

ଓଁ ଶ୍ରୀ ଗଣେଶାୟ ନମଃ

ପ୍ରାଚୀନ ଭାରତୀୟ ବୈଦିକ ସାହିତ୍ୟ
Vedic Literature of Ancient India

ଅଥର୍ବବେଦ

(अथर्ववेद / Atharvaveda)

ଓଁ ଶ୍ରୀ ଗଣେଶାୟ ନମଃ

ପ୍ରାଚୀନ ଭାରତୀୟ ବୈଦିକ ସାହିତ୍ୟ
Vedic Literature of Ancient India

ଅଧର୍ବବେଦ

ଶୌନକ ସଂହିତା

(शौनक संहिता)
(Shaunaka Samhitaa)

ସଂପାଦନ - ଶ୍ରୀ ପ୍ରକାଶ ପ୍ରଧାନ

Editor – Prakash Pradhan

ଭାଷା - ସଂସ୍କୃତ-ଓଡ଼ିଆ

Language – Sanskrit - Odia

ଶୁଦ୍ଧିକରଣ (Proofreading by)

ଶ୍ରୀ ଗଙ୍ଗାଧର ପଣ୍ଡା

ଶ୍ରୀ କମଳ ଲୋଚନ ପଣ୍ଡା

ଶ୍ରୀ ପ୍ରକାଶ ପ୍ରଧାନ

ସଂପାଦନା

prakash@scholarshoppe.com

ଶୁଦ୍ଧିକରଣ

ଶ୍ରୀ କମଳ ଲୋଚନ ପଣ୍ଡା

ଜିଲ୍ଲା ଅଧ୍ୟକ୍ଷ, ବୈଦିକ ବ୍ରାହ୍ମଣ ପରିଷଦ,
ସମ୍ବଲପୁର, ଓଡ଼ିଶା

klpandajsg@gmail.com

ଶ୍ରୀ ଗଙ୍ଗାଧର ପଣ୍ଡା

ପ୍ରଧାନ ଅଧ୍ୟାପକ,
ନବଜୀବନ ବେଦ ବିଦ୍ୟାଳୟ, ମଦନମୋହନପୁର
ବ୍ରହ୍ମପୁର, ଗଞ୍ଜାମ, ଓଡ଼ିଶା

ପୂର୍ବାଭାଷ

ଓଁ ଶ୍ରୀ ଗଣେଶାୟ ନମଃ

ମାତୃପିତୃଭ୍ୟାଂ ନମଃ ।

ସର୍ବଭ୍ୟୋ ଗୁରୁଭ୍ୟୋ ନମଃ ।

ଶ୍ରୀ ମହାଗଣପତିଭ୍ୟୋ ନମଃ ।

ଶ୍ରୀ ସରସ୍ୱତ୍ୟାୟ ନମଃ ।

ସର୍ବଭ୍ୟୋ ଦେବେଭ୍ୟୋ ନମଃ ।

ଶ୍ରୀ ବେଦାୟ ନମଃ ।

ଶ୍ରୀ ବେଦପୁରୁଷାୟ ନମଃ ।

୧୩ ଜୁଲାଇ ୨୦୨୨, ବ୍ୟାସ ପୂର୍ଣ୍ଣିମା, ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାରେ ବେଦମାନଙ୍କର ରୂପାନ୍ତର ସୃଷ୍ଟିକାରେ ଏହା ମୋର ଷର୍ଥ ପ୍ରକଳ୍ପ । "ଉକ୍-ବେଦ", ଯଜୁର୍ବେଦ, ଓ "୧୦୮ ଉପନିଷଦ" ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାରେ ରୂପାନ୍ତର କରିବା ପରେ, ପାଠକ ଓ ଶୁଭେଚ୍ଛୁମାନଙ୍କ ଅନୁରୋଧ କ୍ରମେ "ଅଥର୍ବବେଦ" ଓ "ସାମବେଦ"କୁ ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାରେ ରୂପାନ୍ତର କରିବା ପ୍ରକଳ୍ପ ହାତକୁ ନେଲି, ଓ ଏହା ଉପରେ ଗବେଷଣା ତଥା କାର୍ଯ୍ୟ କରିବାକୁ ଲାଗିପଡ଼ିଲି । ଏହି ପ୍ରକଳ୍ପର ପ୍ରଥମ ପର୍ଯ୍ୟାୟରେ "ଅଥର୍ବବେଦ" ସମାପନ କରିବାର ନିଷ୍ପତ୍ତି ନେଇ କାର୍ଯ୍ୟ ଆରମ୍ଭ କରିଦେଲି । ସେଥିପାଇଁ ଉପଲବ୍ଧ "ଶୌନକ ସଂହିତା"କୁ ଓଡ଼ିଆ ଲିପିରେ ରୂପାନ୍ତର କାର୍ଯ୍ୟ ଆରମ୍ଭ କରିଦେଲି । ଅନେକଦିନ କାର୍ଯ୍ୟକରିବା ପରେ "ଶୌନକ ସଂହିତା"ର ରୂପାନ୍ତର କାର୍ଯ୍ୟ ଶେଷ ହେଲା । ଏହି ପ୍ରକଳ୍ପର ୨ୟ ପର୍ଯ୍ୟାୟରେ "ସାମବେଦ"କୁ ଓଡ଼ିଆ ଲିପିରେ ରୂପାନ୍ତର କାର୍ଯ୍ୟ ଆରମ୍ଭକରି, ଏହାର ଉପଲବ୍ଧ "କୌଥୁମ ସଂହିତା"ଙ୍କର ରୂପାନ୍ତର ମଧ୍ୟ ଶେଷ ହେଲା । ଏହି ସଂସ୍କରଣର ବିଶେଷତ୍ୱ ଏହା ଯେ, ଏଥିରେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ମନ୍ତ୍ରର ଋଷି, ଦେବତା ଓ ଛନ୍ଦ ନିର୍ଣ୍ଣୟ କରିବାରେ ବହୁ ପରିଶ୍ରମପୂର୍ବକ କାର୍ଯ୍ୟ କରାଯାଇଅଛି, ତଥା ଅନ୍ୟ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ତଥ୍ୟ ମାନଙ୍କର ସୂଚନା ମଧ୍ୟ ଦିଆଯାଇଛି । ଏହି ସଂସ୍କରଣରେ ଯେଉଁ ସବୁ ବିଶେଷତ୍ୱ ରହିଛି, ସେମାନଙ୍କର ସ୍ୱଳ୍ପ ବିବରଣୀ ଆଗାମୀ ପୃଷ୍ଠାରେ ଦିଆଯାଇଛି ।

ଏହି ରୂପାନ୍ତରଣରେ ୧୯୫୪ ମସିହାର ଏକ ପୁରୁଣା ପୁସ୍ତକ "ଅଥର୍ବବେଦ - ଶୌନକ ସଂହିତା"କୁ ଆଧାର ରୂପେ ନିଆଯାଇଛି, ତଥା ଅନ୍ୟ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ସୂତ୍ରମାନଙ୍କୁ ନେଇ ଏହି ସଂସ୍କରଣର ସମାପନ କରାଯାଇଛି । ସମସ୍ତ ସୂତ୍ରର ସୂଚନା ତଳେ "ସୂତ୍ର ସୂଚନା" ଦିଆଯାଇଛି ।

ଏହି ରୂପାନ୍ତରଣରେ "ଅଥର୍ବବେଦ"ର ସ୍ୱର (ଉଦାତ୍ତ, ଅନୁଦାତ୍ତ, ସ୍ୱରିତ ଇତ୍ୟାଦି) ମାନଙ୍କର ଶଂକେତ ବା ଚିହ୍ନ ଦିଆଯାଇନାହିଁ । ଏହାର କାରଣ ଓଡ଼ିଆ ଲିପିରେ ସେ ପ୍ରକାର ସୂତ୍ରକୁ ବ୍ୟବସ୍ଥା ନାହିଁ । ତଥାପି ଏହା ଉପରେ ଗବେଷଣା ଜାରି ରହିଛି, ହୋଇପାରେ ଏହାର ପରବର୍ତ୍ତୀ ସଂସ୍କରଣରେ ଏହା ଉପଲବ୍ଧ ହେବ । ଖେବ ସାଇଟରେ ସମସ୍ତ ଶ୍ଳୋକ ବା ମନ୍ତ୍ରମାନଙ୍କର ସ୍ୱରାବୃତ୍ତି ଉପଲବ୍ଧ ଅଛି, ପାଠକମାନେ ଏହାକୁ ଶୁଣି ପାରିବେ ବା ଅଭ୍ୟାସ କରିପାରିବେ ।

"ଅଥର୍ବବେଦ"ର ଓଡ଼ିଆ ଲିପିରେ ରୂପାନ୍ତର ସରିବା ପରେ, ଏହା ଠିକ୍ ରେ ରୂପାନ୍ତର ହେଲା କି ନାହିଁ, ତାହାର ଶୁଦ୍ଧିକରଣ (ପ୍ରୁଫ୍-ରିଡିଙ୍ଗ୍) ଆବଶ୍ୟକ ଥିଲା । ଏଥିପାଇଁ ମୂଳ ଦସ୍ତାବେଜ ସଙ୍ଗରେ ରୂପାନ୍ତରୀତ ଦସ୍ତାବେଜର ଯାଞ୍ଚ କରିବାପାଇଁ, ୨ଜଣ ଅଲଗା ଅଲଗା ଶୁଦ୍ଧିକରଣ କାର୍ଯ୍ୟରେ ଲାଗିଥିଲେ । ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ "ଶ୍ରୀ ଗଙ୍ଗାଧର ପଣ୍ଡା (ଅଥର୍ବବେଦୀ)" ଓ "ଶ୍ରୀ କମଳ ଲୋତନ ପଣ୍ଡା" ମୁଖ୍ୟରୂପେ କାର୍ଯ୍ୟ କରିଥିଲେ । ମୁଁ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଭାବେ ସମସ୍ତ ଯୋଗଦାନକାରୀ ସଦସ୍ୟମାନଙ୍କୁ କୃତଜ୍ଞତା ବ୍ୟକ୍ତ କରୁଛି । ତାଙ୍କର ଉପଦେଷ, ମାର୍ଗଦର୍ଶନ ଓ ସୁଧାରୀକରଣ ସର୍ବଦା ଅବିସ୍ମରଣୀୟ ରହିବ ।

ଶେଷରେ ସମସ୍ତଙ୍କ ଯୋଗଦାନ ପାଇଁ ଏହି ପବିତ୍ରଗ୍ରନ୍ଥ "ଅଥର୍ବବେଦ ଓଡ଼ିଆରେ" ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇପାରିଛି । ଆଶାକରୁଛି ଏହା ସମସ୍ତ ଓଡ଼ିଆ ଭାଷା ଭାଷୀ ବେଦଲିପ୍ତ ଜନମାନଙ୍କ କାମରେ ଆସିବ ଓ ଏହାକୁ ଭବିଷ୍ୟତ ପିଢ଼ି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପହଞ୍ଚାଇ ଭାରତର ସଂସ୍କୃତି ଓ ପରମ୍ପରାକୁ ବଜାୟ ରଖିବେ ।

ତାରିଖ - ୩୦.୦୮.୨୦୨୩

ରକ୍ଷାବନ୍ଧନ

ଶ୍ରୀ ପ୍ରକାଶ ପ୍ରଧାନ,

ସଂପାଦକ,

ସଂସାରଫଳ, ପଟ୍ଟାମୁଣ୍ଡାଇ, କେନ୍ଦ୍ରାପଡ଼ା, ଓଡ଼ିଶା, ଭାରତ ।

ବର୍ତ୍ତମାନ ସ୍ଥିତି - ଚେନ୍ନାଇ, ତାମିଲନାଡୁ, ଭାରତ ।

ଉତ୍ସର୍ଗ

ଏହି ଗ୍ରନ୍ଥ "ଅଥର୍ବବେଦ ଓଡ଼ିଆରେ" ଓଡ଼ିଆ ଭାଷୀ ସମସ୍ତ ଜନସାଧାରଣଙ୍କ ସେବାରେ ଓ
ସାର୍ବଜନୀନ ଜ୍ଞାନ ପ୍ରସାର ନିମନ୍ତେ ଉତ୍ସର୍ଗ କରୁଛି ।

ବଶମ୍ଭଦ

ସଂପାଦକ

ନିବେଦନ

ଏହି ଗ୍ରନ୍ଥ "ଅଥର୍ବବେଦ ଓଡ଼ିଆରେ" ଟି ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ପଠନ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ତିଆରି କରାଯାଇଛି ଓ ଏହା
ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଡିଜିଟାଲରୂପରେ ମୁକ୍ତ ଉପଲବ୍ଧ ହେବ । ଏହାର କୌଣସି ବ୍ୟାପାରୀକରଣ ନ କରିବାକୁ
ଅନୁରୋଧ । ଯଦି କେହି ଏହାର ପ୍ରକାଶନ କରିବାକୁ ଚାହୁଁଛନ୍ତି, ସଂପାଦକଙ୍କ ସହିତ ଯୋଗାଯୋଗ
କରିବାକୁ ଅନୁରୋଧ ।

ଏହି ଓଡ଼ିଆ ରୂପାନ୍ତରିତକୁ ଆମ ଜ୍ଞାନ ଅବଧିରେ, ଧ୍ୟାନ ପୂର୍ବକ, ସମସ୍ତ ସାବଧାନ ଓ ଯତ୍ନର
ସହିତ ରୂପାନ୍ତର କରାଯାଇଛି । ତଥାପି, ଏଥିରେ ଭୁଲ ବା ତ୍ରୁଟି ରହିଥାଇ ପାରେ । ତେଣୁ କୃପାଳୁ
ପାଠକ, କ୍ଷମା କରିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ, ସଂପାଦକଙ୍କ ଦୃଷ୍ଟି ଗୋଚରକୁ ଆଣିବାକୁ ଅନୁରୋଧ ।

ଶ୍ରୀ ପ୍ରକାଶ ପ୍ରଧାନ,

ସଂପାଦକ,

ଅଥର୍ବବେଦ

ଇତିହାସକାରମାନଙ୍କ ଅନୁସାରେ ବେଦର ବିଭାଜନ 'ତ୍ରେତୟା ଯୁଗ'ର ଆରମ୍ଭରୁ ଚେଷ୍ଟା କରାଯାଇଥିଲା । ମୁନିଋଷିମାନଙ୍କୁ ପ୍ରକଟିତ ହୋଇଥିବା "ବେଦତ୍ରୟୀ ମନ୍ତ୍ର" ସମୂହ ଅନେକ ଥିଲା, ସେଥିପାଇଁ ତାହାର ବିଷୟବସ୍ତୁ ଓ ମହତ୍ତ୍ୱ ଅନୁସାରେ ବିଭାଜନ କରିବାପାଇଁ ଟଙ୍କଣ "ଋତ୍ବିକ"ଙ୍କୁ ଦାୟୀତ୍ୱ ଦିଆଗଲା । ସେମାନେ ହେଲେ - 'ହୋତା', 'ଅଧ୍ୱର୍ଯୁ', 'ଉଦ୍ୱାତା' ଓ 'ବ୍ରହ୍ମ' । ଏଥିପାଇଁ 'ହୋତା'ଙ୍କୁ ଋକ୍ ମନ୍ତ୍ର, 'ଅଧ୍ୱର୍ଯୁ'ଙ୍କୁ ଯଜୁର୍ ମନ୍ତ୍ର, 'ଉଦ୍ୱାତା'ଙ୍କୁ ସାମନ୍ତ ଋକ୍ ମନ୍ତ୍ର ଉଚ୍ଚାରଣର ଦାୟୀତ୍ୱ ଦିଆଗଲା, କିନ୍ତୁ ଚତୁର୍ଥ ଋତ୍ବିକ୍ 'ବ୍ରହ୍ମ' ସିଧା ସଳଖ ଭାବରେ କୌଣସି 'ବେଦତ୍ରୟୀ' ମନ୍ତ୍ର ସହିତ ସଂଶ୍ଳିଷ୍ଟ ନଥିଲେ, ତାଙ୍କୁ ସେହି ଗାନ୍ଧର୍ବ ଋତ୍ବିକ୍ ମାନଙ୍କର ପର୍ଯ୍ୟବେକ୍ଷଣ କରିବାର ଦାୟୀତ୍ୱ ଦିଆଗଲା ।

ଏହି ପ୍ରକ୍ରିୟା ଚାଲୁଥିବା ବେଳେ, ସେମାନେ କିଛି ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ମନ୍ତ୍ର 'ଅଥର୍ବଣ' ଋଷି ଓ 'ଅଙ୍ଗିରସ' ଋଷିଙ୍କ ଠାରୁ ପାଇଲେ । ସେ ମନ୍ତ୍ରସମୂହ ଶାନ୍ତି ଓ ଅଖଣ୍ଡତା ରଖିବା, ଦୁଷ୍ଟାତ୍ମା ମାନଙ୍କର ଦୁଷ୍ଟ ଶକ୍ତିର ନିବାରଣ, ସାମାଜିକ ରିତି, ଭେଷଜ ବିଦ୍ୟା, ଓ ଶତ୍ରୁ ଜୟ ଇତ୍ୟାଦି ବିଷୟରେ ଆଧାରିତ ଥିଲା । ସେସବୁ ମନ୍ତ୍ରସମୂହକୁ ନେଇ "ଅଥର୍ବବେଦ"ର ଭିତ୍ତିଭୂମି ସ୍ଥାପନ ଆରମ୍ଭ କରାଯାଇଥିଲା ବୋଲି କୁହାଯାଏ । ଋତ୍ବିକ୍ "ବ୍ରହ୍ମ" ଏହିସବୁ ମନ୍ତ୍ରସମୂହର ପର୍ଯ୍ୟବେକ୍ଷଣ କରିବାର ଦାୟୀତ୍ୱ ନେଲେ ଓ ଏହାର ପ୍ରସାର କରିବାରେ ଯୋଗଦାନ ଦେଲେ ।

ଦ୍ୱାପରଯୁଗରେ "ବେଦବ୍ୟାସ" ବେଦ ବିଭାଜନକୁ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ କରିଥିଲେ । ସେ, ଏହି ବିଭାଜନ ପାଇଁ ମୁଖ୍ୟତଃ ୨ଟି ପଦ୍ଧତିର ସାହାଯ୍ୟ ନେଇଥିଲେ, ଯଥା, ସାହିତ୍ୟିକ ଓ ଶ୍ରୌତଯଜ୍ଞକର୍ମ । ତେଣୁ ମନ୍ତ୍ରସମୂହର ଲକ୍ଷଣ ଅନୁସାରେ, ସାହିତ୍ୟିକ (ପଦ୍ୟ, ଗଦ୍ୟ ଓ ସଂଗୀତ) ଓ ଶ୍ରୌତଯଜ୍ଞକର୍ମ (ମୁଖ୍ୟତଃ ବିଷୟବସ୍ତୁ) ପଦ୍ଧତିରେ ବିଭାଜନ କରିଥିଲେ । ପଦ୍ୟରେ 'ଋକ୍-ବେଦ'କୁ, ଗଦ୍ୟରେ 'ଯଜୁର୍ବେଦ'କୁ, ସଂଗୀତରେ 'ସାମବେଦ'କୁ ବିଭକ୍ତ କରିଥିଲେ । ଏହାପରେ ଅବଶିଷ୍ଟ ମନ୍ତ୍ରମାନଙ୍କୁ କେବଳ ବିଷୟବସ୍ତୁକୁ ପ୍ରାଧାନ୍ୟ ଦେଇ ଗୋଟିଏ ଭାଗ କରିଥିଲେ, ଯାହା "ଅଥର୍ବବେଦ" ନାମରେ ପରିଚିତ

ହେଲା । ସେଇଥିପାଇଁ କେବଳ "ଅଥର୍ବବେଦ"ରେ ମନ୍ତ୍ରସମୂହର ୩ ପ୍ରକାରର ଲକ୍ଷଣ, ଅର୍ଥାତ ପଦ୍ୟ, ଗଦ୍ୟ, ଓ ସଂଗୀତ ମିଳିଥାଏ ।

ଏହା କୁହାଯାଏ ଯେ, ଏହି ମନ୍ତ୍ରସମୂହ ମଧ୍ୟରେ ମହର୍ଷି "ଅଥର୍ବଣ"ଙ୍କର ଅଧିକାଂଶ ମନ୍ତ୍ର (୨୭୧୭) ଥିବାରୁ, ଏହାର ନାମ "ଅଥର୍ବବେଦ" ରଖାଯାଇଥିଲା । "ଅଥର୍ବବେଦ" ମଧ୍ୟ ଅନ୍ୟ ନାମ-ମାନଙ୍କରେ ପରିଚିତ, ଯଥା, - ଅଥର୍ବବେଦ, ଅଥର୍ବାଙ୍ଗିରୋବେଦ, ବ୍ରହ୍ମବେଦ, ଭିଷଗ୍-ବେଦ, ଓ କ୍ଷାତ୍ରବେଦ ।

ଅଥର୍ବବେଦ – ପାଣିନିଙ୍କ ଧାତୁପାଠରେ "ଅର୍ବ"ର ଅର୍ଥ ହିଂସା ବା ହିଂସା ସଂବନ୍ଧୀୟ କର୍ମ । ତେଣୁ ଏହାର ପ୍ରତିକୂଳ ଅର୍ଥରେ ଏହା "ଅଥର୍ବ", ଅର୍ଥାତ ଅହିଂସା ବା ଶାନ୍ତି ଓ ପୌଷ୍ଟିକ କର୍ମ ଅଟେ । "ଅଥର୍ବବେଦ"ର ବିଷୟବସ୍ତୁ ଏହାକୁ ପ୍ରମାଣ କରିଥାଏ, ସେହିଥିପାଇଁ ଏହି ବେଦର ନାମ "ଅଥର୍ବବେଦ" ଅଟେ ।

ଅଥର୍ବାଙ୍ଗିରୋବେଦ – "ଅଥର୍ବବେଦ"ରେ ଅଧିକାଂଶ ମନ୍ତ୍ର ମହର୍ଷି "ଅଥର୍ବଣ" ଓ "ଅଙ୍ଗିରସ"ଙ୍କର ଥିବାରୁ, ଏହାକୁ "ଅଥର୍ବାଙ୍ଗିରୋବେଦ" କୁହାଯାଏ । ଏହାର ଉଲ୍ଲେଖ୍ୟ "ଅଥର୍ବବେଦ", "ମହାଭାରତ", "ମନୁସ୍ମୃତି", "ଯଜୁର୍ବିଜ୍ଞାନସ୍ମୃତି" ଓ "ଐଶାନ୍ୟସ୍ମୃତି" ଇତ୍ୟାଦି ଗ୍ରନ୍ଥ ମାନଙ୍କରେ ରହିଅଛି ।

ବ୍ରହ୍ମବେଦ – "ବ୍ରହ୍ମା" ନାମକ 'ଉଦ୍ଭିକ' (ଉପରେ ଆଲୋଚିତ) ଏହାର 'ଶ୍ରୌତଯଜ୍ଞକର୍ମ' ପ୍ରତିପାଦନ କରିଥିଲେ ବୋଲି ଏହାକୁ "ବ୍ରହ୍ମବେଦ" କୁହାଯାଏ । ଆଉଏକ କାରଣ, ଏଥିରେ ଅଧିକାଂଶ ମନ୍ତ୍ର "ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ଚିନ୍ତନ" ବିଷୟରେ ଥିବାରୁ, ଏହା "ବ୍ରହ୍ମବେଦ" ନାମରେ ଜଣା ।

ଭିଷଗ୍-ବେଦ – "ଅଥର୍ବବେଦ"ରେ ଅନେକ ରୋଗ ଓ ତାହାର ଔଷଧ ବିଷୟରେ ଉଲ୍ଲେଖ୍ୟ ରହିଅଛି, ସେଥିପାଇଁ ଏହା "ଭିଷଗ୍-ବେଦ" ନାମରେ ମଧ୍ୟ ଜଣା ।

କ୍ଷାତ୍ରବେଦ – "ଅଥର୍ବବେଦ"ରେ ସ୍ୱରାଜ୍ୟ ରକ୍ଷା ପାଇଁ ରାଜକର୍ମ ସଂବନ୍ଧୀତ ଅନେକ ସୁକ୍ତ ସମୂହ ରହିଅଛି, ତଥା ଏଥିରୁ ରାଜନୈତିକ ଜ୍ଞାନ ମଧ୍ୟ ମିଳିଥାଏ, ସେଇଥିପାଇଁ ଏହା "କ୍ଷାତ୍ରବେଦ" ନାମରେ ମଧ୍ୟ ଜଣା ।

ଅଥର୍ବବେଦ ବିଷୟବସ୍ତୁ

"ଅଥର୍ବବେଦ"କୁ ସାମାଜିକରୀତି କାଣ୍ଡ କୁହାଯାଏ, ତେଣୁ ଏଥିରେ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଓ ସାମାଜିକ ଶାନ୍ତି ତଥା ରକ୍ଷା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଅନେକ ମନ୍ତ୍ର ଓ କର୍ମ ରହିଅଛି । ତେଣୁ ଏହାର ବିଷୟବସ୍ତୁଗୁଡ଼ିକ ହେଲେ, ବ୍ରହ୍ମ ତଥା ଦାର୍ଶନୀକ ସିଦ୍ଧାନ୍ତ, ଭୈଷଜ୍ୟ କର୍ମ, ଶାନ୍ତି ତଥା ପୌଷ୍ଟିକ କର୍ମ, ରାଜକର୍ମ, ସାଂମନସ୍ୟକର୍ମ, ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତ ଆୟୁଷ୍ୟକର୍ମ ଓ ଅଭିଚାର କର୍ମ ଇତ୍ୟାଦି ।

ବ୍ରହ୍ମ ଓ ଦାର୍ଶନୀକ ସିଦ୍ଧାନ୍ତ

"ଅଥର୍ବବେଦ"ରେ ବିଶେଷରୂପରେ 'ବ୍ରହ୍ମ'ର ବର୍ଣ୍ଣନା କରାଯାଇଛି । ଏହି ବେଦରେ ବ୍ରହ୍ମର ବର୍ଣ୍ଣନା ଯେତେ ବିସ୍ତାର ଓ ସୁସ୍ଥତାର ସହିତ କରାଯାଇଛି, ତାହା ଅନ୍ୟ କୌଣସି ବେଦରେ ଦେଖିବାକୁ ମିଳେ ନାହିଁ । ଏହା କହିଲେ ଅତ୍ୟୁକ୍ତି ହେବନାହିଁ ଯେ, 'ଉପନିଷଦ'ରେ ଯେଉଁ ବ୍ରହ୍ମବିଦ୍ୟାର ବିକସିତ ରୂପ ଦେଖିବାକୁ ମିଳେ, ତାହାର ମୂଳ ଏହି "ଅଥର୍ବବେଦ" । ଏହି ବେଦରେ ବିଭିନ୍ନ ଦୃଷ୍ଟିକୋଣରୁ ବ୍ରହ୍ମତ୍ୱର ବିବେଚନା କରାଯାଇଛି, ଯଥା, ବ୍ରହ୍ମ କ'ଣ?, ତାହାର ସ୍ୱରୂପ କ'ଣ?, ତାହାକୁ ପ୍ରାପ୍ତ କରିବାର ସାଧନ କ'ଣ?, ସିଏ ଗୋଟିଏ କିମ୍ବା ଅନେକ?, ତାଙ୍କର ଅନ୍ୟ ଦେବତାମାନଙ୍କ ସହିତ ସଂବନ୍ଧ କ'ଣ?, ଇତ୍ୟାଦି ବିଷୟ ସହିତ ଜୀବାତ୍ମା ଓ ପ୍ରକୃତିର ମଧ୍ୟ ବିବେଚନା କରାଯାଇଛି । ଏଥିରେ ବିରାଟ, ବ୍ରହ୍ମ, ସ୍କନ୍ଧ, ରୋହିତ, ବ୍ରାତ୍ୟ, ଉଲ୍ଲିଷ୍ଠ, ପ୍ରାଣ, ସ୍ୱର୍ଗୋଦନ, ଆଦି ବ୍ରହ୍ମର ବିଭିନ୍ନ ସ୍ୱରୂପମାନଙ୍କର ବିସ୍ତୃତ ବର୍ଣ୍ଣନା ମିଳିଥାଏ ।

ଏଥିରେ ସଂସାର 'ଜଳ'ରୁ ସୃଷ୍ଟି ବୋଲି କୁହାଯାଇଛି । ପ୍ରାରମ୍ଭରେ ଇଶ୍ୱର ଜଳରେ ମଞ୍ଜି ପକାଇଲେ, ସେଥିରୁ 'ହିରଣ୍ୟଗର୍ଭ'ର ଉତ୍ପତ୍ତି ହେଲା, ଓ ସେଥିରୁ ସୃଷ୍ଟିର ପ୍ରାରମ୍ଭ ହେଲା । (ଅ.ବେ - ୪.୨.୬.୮)

ଭୈଷଜ୍ୟକର୍ମ

"ଅଥର୍ବବେଦ"ରେ ବିଭିନ୍ନ ରୋଗର ଉପଚାର ପାଇଁ ପ୍ରୟୋଗ କରାଯାଉଥିବା ସୁକ୍ତ ସମୂହ ରହିଅଛି । ସେଥିରେ ଥିବା ମନ୍ତ୍ର ସମୂହ ଦ୍ଵାରା ଦେବତାମାନଙ୍କର ଆବାହନ ଓ ପ୍ରାର୍ଥନା କରାଯାଏ । ଏହି ସୁକ୍ତରେ, ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରକାର ରୋଗର ନାମ ଓ ତାହାର ନିରାକରଣ ପାଇଁ ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରକାର ଔଷଧର ନାମ ମିଳିଥାଏ । ଜଳଚିକିତ୍ସା, ସୂର୍ଯ୍ୟଚିରଣ ଚିକିତ୍ସା, ଓ ମାନସିକ ଚିକିତ୍ସା ଇତ୍ୟାଦି ବିଷୟର ବିସ୍ତୃତ ବର୍ଣ୍ଣନା, ଏହି ବେଦରେ ମିଳିଥାଏ ।

ଶାନ୍ତି ଓ ପୌଷ୍ଟିକ କର୍ମ

ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରକାରର କ୍ଷତି, ଆପତ୍ତି ବା ଅବାଞ୍ଚିତ କାର୍ଯ୍ୟକଳାପରୁ ମୁକ୍ତିପାଇବା ପାଇଁ କରାଯାଉଥିବା କର୍ମରୁତିକୁ ଶାନ୍ତିକ-କର୍ମ କୁହନ୍ତି । ଦୁଃସ୍ଵପ୍ନ-ନାସନ, ଦୁଃଶକୁନ-ନିବାରଣ (ମଙ୍ଗଳ) ଇତ୍ୟାଦି ପାଇଁ କରାଯାଉଥିବା ଦେବପ୍ରାର୍ଥନା ଆଦି ସୁକ୍ତ ସମୂହ ଏହି ବେଦର ଅନ୍ତର୍ଗତ ଅଟେ । ଐଶ୍ଵର୍ଯ୍ୟ-ପ୍ରାପ୍ତି, ଓ ବିପନ୍ନବୃତ୍ତି (ବିପଦର ଶାନ୍ତି) ପାଇଁ ପ୍ରୟୋଗ କରାଯାଉଥିବା ସୁକ୍ତ, ପୌଷ୍ଟିକ କର୍ମର ଅନ୍ତର୍ଗତ ଅଟନ୍ତି, ଯେପରିକି ପୁଷ୍ଟିବର୍ଦ୍ଧକ, ମଣିବନ୍ଧନ, ଓ ଦେବ-ପ୍ରାର୍ଥନା ଇତ୍ୟାଦି ।

ରାଜକର୍ମ (ରାଜନୀତି)

"ଅଥର୍ବବେଦ"ରେ ରାଜନୈତିକ ବିଷୟର ବିସ୍ତାର ଭାବରେ ଉଲ୍ଲେଖ୍ୟ ରହିଅଛି । ରାଜା କିଭଳି ହେବା ଦରକାର ?, ରାଜା ଓ ପ୍ରଜାଙ୍କର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ, ଶାସନର ପ୍ରକାର, ରାଜାଙ୍କର ନିର୍ବାଚନ ଓ ରାଜାଭିଷେକ, ରାଜାଙ୍କର ଅଧିକାର ଓ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ, ସଭା ଓ ସମିତି ତଥା ତା'ର ସ୍ଵରୂପ, ନ୍ୟାୟ ଓ ଦଣ୍ଡବିଧାନ, ସେନା ଓ ସେନାପତି, ସୈନିକର ପ୍ରକାର ଓ ତାଙ୍କର କାର୍ଯ୍ୟ, ସୈନିକର ଶିକ୍ଷା, ଅସ୍ତ୍ରଶସ୍ତ୍ର, ଯୁଦ୍ଧର ସ୍ଵରୂପ, ଶତ୍ରୁ-ନାଶନ, ଓ ବିଜୟ ପ୍ରାପ୍ତ କରିବାର ସାଧନ ଇତ୍ୟାଦି ବିଭିନ୍ନ ବିଷୟ, ଏହାର ଅନ୍ତର୍ଗତ ଅଟେ ।

ସାଂମନସ୍ୟକର୍ମ

"ଅଥର୍ବବେଦ"ରେ ରାଷ୍ଟ୍ରୀୟ, ସାମାଜିକ, ପାରିବାରିକ, ରାଜନୀତିକ, ତଥା ଧାର୍ମିକ ସାମଞ୍ଜସ୍ୟ ରକ୍ଷା ପାଇଁ ବିଶେଷ ମହତ୍ତ୍ୱ ଦିଆଯାଇଛି, ଓ ପରସ୍ପର ମଧ୍ୟରେ ସୌହାର୍ଦ୍ଦ୍ୟ ସ୍ଥାପନ କରିବା ପାଇଁ ବିଭିନ୍ନ ସୁକ୍ତ ସ୍ମରଣ କରିବାର ବିଧାନ ରହିଅଛି ।

ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତ (ଆତ୍ମାଲୋଚନା)

ଜ୍ଞାତ-ଅଜ୍ଞାତ ଅବସ୍ଥାରେ ହୋଇଥିବା ବିଭିନ୍ନ ତୃଟିପୂର୍ଣ୍ଣ-କର୍ମ କାରାଣରୁ ଉତ୍ପନ୍ନ ହେଉଥିବା ସଂଭାବିତ ଅନିଷ୍ଟକୁ ଦୂରକରିବା ପାଇଁ କ୍ଷମା-ଅର୍ଚନା, ଦେବ-ପ୍ରାର୍ଥନା, ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତ-ହୋମ, ଚାରିତ୍ରିକ ବଦନାମର ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତ, ଓ ଅଶୁଭ ନକ୍ଷତ୍ରରେ ଜନ୍ମ ହୋଇଥିବା ପିଲାଙ୍କର ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତ, ଇତ୍ୟାଦି ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତ ଗୁଡିକର ଉଲ୍ଲେଖ "ଅଥର୍ବବେଦ"ରେ ମିଳିଥାଏ ।

ଆୟୁଷ୍ୟକର୍ମ

ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ଓ ଦୀର୍ଘାୟୁ ପାଇଁ, ଦେବତାଙ୍କ ଉପରେ ବିଶ୍ୱାସରଖି ବିଭିନ୍ନ ସୁକ୍ତ ଦ୍ୱାରା ଦୀର୍ଘାୟୁଷ ପ୍ରାପ୍ତି ପାଇଁ ପ୍ରାର୍ଥନା କରାଯାଇଥାଏ । ଏହା ଅତିରିକ୍ତ, ଦୀର୍ଘାୟୁ ପ୍ରାପ୍ତି ପାଇଁ ହସ୍ତ ତଥା ଗଳାରେ ରକ୍ଷାସୂତ୍ର ଓ ମଣି ବାନ୍ଧିବାର ବିଧାନ "ଅଥର୍ବବେଦ"ରେ ମିଳିଥାଏ ।

ଅଭିଚାର କର୍ମ

ଦୈତ୍ୟ-ରାକ୍ଷସ ଓ ଶତ୍ରୁ ଇତ୍ୟାଦିଙ୍କ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ କରାଯାଉଥିବା ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରୟୋଗ ଓ ବିଧିଗୁଡିକ ଏହାର ଅନ୍ତର୍ଗତ ଅଟେ । ମାରଣ, ମୋହନ, ଉଚ୍ଚାଟନ, ବଶୀକରଣ, ଇତ୍ୟାଦିକୁ ଅଭିଚାର କୁହାଯାଏ । "ଅଥର୍ବବେଦ"ରେ ଅଭିଚାରିକ ମନ୍ତ୍ର ବହୁତ କମ ମିଳିଥାଏ ।

"ଅଥର୍ବବେଦ"ର ବିଷୟ ବିବେଚନାରୁ, ଏହା ଜଣାପଡିଥାଏ ଯେ, ଏଥିରେ ଧର୍ମ, ଅର୍ଥ, କାମ ଓ ମୋକ୍ଷ ରୂପରେ "ପୁରୁଷାର୍ଥଚତୁଷ୍ଟୟ"ର ସମସ୍ତ ଅଙ୍ଗର ବର୍ଣ୍ଣନା ରହିଅଛି । ଶାସ୍ତ୍ରୀୟ ଦୃଷ୍ଟିରୁ, ଧର୍ମଦର୍ଶନ, ଆଧ୍ୟାତ୍ମ, ଓ ତତ୍ତ୍ୱମିମାଂସାର ସଂବନ୍ଧୀତ ସମସ୍ତ ତତ୍ତ୍ୱ ଏଥିରେ ବିଦ୍ୟମାନ ରହିଅଛି ।

ସମାଜଶାସ୍ତ୍ରୀୟ ଦୃଷ୍ଟିରୁ, ରାଜନୀତି, ଅର୍ଥଶାସ୍ତ୍ର, ଧର୍ମଶାସ୍ତ୍ର, ଓ ଜ୍ଞାନ-ବିଜ୍ଞାନର ଏହା ଏକ ଭଣ୍ଡାର । ସାହିତ୍ୟିକ ଦୃଷ୍ଟିରୁ, ରସ, ଅଳଂକାର, ଛନ୍ଦ, ଭାବ ଓ ଭଷାର ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ ଏଥିରେ ବିଦ୍ୟମାନ ରହିଅଛି । ବ୍ୟବହାର ଉପଯୋଗିତା ଦୃଷ୍ଟିରୁ, ଭାବାତ୍ମକ ପ୍ରେରଣା, ମନନ-ଚିନ୍ତନ, କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ଉପଦେଶ, ଆଚାରଶିକ୍ଷା, ଓ ନୀତିଶିକ୍ଷା, ଏଥିରେ ଭରିରହିଛି । ସାଂସ୍କୃତିକ ଦୃଷ୍ଟିରୁ, ଏଥିରେ ଭଜ, ମଧ୍ୟମ ଓ ନିମ୍ନ - ଏହି ତିନୋଟି ସ୍ତରର ସ୍ୱରୂପ ପରିଲକ୍ଷିତ ହୁଏ । ଅତଃ, ବିଷୟର ବିବିଧତା, ସ୍ଥୂଳରୁ ସୂକ୍ଷ୍ମତମ ତତ୍ତ୍ୱର ପ୍ରତିପାଦନ, ଓ ଶାସ୍ତ୍ରୀୟତା ସହିତ ବ୍ୟବହାରିକତାର ସମିଶ୍ରଣ "ଅଥର୍ବବେଦ"ର ମୁଖ୍ୟ ବିଶେଷତା ଅଟେ ।

ଅଥର୍ବବେଦ ଶାଖା

ପତଞ୍ଜଳି ମହାଭାଷ୍ୟ ଓ ପୁରାଣ ଅନୁସାରେ "ଅଥର୍ବବେଦ"ର ୯ଟି ଶାଖା ଥିଲା । ସେମାନେ ହେଲେ, (୧) - ପୈଘ୍ଲାଦ, (୨) - ତୌଦ, (୩) - ମୌଦ, (୪) - ଶୌନକ, (୫) - ଜାଜଲ, (୬) - ଜଲଦ, (୭) - ବ୍ରହ୍ମବଦ, (୮) - ଦେବଦର୍ଶ, ଓ (୯) - ଚାରଣବୈଦ୍ୟ । ଏମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ କେବଳ ୨ଟି ଶାଖାର ଉଦ୍ଧାର ହୋଇପାରିଛି, ଯଥା ଶୌନକ ଓ ପୈଘ୍ଲାଦ । ଅନ୍ୟ ଶାଖା ଗୁଡିକ ବିଲୁପ୍ତ ହୋଇଯାଇଛି ।

୧ - ଶୌନକ ଶାଖା ସଂହିତା

"ଶୌନକ ଶାଖା" ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବରେ ଉଦ୍ଧାର ହୋଇପାରିଛି । ଏହା ପ୍ରସିଦ୍ଧ ଓ ଅଦ୍ୟାବଧି ପ୍ରଚଳିତ । ଏଥିରେ ସମୁଦାୟ ୨୦ଟି କାଣ୍ଡ, ୩୨ଟି ପ୍ରପାଠକ, ୭୩୦ଟି ସୂକ୍ତ ଓ ୫୯୮୭ ମନ୍ତ୍ର ରହିଅଛି । ଏମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ, ୧ମ ରୁ ୭ମ କାଣ୍ଡରେ ଛୋଟ ଛୋଟ ମନ୍ତ୍ର ବିଶିଷ୍ଟ ସୂକ୍ତ ସମୂହ ରହିଅଛି । ୮ମ ରୁ ୧୨ଶ କାଣ୍ଡରେ ବଡ଼ ଓ ବିବିଧ ବିଷୟର ସୂକ୍ତ ରହିଅଛି । ୧୩ଶ ରୁ ୨୦ଶ କାଣ୍ଡରେ ଏକରୂପ ବିଷୟ ଓ ବଡ଼ ସୂକ୍ତ ସମୂହ ରହିଅଛି ।

ତଳେ କାଣ୍ଡ ଅନୁସାରେ ସୂକ୍ତ ଓ ବିଷୟର ବିବରଣ, ଟେବୁଲ୍‌ରେ ଦିଆଯାଇଛି ।

କାଣ୍ଡ	ସୂକ୍ତ	ବିଷୟ	ମନ୍ତବ୍ୟ
୧-୭	୪୩୩	ବିଭିନ୍ନ	ସୁଦ୍ରସୂକ୍ତ
୮-୧୧	୩୦	ବିଭିନ୍ନ	ବଡ଼ସୂକ୍ତ
୧୨	୧୨	ପୃଥିବୀ ସୂକ୍ତ, ରାଜନୈତିକ, ଭୌଗଳିକ	ବଡ଼ସୂକ୍ତ
୧୩ ୧୫	୨୪	ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ	ବଡ଼ସୂକ୍ତ
୧୪	୨	ବିବାହ	ବଡ଼ସୂକ୍ତ
୧୬	୯	ଦୁଃସ୍ୱପ୍ନ-ନାଶନ	ବଡ଼ସୂକ୍ତ
୧୭	୧	ଅଭ୍ୟୁଦୟ ପ୍ରାର୍ଥନା	ବଡ଼ସୂକ୍ତ
୧୮	୪	ପିତୃମେଧ	ବଡ଼ସୂକ୍ତ
୧୯	୭୨	ଭେଷଜ୍ୟ, ରାଷ୍ଟ୍ରବୃଦ୍ଧି, ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ	ବଡ଼ସୂକ୍ତ
୨୦	୧୪୩	ସୋମଯଜ୍ଞ, ଇନ୍ଦ୍ର ବୈଷୟିକ	ବଡ଼ସୂକ୍ତ

୨ - ପୈତୃଲୋଦ ଶାଖା ସଂହିତା

ଯଦିଓ "ପୈତୃଲୋଦ ଶାଖା"ର ପାଣ୍ଡୁଲିପି ଉଦ୍ଧାର ହୋଇପାରିଛି (ସୁରକ୍ଷିତ ତାଳପତ୍ର ପାଣ୍ଡୁଲିପି, ଓଡ଼ିଶାରୁ ମିଳିଛି), କିନ୍ତୁ ଏହାର ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ରଚନା ଲୋକ-ଲୋଚନକୁ ଆସିପାରିନାହିଁ । ତେଣୁ ଏହାର ଆଂଶିକ ବା କିଛି କାଣ୍ଡ ଉପଲବ୍ଧ ଅଛି, ଏହା ଉପରେ ଅନେକ ବିଦ୍ୱାନ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଛନ୍ତି, ଆଶା କରାଯାଏ, ଏହାର ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ରଚନା ଲୋକ-ଲୋଚନକୁ ନିକଟ ଭବିଷ୍ୟତରେ ଆସିବ । "ଶୌନକ ଶାଖା" ଓ "ପୈତୃଲୋଦ ଶାଖା"ର ବିଷୟବସ୍ତୁ ସମାନ । ଦୁଇଟି ଭିତରେ ପାର୍ଥକ୍ୟ କହିଲେ, ବିଷୟ, ମନ୍ତ୍ର, ଓ କାଣ୍ଡର କ୍ରମ ପ୍ରବନ୍ଧନ, ଆଉ ଏହା ମଧ୍ୟ କୁହାଯାଏ ଯେ, "ପୈତୃଲୋଦ ଶାଖା"ର ବୈଷୟିକ ବର୍ଣ୍ଣନ, "ଶୌନକ ଶାଖା" ଠାରୁ ତୁଳନାତ୍ମକ ବିସ୍ତୃତ ଓ ନିପୁଣ, ତଥା ବୟସରେ ପୁରୁଣା ।

ଅଧର୍ବବେଦ ବ୍ରାହ୍ମଣ, ଆରଣ୍ୟକ, ଉପନିଷଦ, କଳ୍ପସୂତ୍ର ଓ ଅନ୍ୟ ଗ୍ରନ୍ଥ

ଉଭୟ ଅଧର୍ବବେଦୀୟ ଶାଖାମାନଙ୍କର ଗୋଟିଏ ମାତ୍ର ବ୍ରାହ୍ମଣ ଅଛି, ଯାହା "ଗୋପଥ ବ୍ରାହ୍ମଣ" ନାମରେ ପରିଚିତ । ଏଥିରେ ୨ଟି ଭାଗ ଅଛି, ଯଥା, ପୂର୍ବଭାଗ ଓ ଉତ୍ତରଭାଗ । ଏହାର ପୂର୍ବଭାଗରେ ୫ଟି ପ୍ରପାଠକ ଓ ସେଥିରେ ୧୩୫ କଣ୍ଠିକା ସମୂହ ରହିଅଛି, ସେହିପରି ଏହାର

ଉତ୍ତରଭାଗରେ ୨ଟି ପ୍ରସାଂକ ଓ ସେଥିରେ ୧୨୩ଟି କଣ୍ଠିକା ରହିଅଛି । ଏହି "ଗୋପଥ ବ୍ରାହ୍ମଣ" ମୁଖ୍ୟ ବିଷୟ "ଶୌଚଯଜ୍ଞ" ଅଟେ, ତଥା ଏଥିରେ ପ୍ରତିପାଦିତ ନିର୍ବଚନ ପ୍ରକ୍ରିୟା ଅତ୍ୟନ୍ତ ରୋଚକ ବିଷୟ ଅଟେ ।

"ଅଥର୍ବବେଦ"ର ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଆରଣ୍ୟକ ନୀହିଁ, କିନ୍ତୁ ଏହାର ବ୍ରାହ୍ମଣର ଶେଷଭାଗରେ ଆରଣ୍ୟକର ରଚନା ରହିଅଛି ।

"ଅଥର୍ବବେଦ"ର ୩୨ଟି ଉପନିଷଦ ଅଛି । ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ "ପୈଘ୍ନିକାଦ ଶାଖା"ର "ପ୍ରଶ୍ନ ଉପନିଷଦ" ତଥା "ଶୌନକ ଶାଖା"ର "ମଣ୍ଡୁକ ଉପନିଷଦ" ଓ "ମାଣ୍ଡୁକ୍ୟ ଉପନିଷଦ" ମୁଖ୍ୟ ଉପନିଷଦରେ ଗଣାଯାଆନ୍ତି । ଏହାର ଅଧିକାଂଶ ଉପନିଷଦ ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ବିଷୟ ଉପରେ ଆଧାରିତ ।

"ଅଥର୍ବବେଦ"ର କଳ୍ପସୂତ୍ରମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଗୋଟିଏ ଶୌଚସୂତ୍ର ଗ୍ରନ୍ଥ ଓ ଗୋଟିଏ ଗୃହ୍ୟସୂତ୍ର ଗ୍ରନ୍ଥ ଅଛି । ଶୌଚସୂତ୍ର ଗ୍ରନ୍ଥ, "ବୈତାନା ଶୌଚସୂତ୍ର" ନାମରେ ପ୍ରସିଦ୍ଧ, ସେଥିରେ ୮ଟି ଅଧ୍ୟାୟ ଅଛି ଓ ଏହାର ବିଷୟବସ୍ତୁ ମୁଖ୍ୟତଃ ଶୌଚକର୍ମ ବିନିଯୋଗ ଅଟେ । ସେହିପରି ଏହାର "କୌଶିକ ଗୃହ୍ୟସୂତ୍ର", ୧୪ଟି ଅଧ୍ୟାୟ, ତଥା ୧୪୧ଟି କଣ୍ଠିକାରେ ବିଭକ୍ତ, ଓ ଏହା ଅଥର୍ବଣ ସାହିତ୍ୟର ଏକ ମହତ୍ତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ଗ୍ରନ୍ଥ ଅଟେ ।

ସେହିପରି ଶିକ୍ଷା-ଗ୍ରନ୍ଥ ମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ, "ଅଥର୍ବବେଦ"ର ୨ଟି ପ୍ରାତିଶାଖ୍ୟ ଗ୍ରନ୍ଥ, ଯଥା "ଅଥର୍ବ ପ୍ରାତିଶାଖ୍ୟ" ଓ "ଶୌନକୀୟ ପ୍ରାତିଶାଖ୍ୟ" ଅଛି । ଏଥିରୁ "ଅଥର୍ବବେଦ"ର ପଦପାଠର ସ୍ୱରୂପ ଓ ଲକ୍ଷଣ ବିଷୟରେ ଜ୍ଞାନ ପ୍ରାପ୍ତ ହୋଇଥାଏ । ସେହିପରି, ଏହାର ଶିକ୍ଷା-ଗ୍ରନ୍ଥ ୩ଟି ଅଛି, ଯଥା, ମାଣ୍ଡୁକୀ ଶିକ୍ଷା, ବର୍ଣ୍ଣପଟଳ ଶିକ୍ଷା, ଓ ଦନ୍ତୋଷ୍ଠବିଧୀ ଶିକ୍ଷା । ଏମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ "ମାଣ୍ଡୁକୀ ଶିକ୍ଷା" ୧୭୧ ଶ୍ଳୋକଯୁକ୍ତ ଅଟେ, ଓ ଏଥିରୁ "ଅଥର୍ବବେଦ"ର ବର୍ଣ୍ଣ, ସ୍ୱର, ଓ ସନ୍ଧି ଇତ୍ୟାଦିର ଜ୍ଞାନ ମିଳିଥାଏ ।

ତଳ ଟେବୁଲରେ "ଅଥର୍ବବେଦ"ର ସମସ୍ତ ସଂହିତା, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ଆରଣ୍ୟକ, କଳ୍ପସୂତ୍ର ଓ ଅନ୍ୟ ଗ୍ରନ୍ଥମାନଙ୍କର ତାଲିକା ଦିଆଯାଇଛି ।

ଅଥର୍ବବେଦ ସଙ୍ଗଠନ

ବେଦ	ସଂହିତା	ବ୍ରାହ୍ମଣ	ଆରଣ୍ୟକ	ଉପନିଷଦ
ଅଥର୍ବ ବେଦ	ଶୌନକ, ପୈଘ୍ଲାଇଦ	ଗୋପଥ	-	ମୁଣ୍ଡକ, ମାଣ୍ଡୁକ୍ୟ, ପ୍ରଶ୍ନ, ଆତ୍ମା, ସୂର୍ଯ୍ୟ, ପ୍ରାଣାଗ୍ନିହୋତ୍ର, ଆଶ୍ୱମ, ନାରଦପରିବ୍ରାଜକ, ପରମହଂସ, ପରମହଂସ ପରିବ୍ରଜକ, ପରବ୍ରହ୍ମ, ସୀତା, ଦେବୀ, ତ୍ରିପୁରାତାପିନୀ, ଭାବନ, ନୃସିଂହ ତାପନୀୟ, ମହାନାରାୟଣ, ରାମ ରହସ୍ୟ, ରାମ ତାପନୀୟ, ଗୋପାଳ- ତାପନୀ, କୃଷ୍ଣ, ହୟଗ୍ରୀବ, ଦତ୍ତାତ୍ରେୟ, ଗରୁଡ଼, ଅଥର୍ବସିରସ୍, ଅଥର୍ବଶିଖା, ବୃହଜ୍ଜାବାଲ, ଶରତ, ଭସ୍ମଜାବାଲ, ଗଣପତ୍ୟର୍ଥବଶୀର୍ଷ, ଶାଣ୍ଡିଲ୍ୟ, ପଶୁପତିବ୍ରହ୍ମ, ମହାବାକ୍ୟ

ଅଥର୍ବବେଦ କଳ୍ପସୂତ୍ର ସଙ୍ଗଠନ

ବେଦ	ଶ୍ଳୋକସୂତ୍ର	ଶୁକ୍ଳସୂତ୍ର	ଗୃହ୍ୟସୂତ୍ର	ଧର୍ମସୂତ୍ର
ଅଥର୍ବବେଦ	ବୈତାନା ଶ୍ଳୋକସୂତ୍ର,		କୌଶିକ ଗୃହ୍ୟସୂତ୍ର,	

ଅଥର୍ବବେଦ ଶିକ୍ଷା ଓ ପ୍ରାତିଶାଖ୍ୟ ସଙ୍ଗଠନ

ବେଦ	ପ୍ରାତିଶାଖ୍ୟ	ଶିକ୍ଷା
ଅଥର୍ବବେଦ	ଅଥର୍ବ ପ୍ରାତିଶାଖ୍ୟ ଶୌନକୀୟ ପ୍ରାତିଶାଖ୍ୟ	ମାଣ୍ଡୁକୀ ଶିକ୍ଷା (ମୁଖ୍ୟ), ବର୍ଣ୍ଣପଟଳ ଶିକ୍ଷା, ଦତ୍ତୋଷ୍ଠବିଧୀ ଶିକ୍ଷା

ଅଥର୍ବବେଦ ପାଣ୍ଡୁଲିପି ଓ ଅନୁବାଦ

"ଅଥର୍ବବେଦ"ର ପାଣ୍ଡୁଲିପି ଭାରତର ଅନେକ ସ୍ଥାନ ମାନଙ୍କରେ ମିଳିଛି । ଓଡ଼ିଶାର ରାଜ୍ୟ ସଂଗ୍ରହାଳୟରେ ଏଗୁଡ଼ିକ ସଂରକ୍ଷିତ ଅଛି । ଖୁସିର ବିଷୟ ଯେ, ବହୁ ଚର୍ଚ୍ଚିତ "ପୈଞ୍ଜାଲଦ ଶାଖା" ଓଡ଼ିଶାରେ ମିଳିଛି, ଏହାର ଅନୁବାଦ କାର୍ଯ୍ୟ ଚାଲୁଅଛି, ଆଶାକରୁଛି, ଏହା ନିକଟ ଭବିଷ୍ୟତରେ ଲୋକ ଲୋଚନକୁ ଆସିବ । ଆଉ କିଛି ପାଣ୍ଡୁଲିପି ଉତ୍ତରପ୍ରଦେଶରୁ ପ୍ରାପ୍ତ ହୋଇଛି, ଯହା IGNCA ରେ ସଂରକ୍ଷିତ ରଖାଯାଇଛି । ତାମିଲନାଡୁ ଓ ଆନ୍ଧ୍ରପ୍ରଦେଶ ରୁ ମଧ୍ୟ କିଛି ପାଣ୍ଡୁଲିପି ମିଳିଛି । ଏହା ସହିତ "ଜର୍ମାନୀ"ର ସଂସ୍କୃତ ମହାବିଦ୍ୟାଳୟରେ କିଛି ପାଣ୍ଡୁଲିପି ରହିଅଛି ।

"ଅଥର୍ବବେଦ"ର ଅନୁବାଦ ଅନେକ ବିଦେଶୀ ଭାଷାରେ ଉପଲବ୍ଧ ରହିଛି । ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଇଂରାଜୀ, ଜର୍ମାନୀ ଓ ରୁଷି ଭାଷାରେ ପ୍ରକାଶିତ ହୋଇଛି । ଭାରତୀୟ ଭାଷାମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ସଂସ୍କୃତ, ହିନ୍ଦି, ତାମିଲ, ତେଲୁଗୁ, କନ୍ନଡ଼ ଓ ମାଲୟାଲମ ଭାଷାରେ ଏହାର ଅନୁବାଦ ଉପଲବ୍ଧ ଅଛି ।

ଠଟି ବେଦ ମଧ୍ୟରୁ, "ଅଥର୍ବବେଦ" ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ରୂପେ ମାନବ ଜୀବନ ସହିତ ସଂଯୁକ୍ତ ହୋଇ ରହିଅଛି । ମାନବ ଜୀବନରେ ଏହା ଜନ୍ମ ଠାରୁ ମୃତ୍ୟୁ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ, ପ୍ରତ୍ୟେକ ସ୍ତରରେ ମାର୍ଗଦର୍ଶନ କରିଆସୁଅଛି । ଏହା ଦର୍ଶନତତ୍ତ୍ୱ ଓ ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ-ତତ୍ତ୍ୱରେ ମଧ୍ୟ ଉପନିଷଦ ମାନଙ୍କର ପ୍ରେରଣା ବୋଲି କୁହାଯାଏ । "ଅଥର୍ବବେଦ", ଏକମାତ୍ର ବେଦ, ଯାହା ସର୍ବାଧିକ "ଉପବେଦ" ଓ "ଶାସ୍ତ୍ର" ମାନଙ୍କର ଜନକ । "ଆୟୁର୍ବେଦ", "ଧନୁର୍ବେଦ", "ଅର୍ଥଶାସ୍ତ୍ର", "ନୀତିଶାସ୍ତ୍ର", "ରାଜନୀତି ଶାସ୍ତ୍ର", "ନ୍ୟାୟଶାସ୍ତ୍ର", "ଆଶୁଶାସ୍ତ୍ର", "ଚରକ ସଂହିତା", "ସୁଶ୍ରୁତ ସଂହିତା", "ଭେଷଜ ବିଜ୍ଞାନ", "ସାମାଜିକ ବିଜ୍ଞାନ", "ଦର୍ଶନିକ ବିଜ୍ଞାନ", " ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ତତ୍ତ୍ୱ", ଏହିପରି ଅନେକ ଶାସ୍ତ୍ର ଓ ଗ୍ରନ୍ଥ ର ପ୍ରେରଣାର ସୂତ୍ର "ଅଥର୍ବବେଦ" ଅଟେ ।

॥ ଇତି ଅଥର୍ବବେଦ ॥

ଅଥର୍ବବେଦର ସୂକ୍ତ ଓ ମନ୍ତ୍ର ସଂଖ୍ୟା

କାଣ୍ଡ	ଅନୁବାକ	ସୂକ୍ତ	ମନ୍ତ୍ର
୧	୬	୩୫	୧୫୩
୨	୬	୩୬	୨୦୭
୩	୬	୩୧	୨୩୦
୪	୮	୪୦	୩୨୪
୫	୬	୩୧	୩୭୬
୬	୧୩	୧୪୨	୪୫୪
୭	୧୦	୧୧୮	୨୮୬
୮	୫	୧୦	୨୯୩
୯	୫	୧୦	୩୧୩
୧୦	୫	୧୦	୩୫୦
୧୧	୫	୧୦	୩୧୩
୧୨	୫	୫	୩୦୪
୧୩	୪	୯	୧୮୮
୧୪	୨	୨	୧୩୯
୧୫	୨	୧୮	୨୩୦
୧୬	୨	୯	୧୦୩
୧୭	୧	୧	୩୦
୧୮	୪	୪	୨୮୩
୧୯	୭	୭୨	୪୫୩
୨୦	୯	୧୪୩	୯୫୮
ସମୁଦାୟ	୧୧୧	୭୩୬	୫୯୮୭

ଯଦକ୍ଷରପଦଭ୍ରଷ୍ଟଂ ମାତ୍ରାହିନଂ ତୁ ଯଦ୍-ଭବେତ୍ ।
ତତ୍-ସର୍ବ ଶମତାଂ ଦେବ ନରାୟଣ ନମୋଽସ୍ତୁତେ ॥
ବିସର୍ଗବିନ୍ୟୁମାତ୍ରାଣି ପଦପାଦାକ୍ଷରାଣି ଚ ।
ନ୍ୟୁନାନି ଚାତିରିକ୍ରାନ୍ତି ଶମସ୍ତ ପୁରୁଷୋତ୍ତମ ॥
ଓମ୍ ତତ୍ ସତ୍ । ସର୍ବମ୍ ଶ୍ରୀ କୃଷ୍ଣାର୍ପଣାମସ୍ତୁ ।
ଓମ୍ ଶାନ୍ତିଃ ଶାନ୍ତିଃ ଶାନ୍ତିଃ ।

Sources ସୂତ୍ର	• www.archive.org • www.vedicheritage.gov.in • www.academia.edu • IISH Global (Indian Institute of Scientific Heritage) • www.sanskritweb.net/samveda/ • Vedanta Spiritual Library – www.celextel.org • www.wikipedia.org
Send Corrections to ଭୁଲ ସୁଧାର ପାଇଁ ଯୋଗାଯୋଗ	prakash@scholarshoppe.com
Site access ଞ୍ଜେର ସାଇଟ୍	www.scholarshoppe.com/veda-odia/

ଏହି ‘ପୁସ୍ତକ’ ଟି ବୈଦିକ ସାହିତ୍ୟର ପ୍ରଥମ ଓଡ଼ିଆ ଡିଜିଟାଲ୍ ରୂପାଙ୍କର ଅଟେ ।

ଅଧର୍ବବେଦ - ଶୌନକ ସଂହିତା

ପଞ୍ଚମ କାଣ୍ଡ

ଓଁ ଶ୍ରୀ ଗଣେଶାୟ ନମଃ
ଅଥର୍ବବେଦ - ଶୌନକ ସଂହିତା

[ଅଥଃ ପଞ୍ଚମଂ କାଣ୍ଡମ୍]

॥ ଅଥ ଦଶମଃ ପ୍ରପାଠକଃ ॥

॥ ଅଥ ପ୍ରଥମୋଽନୁବାକଃ ॥

=====

(୫|୧) ଋଷିଃ - ବୃହଦିବୋଧର୍ବା । ଛନ୍ଦ - ପରାବୃହତୀ ତ୍ରିଷ୍ଟୁପ୍ (୧), ତ୍ରିଷ୍ଟୁପ୍ (୨-୬, ୮),
ବିରାଟ୍ ତ୍ରିଷ୍ଟୁପ୍ (୭), ଷଟ୍ପଦା ଅତ୍ୟଷ୍ଟି (୯) । ଦେବତା - ବରୁଣଃ (୧-୯)

=====

ରଧତ୍-ମନ୍ତୋ ଯୋନିଂ ଯୁ ଆବତୁବାମୃତାସୁର୍ବଧମାନଃ ସୁଜନ୍ତା ।

ଅଦକ୍ଷାସୁର୍ଭାଜମାନୋଽହେବ ତ୍ରିତୋ ଧର୍ତ୍ତା ଦାଧାର ତ୍ରୀଣି ॥୧॥

ଆ ଯୋ ଧର୍ମାଣି ପ୍ରଥମଃ ସସାଦ ତତୋ ବପୁଂଷି କୃଣୁଷେ ପୁରୁଣି ।

ଧାସୁଧ୍ୟୋନିଂ ପ୍ରଥମ ଆ ବିବେଶା ଯୋ ବାତମନୁଦିତାଂ ଚିକେତ ॥୨॥

ୟସ୍ତେ ଶୋକାୟ ତନ୍ମଂ ରିରେତ ଷରଞ୍ଜିରଣ୍ୟଂ ଶୁଚୟୋଽନୁ ସ୍ତାଃ ।

ଅତ୍ରା ଦଧେତେ ଅମୃତାନି ନାମାସ୍ତେ ବସ୍ତାଣି ବିଶ ଏରୟନ୍ତାମ୍ ॥୩॥

ପ୍ର ଯଦେତେ ପ୍ରତରଂ ପୂର୍ବ୍ୟଂ ଗୁଃ ସଦଃସଦ ଆତିଷ୍ଠନ୍ତୋ ଅଭୂର୍ଯମ୍ ।

କବିଃ ଶୁଷସ୍ୟ ମାତରା ରିହାଣୋ ଜାମୈ୍ୟ ଧୂର୍ଯଂ ପତିମେରୟେଥାମ୍ ॥୪॥

ତଦୁ ଶୁ ତେ ମହତ୍-ପୃଥୁଜ୍ଞନମଃ କବିଃ କାବ୍ୟେନା କୃଣୋମି ।

ୟସ୍ତମ୍ୟସ୍ତ୍ରାବଭିୟନ୍ତାବଭି କ୍ଷାମତ୍ରା ମହୀ ରୋଧତକ୍ରେ ବାବୃଧେତେ ॥୫॥

ସପ୍ତ ମର୍ଯ୍ୟାଦାଃ କବୟସ୍ତତସ୍ତୁସ୍ତାସାମିଦେକାମଭ୍ୟଂହୁରୋ ଗାତ୍ ।

ଆୟୋର୍ହ ସ୍ନମ୍ ଉପମସ୍ୟ ନୀତେ ପଥାଂ ବିସର୍ଗେ ଧରୁଣେଷୁ ତସ୍ମୈ ॥୬॥

ଉତାମୃତାସୁର୍ବ୍ରତ ଏମି କୃନ୍ଦନ୍ନସୁରାତ୍ନା ତନ୍ନସ୍ତସୁମଦ୍ଭୁଃ ।
ଉତ ବା ଶକ୍ନୋ ରତ୍ନଂ ଦଧାତୁ୍ୟର୍ଜୟା ବା ଯୁସ୍ତଚତେ ହବିର୍ଦାଃ ॥୭॥

ଉତ ପୁତ୍ରଃ ପିତରଂ କ୍ଷତ୍ରମୀତେ ଜ୍ୟେଷ୍ଠଂ ମର୍ଯ୍ୟାଦମହ୍ନୟନ୍ନସ୍ତସ୍ତୟେ ।
ଦର୍ଶନ୍ନୁ ତା ବରୁଣ ଯାସ୍ତେ ବିଷ୍ଣୁ ଆବର୍ତ୍ତତତଃ କୃଣବୋ ବପୁଂଷି ॥୮॥

ଅର୍ଧମର୍ଧେନ ପୟସା ପୃଣକ୍ଷ୍ୟର୍ଧେନ ଶୁଷ୍ଣ ବର୍ଧସେ ଅମୁର ।
ଅବିଂ ବୃଧାମ ଶଗ୍ନିୟଂ ସଖାୟଂ ବରୁଣଂ ପୁତ୍ରମଦିତ୍ୟା ଇଷିରମ୍ ।
କବିଶସ୍ତ୍ରାନ୍ୟସ୍ତୈ ବପୁଂଷ୍ୟବୋତାମ ରୋଦସୀ ସତ୍ୟବାତା ॥୯॥

=====

(୫|୭) ରକ୍ଷିଃ - ବୃହଦିବୋଽଧର୍ବା । ଛନ୍ଦ - ତ୍ରିଷ୍ଟୁପ୍ (୧-୮), ଭୁରିକ୍ ପରାତିଜାଗତା ତ୍ରିଷ୍ଟୁପ୍ (୯) ।
ଦେବତା - ବରୁଣଃ (୧-୯)

=====

ତଦିଦାସ ଭୁବନେଷୁ ଜ୍ୟେଷ୍ଠଂ ଯତୋ ଯଜ୍ଞ ଉଗ୍ରସ୍ତେଷନ୍ତମଣଃ ।
ସଦ୍ୟୋ ଜଜ୍ଞାନୋ ନି ରିଶାତି ଶତ୍ରୁନନ୍ନୁ ଯଦେନଂ ମଦନ୍ତି ବିଶ୍ଵ ଉମାଃ ॥୧॥

ବବୃଧାନଃ ଶବସା ଭୂର୍ଯୋଜାଃ ଶତ୍ରୁର୍ଦାସାୟ ଭିୟସଂ ଦଧାତି ।
ଅବ୍ୟନଜ ବ୍ୟନଜ ସସ୍ମି ସଂ ତେ ନବନ୍ତ ପ୍ରଭୃତା ମଦେଷୁ ॥୨॥

ତ୍ଵେ କ୍ରତୁମପି ପୃଷ୍ଠନ୍ତି ଭୁରି ଦ୍ଵିର୍ଯଦେତେ ତ୍ରିର୍ଭବନ୍ତ୍ୟମାଃ ।
ସ୍ଵଦୋଃ ସ୍ଵାଦୀୟଃ ସ୍ଵାଦୁନା ସୃଜା ସମଦଃ ସୁ ମଧୁ ମଧୁନାଭି ଯୋଧୀଃ ॥୩॥

ୟଦି ଚିନ୍ନୁ ତ୍ଵା ଧନା ଜୟନ୍ତଂ ରଣେରଣେ ଅନୁମଦନ୍ତି ବିପ୍ରାଃ ।
ଓଜୀୟଃ ଶୁଷ୍ଟିହ୍ନସ୍ଥିରମା ତନ୍ନୁଷ୍ଠ ମା ତ୍ଵା ଦଭୟୁରେବାସଃ କଶୋକାଃ ॥୪॥

ତ୍ଵୟା ବୟଂ ଶାଶଦ୍ଵହେ ରଣେଷୁ ପ୍ରପଶ୍ୟନ୍ତୋ ଯୁଧେନ୍ୟାନି ଭୁରି ।
ଚୋଦୟାମି ତ ଆୟୁଧା ବଚୋଭିଃ ସଂ ତେ ଶିଶାମି ବ୍ରହ୍ମଣା ବୟାଂସି ॥୫॥

ନି ତଦଧିଷ୍ଠେଃବରେ ପରେ ତ ଯୁସ୍ମିନ୍ନାବିଥାବସା ଦୁରୋଣେ ।
ଆ ସ୍ଥାପୟତ ମାତରଂ ଜିଗତୁମତ ଇନ୍ଦ୍ରତ କର୍ବରାଣି ଭୂରି ॥୬॥

ସୁଷ୍ଟ ବର୍ଷ୍ମନ୍ପୁରୁବର୍ତ୍ତାନଂ ସମୃଦ୍ଧାଶମିନତମମାପ୍ତମାପ୍ତ୍ୟାନାମ୍ ।
ଆ ଦର୍ଶତି ଶବସା ଭୂୟୋଜାଃ ପ୍ର ସକ୍ଷତି ପ୍ରତିମାନଂ ପୃଥିବ୍ୟାଃ ॥୭॥

ଇମା ବ୍ରହ୍ମ ବୃହଦିବଃ କୃଣବଦିନ୍ଦ୍ରାୟ ଶୁଷମଗ୍ରିୟଃ ସ୍ୱର୍ଷାଃ ।
ମହୋ ଗୋତ୍ରସ୍ୟ କ୍ଷୟତି ସ୍ୱରାଜା ଦୁରଶ୍ୱିଦ୍ବିଶ୍ୱମର୍ଣ୍ଣବଉପସ୍ତାନ ॥୮॥

ଏବା ମହାନ-ବୃହଦିବୋ ଅଥର୍ବାବୋତସ୍ତାଂ ତନ୍ମମିନ୍ଦ୍ରମେବ ।
ସ୍ୱସାରୌ ମାତରିଭୂରୀ ଅରିପ୍ରେ ହିନ୍ଦୁକ୍ତି ଚୈନେ ଶବସା ବର୍ଧୟକ୍ତି ତ ॥୯॥

=====

(୫|୩) ଋଷିଃ - ବୃହଦିବୋଃଅର୍ବା । ଛନ୍ଦ - ତ୍ରିଷ୍ତୁପ୍ (୧, ୩-୯, ୧୧), ଭୂରିକ୍ ତ୍ରିଷ୍ତୁପ୍ (୨),
ବିରାଟ୍ ଜଗତୀ (୧୦) । ଦେବତା - ଅଗ୍ନିଃ (୧-୨), ଦେବାଃ (୩-୪), ଦ୍ରବିଶୋଦାଦୟଃ (୫),
ବିଶ୍ୱେଦେବାଃ (୬, ୯-୧୦), ସୋମଃ (୭), ଇନ୍ଦ୍ରଃ (୮, ୧୧)

=====

ମମାଗ୍ନେ ବର୍ତ୍ତେ ବିହବେଷ୍ଟସ୍ତୁ ବୟଂ ଦ୍ୱେକ୍ଷାନାସ୍ତନ୍ତଂ ପୁଷ୍ପେମ ।
ମହ୍ୟଂ ନମନ୍ତାଂ ପ୍ରଦିଶଶ୍ଚତସ୍ରସ୍ତୁୟାଧ୍ୟକ୍ଷେଣ ପୃତନା ଜୟେମ ॥୧॥

ଅଗ୍ନେ ମନ୍ତ୍ର୍ୟଂ ପ୍ରତିନ୍ନୁଦନ୍ପରେଷାଂ ତ୍ୱଂ ନୋ ଗୋପାଃ ପରି ପାହି ବିଶ୍ୱତଃ ।
ଅପାଞ୍ଚୋ ଯନ୍ତୁ ନିବତା ଦୁରସ୍ୟବୋଃମୈଷାଂ ଚିତ୍ତଂ ପ୍ରବୁଧାଂ ବି ନେଶତ୍ ॥୨॥

ମମ ଦେବା ବିହବେ ସନ୍ତୁ ସର୍ବ ଇନ୍ଦ୍ରବନ୍ତୋ ମରୁତୋ ବିଷ୍ଣୁରଗ୍ନିଃ ।
ମମାତ୍ତରିକ୍ଷମୁରୁଲୋକମସ୍ତୁ ମହ୍ୟଂ ବାତଃ ପବତାଂ କାମାୟାସ୍ତୈ ॥୩॥

ମହ୍ୟଂ ଯଜନ୍ତାଂ ମମ ଯାନୀଷ୍ଟାକୃତିଃ ସତ୍ୟା ମନସୋ ମେ ଅସ୍ତୁ ।
ଏନୋ ମା ନି ଗାଂ କତମଜନାହଂ ବିଶ୍ୱେ ଦେବା ଅଭି ରକ୍ଷନ୍ତୁ ମେହ ॥୪॥

ମୟି ଦେବା ଦ୍ରବିଣମା ଯଜନ୍ତାଂ ମୟାଶୀରସୁ ମୟି ଦେବହୃତିଃ ।
ଦୈବାଃ ହୋତାରଃ ସନ୍ନିଷନ୍ନ ଏତଦରିଷ୍ଟାଃ ସ୍ୟାମ ତନ୍ନା ସୁବୀରାଃ ॥୫॥

ଦୈବୀଃ ଷଡୁର୍ବୀରୁରୁ ନଃ କୃଣୋତ ବିଶ୍ଵେ ଦେବାସ ଇହ ମାଦୟଧ୍ଵମ୍ ।
ମା ନୋ ବିଦଦତିଭା ମୋ ଅଶସ୍ତିର୍ମା ନୋ ବିଦଦୃଜିନା ଦ୍ଵେଷ୍ୟା ଯା ॥୬॥

ତିସ୍ରୋ ଦେବୀର୍ମହି ନଃ ଶର୍ମ ଯଜ୍ଞତ ପ୍ରଜାୟୈ ନସ୍ତନ୍ନେ ଯଜ ପୁଷ୍ଟମ୍ ।
ମା ହାସ୍ତୁହି ପ୍ରଜୟା ମା ତନୁଭିର୍ମା ରଧାମ ଦ୍ଵିଷତେ ସୋମ ରାଜନ୍ ॥୭॥

ଉରୁବ୍ୟତା ନୋ ମହିଷଃ ଶର୍ମ ଯଜ୍ଞତ୍ଵସ୍ମିନ୍ ହବେ ପୁରୁହୃତଃ ପୁରୁଷୁ ।
ସ ନଃ ପ୍ରଜାୟୈ ହର୍ଯ୍ୟଶ୍ଵ ମୃତେନ୍ନ ମା ନୋ ରୀରିଷୋ ମା ପରା ଦାଃ ॥୮॥

ଧାତା ବିଧାତା ଭୁବନସ୍ୟ ଯସ୍ତୁତିର୍ଦେବଃ ସବିତାଭିମାତିଷାହଃ ।
ଆଦିତ୍ୟା ରୁଦ୍ରା ଅଶ୍ଵିନୋଭା ଦେବାଃ ପାନ୍ଥ ଯଜମାନଂ ନିରୂଥାତ୍ ॥୯॥

ୟେ ନଃ ସପତ୍ନା ଅପ ତେ ଭବନ୍ତିନ୍ଦ୍ରାଗ୍ନିଭ୍ୟାମବ ବାଧାମହ ଏନାନ୍ ।
ଆଦିତ୍ୟା ରୁଦ୍ରା ଉପରିସ୍ଵଶୋ ନୋ ଉଗ୍ରଂ ତେଭାରମଧିରାଜମକ୍ରତ ॥୧୦॥

ଅର୍ବାଞ୍ଚିମିନ୍ଦ୍ରମମୁତୋ ହବାମହେ ଯୋ ଗୋଜିଞ୍ଜନଜିଦଶ୍ଵଜିଦ୍ୟଃ ।
ଇମଂ ନୋ ଯଜ୍ଞଂ ବିହବେ ଶ୍ଵଶୋତ୍ସ୍ଥାକମଭୂର୍ହର୍ଯ୍ୟଶ୍ଵ ମେଦୀ ॥୧୧॥

=====

(୫|୪) ର୍ଷିଃ - ଭୃଗୁଜିରା । ଛନ୍ଦ - ଅନୁଷ୍ଟୁପ୍ (୧-୪, ୭-୯), ଭୁରିକ୍ ଅନୁଷ୍ଟୁପ୍ (୫), ଗାୟତ୍ରୀ
(୬), ଉଷ୍ଠିକ୍ ଗର୍ଭା ନିରୂତ୍ ଅନୁଷ୍ଟୁପ୍ (୧୦) । ଦେବତା - କୁଷ୍ଠୋ ଯଜ୍ଞନାଶନଶ୍ଚ (୧-୧୦)

=====

ୟୋ ଗିରିଷ୍ଠଜାୟଥା ବୀରୁଧାଂ ବଲବଉମଃ ।
କୁଷ୍ଠେହି ତକ୍ଳନାଶନ ତକ୍ଳାନଂ ନାଶୟନ୍ତିତଃ ॥୧॥

ସୁପର୍ଣ୍ଣସୁବନେ ଗିରୌ ଜାତଂ ହିମବତସ୍ତୁରି ।
ଧନୈରଭି ଶୁଭ୍ରା ଯୁକ୍ତି ବିଦୁର୍ହି ତକ୍ଳନାଶନମ୍ ॥୭॥

ଅଶ୍ୱତ୍ତ୍ୱେ ଦେବସଦନସ୍ତୃତୀୟସ୍ୟାମିତୋ ଦିବି ।
ତତ୍ରାମୃତସ୍ୟ ଚକ୍ଷଣଂ ଦେବାଃ କୁଷ୍ଠମବନ୍ଧୁତ ॥୮॥

ହିରଣ୍ୟୟା ନୌରତରଞ୍ଜିରଣ୍ୟବନ୍ଧନା ଦିବି ।
ତତ୍ରାମୃତସ୍ୟ ପୁଷ୍ଟଂ ଦେବାଃ କୁଷ୍ଠମବନ୍ଧୁତ ॥୯॥

ହିରଣ୍ୟୟାଃ ପଞ୍ଚାନ ଆସନ୍ନୁରିତ୍ରାଣି ହିରଣ୍ୟୟା ।
ନାବୋ ହିରଣ୍ୟୟୀରାସନ୍ୟାଭିଃ କୁଷ୍ଠଂ ନିରାବହନ୍ ॥୧୦॥

ଇମଂ ମେ କୁଷ୍ଠ ପୁରୁଷଂ ତମା ବହ ତଂ ନିଷ୍କୁରୁ ।
ତମୁ ମେ ଅଗଦଂ କୃପି ॥୧୧॥

ଦେବେଭ୍ୟୋ ଅଧି ଜାତୋଽସି ସୋମସ୍ୟାସି ସଖା ହିତଃ ।
ସ ପ୍ରାଣାୟ ବ୍ୟାନାୟ ଚକ୍ଷୁଷେ ମେ ଅସ୍ତ୍ରୈ ମୃତ ॥୧୨॥

ଉଦତ୍ ଜାତୋ ହିମବତଃ ସ ପ୍ରାଚ୍ୟାଂ ନୀୟସେ ଜନମ୍ ।
ତତ୍ର କୁଷ୍ଠସ୍ୟ ନାମାନୁଷ୍ଠମାନି ବି ଭେଜିରେ ॥୧୩॥

ଉତ୍ତମୋ ନାମ କୁଷ୍ଠସ୍ତୁତମୋ ନାମ ତେ ପିତା ।
ୟସ୍ମିଂ ଚ ସର୍ବଂ ନାଶୟ ତକ୍ଳନଂ ଚାରସଂ କୃପି ॥୧୪॥

ଶୀର୍ଷାମୟମୁପହତ୍ୟାମକ୍ଷୋସ୍ତନ୍ତୋ ରପଃ ।
କୁଷ୍ଠସ୍ତସ୍ରର୍ବଂ ନିଷ୍କରଢୈବଂ ସମହ ବୃଷ୍ଟ୍ୟମ୍ ॥୧୫॥

(୫୫) ଋଷିଃ - ଅଥର୍ବଣ | ଛନ୍ଦ - ଅନୁଷ୍ଟୁପ୍ (୧-୯) | ଦେବତା - ଲାକ୍ଷ୍ମୀ (୧-୯)

ରାତ୍ରୀ ମାତା ନଭଃ ପିତାର୍ଯ୍ୟମା ତେ ପିତାମହଃ ।
ସିଲାରୀ ନାମ ବା ଅସି ସା ଦେବାନାମସି ସୁସା ॥୧॥

ୟସ୍ମା ପିବତି ଜୀବତି ତ୍ରାୟସେ ପୁରୁଷଂ ତ୍ବମ୍ ।
ଭର୍ତ୍ତୀ ହି ଶଶ୍ୱତାମସି ଜନାନାଂ ତ ନ୍ୟଞ୍ଜନୀ ॥୨॥

ବୃକ୍ଷଂବୃକ୍ଷମା ରୋହସି ବୃକ୍ଷଣ୍ୟନ୍ତୀବ କନ୍ୟଲ୍ଲା ।
ଜୟନ୍ତୀ ପ୍ରତ୍ୟାତିଷ୍ଠନ୍ତୀ ସ୍ୱରଣୀ ନାମ ବା ଅସି ॥୩॥

ୟଦ୍ଭଣେନ ଯଦିଷ୍ଠା ଯଦ୍ଭାରୁହରସା କୃତମ୍ ।
ତସ୍ୟ ତ୍ବମସି ନିଷ୍ଠୁତିଃ ସେମଂ ନିଷ୍ଠୁଧି ପୁରୁଷମ୍ ॥୪॥

ଭଦ୍ରାତ୍-ପୁଷ୍ପାନୁସ୍ତ୍ରିଷ୍ଠସ୍ୟଶ୍ୱତ୍ୱାତ୍-ଖଦିରାଜବାତ୍ ।
ଭଦ୍ରାନୁଗ୍ରୋଧାପୂର୍ଣ୍ଣାସ୍ତା ନ ଏହ୍ୟରୁକ୍ଷତି ॥୫॥

ହିରଣ୍ୟବର୍ଣ୍ଣେ ସୁଭଗେ ସୂର୍ଯ୍ୟବର୍ଣ୍ଣେ ବପୁଷ୍ଟମେ ।
ରୁତଂ ଗଚ୍ଛାସି ନିଷ୍ଠୁତେ ନିଷ୍ଠୁତିର୍ନାମ ବା ଅସି ॥୬॥

ହିରଣ୍ୟବର୍ଣ୍ଣେ ସୁଭଗେ ଶୁଷ୍ପେ ଲୋମଶବକ୍ଷନେ ।
ଅପାମସି ସୁସା ଲାକ୍ଷେ ବାତୋ ହାତ୍ତା ବଭୁବ ତେ ॥୭॥

ସିଲାରୀ ନାମ କାନୀନୋଽଜବତ୍ସୁ ପିତା ତବ ।
ଅଶ୍ୱୋ ଯମସ୍ୟ ଯଃ ଶ୍ୟାବସ୍ତସ୍ୟ ହାସ୍ତାସୁଧିତା ॥୮॥

ଅଶ୍ୱସ୍ୟାସ୍ତଃ ସଂପତିତା ସା ବୃକ୍ଷା ଅଭି ସିଷ୍ୟଦେ ।

ସରା ପତନ୍ତିଶୀ ଭୂତ୍ୱା ସା ନ ଏହ୍ୟରୁକ୍ଷତି ॥୯॥

॥ ଇତି ପ୍ରଥମୋଽନୁବାକଃ ॥

(୫୨) ଋଷିଃ - ଅଥର୍ବଣ । ଛନ୍ଦ - ତ୍ରିଷ୍ଟୁପ୍ (୧, ୯), ଅନୁଷ୍ଟୁପ୍ (୨), ଜଗତୀ (୩),
 ପଞ୍ଚପଦା ଅନୁଷ୍ଟୁପ୍ ଉଷ୍ମିକ୍ ତ୍ରିଷ୍ଟୁପ୍ ଗର୍ଭା ଜଗତୀ (୪), ତ୍ରିପଦା ବିରାଟ୍ ଗାୟତ୍ରୀ (୫-୭),
 ଏକାବସାନା ଦ୍ଵିପଦାର୍ଯ୍ୟାନୁଷ୍ଟୁପ୍ (୮), ପ୍ରସ୍ତାର ପଞ୍ଜି (୧୦), ପଞ୍ଜି (୧୧-୧୩), ସ୍ଵରାଟ୍ ପଞ୍ଜି (୧୪)
 । ଦେବତା - ବ୍ରହ୍ମାଦିତ୍ୟଃ (୧), କର୍ମାଣି (୨), ରୁଦ୍ରଗଣଃ (୩-୪), ସୋମାରୁଦ୍ରୌ (୫-୮),
 ହେତିଃ (୯), ଅଗ୍ନିଃ (୧୦), ସର୍ବାତ୍ମା ରୁଦ୍ରଃ (୧୧-୧୪)

ବ୍ରହ୍ମ ଜଞ୍ଜାନଂ ପ୍ରଥମଂ ପୁରସ୍ତାଦ୍ଵି ସୀମତଃ ସୁରୁଚୋ ବେନ ଆବଃ ।
 ସ ବୁଧ୍ୟା ଉପମା ଅସ୍ୟ ବିଷ୍ଣଃ ସତଶ୍ଚ ଯୋନିମସତଶ୍ଚ ବି ବଃ ॥୧॥
 ଅନାପ୍ତା ଯେ ବଃ ପ୍ରଥମା ଯାନି କର୍ମାଣି ଚକ୍ରିରେ ।
 ବୀରାନୋ ଅତ୍ର ମା ଦଭନ୍ତଦ୍ଵ ଏତତ୍-ପୁରୋ ଦଧେ ॥୨॥
 ସହସ୍ରଧାର ଏବ ତେ ସମସ୍ତରନ୍ଧିବୋ ନାକେ ମଧୁଜିହ୍ଵା ଅସଶ୍ଚତଃ ।
 ତସ୍ୟ ସ୍ଵଶୋ ନ ନି ମିଷନ୍ତି ଭୂର୍ଭୂୟଃ ପଦେପଦେ ପାଶିନଃ ସନ୍ତି ସେତବେ ॥୩॥
 ପର୍ଯ୍ୟୁଷ୍ଠ ପ୍ର ଧନ୍ଵା ବାଜସାତୟେ ପରି ବୃତ୍ରାଣି ସକ୍ଷଣିଃ ।
 ଦ୍ଵିଷସ୍ତଦଧ୍ୟର୍ଷ୍ଟବେନେୟସେ ସନ୍ନିସ୍ରସୋ ନାମାସି ତ୍ରୟୋଦଶୋ ମାସ ଇନ୍ଦ୍ରସ୍ୟ ଗୃହଃ ॥୪॥
 ନ୍ଦେତେନାରାତ୍ରୀରସୌ ସ୍ଵାହା ।
 ତିଗ୍ନାୟୁଧୌ ତିଗ୍ନହେତୀ ସୁଷେବୌ ସୋମାରୁଦ୍ରାବିହ ସୁ ମୃତତଂ ନଃ ॥୫॥
 ଅବୈତେନାରାତ୍ରୀରସୌ ସ୍ଵାହା ।
 ତିଗ୍ନାୟୁଧୌ ତିଗ୍ନହେତୀ ସୁଷେବୌ ସୋମାରୁଦ୍ରାବିହ ସୁ ମୃତତଂ ନଃ ॥୬॥
 ଅପୈତେନାରାତ୍ରୀରସୌ ସ୍ଵାହା ।
 ତିଗ୍ନାୟୁଧୌ ତିଗ୍ନହେତୀ ସୁଷେବୌ ସୋମାରୁଦ୍ରାବିହ ସୁ ମୃତତଂ ନଃ ॥୭॥

ମୁମୁକ୍ତମସ୍ତାନୁରିତାଦବଦ୍ୟାନ୍ତୁଷେଥାଂ ଯଜ୍ଞମମୃତମସ୍ତାସୁ ଧତ୍ତମ୍ ||୮||

ଚକ୍ଷୁଷୋ ହେତେ ମନସୋ ହେତେ ବ୍ରହ୍ମଣୋ ହେତେ ତପସଶ୍ଚ ହେତେ ।
ମେନୟା ମେନିରସ୍ୟମେନୟସ୍ତେ ସନ୍ତ ଯୋଃସ୍ତା ଅଭ୍ୟାସାୟନ୍ତି ||୯||

ଯୋଃସ୍ତାଂଶ୍ଚକ୍ଷୁଷା ମନସା ଚିତ୍ତ୍ୟାକୃତ୍ୟା ଚ ଯୋ ଅଭାୟୁରଭିଦାସାତ୍ ।
ତ୍ୱଂ ତାନଗ୍ନେ ମେନୟାମେନୀନ୍-କୃଣୁ ସ୍ୱାହା ||୧୦||

ଇନ୍ଦ୍ରସ୍ୟ ଗୃହୋଽସି ।
ତଂ ତ୍ୱା ପ୍ର ପଦ୍ୟେ ତଂ ତ୍ୱା ପ୍ର ବିଶାମି ସର୍ବଗୁଃ ସର୍ବପୁରୁଷଃ
ସର୍ବାତ୍ମା ସର୍ବତନୁଃ ସହ ଯନ୍ନୋଽସ୍ତି ତେନ ||୧୧||

ଇନ୍ଦ୍ରସ୍ୟ ଶର୍ମାସି ।
ତଂ ତ୍ୱା ପ୍ର ପଦ୍ୟେ ତଂ ତ୍ୱା ପ୍ର ବିଶାମି ସର୍ବଗୁଃ ସର୍ବପୁରୁଷଃ
ସର୍ବାତ୍ମା ସର୍ବତନୁଃ ସହ ଯନ୍ନୋଽସ୍ତି ତେନ ||୧୨||

ଇନ୍ଦ୍ରସ୍ୟ ବର୍ମାସି ।
ତଂ ତ୍ୱା ପ୍ର ପଦ୍ୟେ ତଂ ତ୍ୱା ପ୍ର ବିଶାମି ସର୍ବଗୁଃ ସର୍ବପୁରୁଷଃ
ସର୍ବାତ୍ମା ସର୍ବତନୁଃ ସହ ଯନ୍ନୋଽସ୍ତି ତେନ ||୧୩||

ଇନ୍ଦ୍ରସ୍ୟ ବରୁଧମସି ।
ତଂ ତ୍ୱା ପ୍ର ପଦ୍ୟେ ତଂ ତ୍ୱା ପ୍ର ବିଶାମି ସର୍ବଗୁଃ ସର୍ବପୁରୁଷଃ
ସର୍ବାତ୍ମା ସର୍ବତନୁଃ ସହ ଯନ୍ନୋଽସ୍ତି ତେନ ||୧୪||

=====

(୫।୭) ଋଷିଃ - ଅଥର୍ବଣ । ଛନ୍ଦ - ବିରାଟ୍ ଗର୍ଭା ପ୍ରସ୍ତାର ପଞ୍ଜି (୧), ଅନୁଷ୍ଟୁପ୍ (୨-୩, ୫, ୭-୧୦),
ମଧ୍ୟା ବୃହତୀ (୪), ପ୍ରସ୍ତାର ପଞ୍ଜି (୬) । ଦେବତା - ଅରାତୟଃ (୧-୩, ୭-୧୦), ସରସ୍ୱତୀ (୪-୫)

=====

ଆ ନୋ ଭର ମା ପରି ଷ୍ଟା ଅରାତେ ମା ନୋ ରକ୍ଷୀର୍ଦ୍ଧକ୍ଷିଣାଂ ନୀୟମାନାମ୍ ।
ନମୋ ବୀର୍ଣ୍ଣାୟା ଅସମୃଦ୍ଧୟେ ନମୋ ଅସ୍ତ୍ରରାତୟେ ॥୧॥

ୟମରାତେ ପୁରୋଧସ୍ତେ ପୁରୁଷଂ ପରିରାପିଣମ୍ ।
ନମସ୍ତେ ତସ୍ମୈ କୃଣ୍ଣୋ ମା ବନିଂ ବ୍ୟଥୟୀର୍ମମ ॥୨॥

ପ୍ର ଶୋ ବନିର୍ଦେବକୃତା ଦିବା ନକ୍ତଂ ଚ କଳ୍ପତାମ୍ ।
ଅରାତିମନୁପ୍ରେମୋ ବୟଂ ନମୋ ଅସ୍ତ୍ରରାତୟେ ॥୩॥

ସରସ୍ୱତୀମନୁମତିଂ ଭଗଂ ଯନ୍ତୋ ହବାମହେ ।
ବାଚଂ ଜୁଷ୍ଟାଂ ମଧୁମତୀମବାଦିଷଂ ଦେବାନାଂ ଦେବହୃତିଷୁ ॥୪॥

ୟଂ ଯାତାମ୍ୟହଂ ବାଚା ସରସ୍ୱତ୍ୟା ମନୋଯୁଜା ।
ଶ୍ରଦ୍ଧା ତମଦ୍ୟ ବିନ୍ଦତୁ ଦତ୍ତା ସୋମେନ ବଭୁଶା ॥୫॥

ମା ବନିଂ ମା ବାଚଂ ନୋ ବୀର୍ଣ୍ଣୀରୁଭାବିନ୍ଦ୍ରାଗ୍ନୀ ଆ ଭରତାଂ ନୋ ବସୁନି ।
ସର୍ବେ ନୋ ଅଦ୍ୟ ଦିସୁନ୍ତୋଽରାତିଂ ପ୍ରତି ହର୍ଯ୍ୟତ ॥୬॥

ପରୋଽପେହ୍ୟସମୃଦ୍ଧେ ବି ତେ ହେତିଂ ନୟାମସି ।
ବେଦ ଭ୍ରାହ୍ମଂ ନିମୀବନ୍ତୀଂ ନିତୁଦନ୍ତୀମରାତେ ॥୭॥

ଭତ ନଗ୍ନା ବୋଭୁବତୀ ସ୍ୱପ୍ନୟା ସତସେ ଜନମ୍ ।
ଅରାତେ ତିଷ୍ଠଂ ବୀର୍ଣ୍ଣନ୍ତ୍ୟାକୃତିଂ ପୁରୁଷସ୍ୟ ଚ ॥୮॥

ୟା ମହତୀ ମହୋଦ୍ଧାନା ବିଶ୍ୱା ଆଶା ବ୍ୟାନଶେ ।
ତସ୍ୟୈ ହିରଣ୍ୟକେଶ୍ୟୈ ନିରୂତ୍ୟା ଅକରଂ ନମଃ ॥୯॥

ହିରଣ୍ୟବର୍ଣ୍ଣା ସୁଭଗା ହିରଣ୍ୟକଶିପୁର୍ମହୀ ।
ତସ୍ୟୈ ହିରଣ୍ୟଦ୍ରାପୟୋଃରାତ୍ୟା ଅକରଂ ନମଃ ॥୧୦॥

॥ ଇତି ଦଶମଃ ପ୍ରପାଠକଃ ॥

॥ ଅଥ ଏକାଦଶଃ ପ୍ରପାଠକଃ ॥

=====

(୫।୮) ରକ୍ଷିଃ - ଅଥର୍ବଣ । ଛନ୍ଦ - ଅନୁଷ୍ଟୁପ୍ (୧, ୫, ୮), ଷଟ୍ପଦା ଜଗତୀ (୨),
ପଥ୍ୟା ପଞ୍ଜି (୩-୪), ପ୍ରସ୍ତାର ପଞ୍ଜି (୨), ଉଷ୍ମିକ୍ ଗର୍ଭା ପଥ୍ୟାପଞ୍ଜି (୨), ଷଟ୍ପଦା ଉଷ୍ମିକ୍ ଗର୍ଭା
ଜଗତୀ (୯) । ଦେବତା - ଅଗ୍ନିଃ (୧-୨), ବିଶ୍ୱେଦେବାଃ (୩), ଇନ୍ଦ୍ରଃ (୪-୯)

=====

ବୈକଙ୍କତେନେଧ୍ୱେନ ଦେବେଭ୍ୟ ଆଜ୍ୟଂ ବହ ।
ଅଗ୍ନେ ତାଁ ଇହ ମାଦୟ ସର୍ବ ଆ ଯୁନ୍ତୁ ମେ ହବମ୍ ॥୧॥

ଇନ୍ଦ୍ରା ଯୁହି ମେ ହବମିଦଂ କରିଷ୍ୟାମି ତଚ୍ଛୁଶୁ ।
ଇମ ଐନ୍ଦ୍ରା ଅତିସରା ଆକୃତିଂ ସଂ ନମନ୍ତୁ ମେ ।
ତେଭିଃ ଶଙ୍କେମ ବୀର୍ଯ୍ୟଂ ଜାତବେଦସ୍ତନୁବଶିନ୍ ॥୨॥

ୟଦସ୍ତାବମୁତୋ ଦେବା ଅଦେବଃ ସଂଶ୍ଳିକୀର୍ଷତି ।
ମା ତସ୍ୟାଗ୍ନିର୍ହବ୍ୟଂ ବାକ୍ଷୀଈବଂ ଦେବା ଅସ୍ୟ ମୋପ ଗୁର୍ମମୈବ ହବମେତନ ॥୩॥

ଅତି ଧାବତାତିସରା ଇନ୍ଦ୍ରସ୍ୟ ବଚସା ହତ ।
ଅବିଂ ବୃକ ଇବ ମଥ୍ନୀତ ସ ବୋ ଜୀବନ୍ତା ମୋତି ପ୍ରାଣମସ୍ୟାପି ନହ୍ୟତ ॥୪॥
ୟମମୀ ପୁରୋଦଧିରେ ବ୍ରହ୍ମାଣମପଭୂତୟେ ।

ଇନ୍ଦ୍ର ସ ତେ ଅଧସ୍ତଦଂ ତଂ ପ୍ରତ୍ୟସ୍ୟାମି ମୃତ୍ୟବେ ॥୫॥

ୟଦି ପ୍ରେୟୁର୍ଦେବପୁରା ବ୍ରହ୍ମ ବର୍ମାଣି ଚକ୍ରିରେ ।

ତନ୍ମୁପାନଂ ପରିପାଶଂ କୃଶ୍ଣାନା ଯଦୁପୋତିରେ ସର୍ବଂ ତଦରସଂ କୃଧି ॥୬॥

ୟାନସାବତିସରାଂଶ୍ଚକାର କୃଣବଜ ଯନ୍ ।

ତ୍ବଂ ତାନିନ୍ଦ୍ର ବୃତ୍ରହନ୍ପ୍ରତୀତଃ ପୁନରା କୃଧି ଯଥାମୁଂ ତୃଣହାଂ ଜନମ୍ ॥୭॥

ୟଥେନ୍ଦ୍ର ଉଦ୍ଘାତନଂ ଲଘ୍ନା ଚକ୍ରେ ଅଧସ୍ତଦମ୍ ।

କୃଶ୍ଣେହମଧରାଂସ୍ତଥାମୁଞ୍ଚିଶ୍ଚତୀଭ୍ୟଃ ସମାଭ୍ୟଃ ॥୮॥

ଅତ୍ରେନାନିନ୍ଦ୍ର ବୃତ୍ରହନ୍ନୁଗ୍ରୋ ମର୍ମଣି ବିଧ୍ୟ ।

ଅତ୍ରେବୈନାନଭି ତିଷ୍ଠେନ୍ଦ୍ର ମେଦ୍ୟହଂ ତବ ।

ଅନୁ ତ୍ଵେନ୍ଦ୍ରା ରତ୍ନାମହେ ସ୍ୟାମ ସୁମତୌ ତବ ॥୯॥

=====

(୫)୯) ଋଷିଃ - ବ୍ରହ୍ମା । ଛନ୍ଦ - ଦୈବୀବୃହତୀ (୧, ୫), ଦୈବୀତ୍ରିଷ୍ଟୁପ୍ (୨, ୬), ଦୈବୀଜଗତୀ (୩-୪), ପଞ୍ଚପଦା ବିରାଟ୍ ଉଷ୍ଠିକ୍ ବୃହତୀ ଗର୍ଭା ପଞ୍ଚପଦା ଜଗତୀ (୭), ଚତୁଷ୍ପଦା ପୁରସ୍କୃତିତ୍ରିଷ୍ଟୁପ୍ ବୃହତୀ ଗର୍ଭା ଅତିଜଗତୀ (୮) । ଦେବତା - ବାସ୍ତୋଷ୍ଠି (୧-୮)

=====

ଦିବେ ସ୍ବାହା ॥୧॥

ପୃଥିବୈ ସ୍ବାହା ॥୨॥

ଅନ୍ତରିକ୍ଷାୟ ସ୍ବାହା ॥୩॥

ଅନ୍ତରିକ୍ଷାୟ ସ୍ବାହା ॥୪॥

ଦିବେ ସ୍ବାହା ॥୫॥

ପୃଥିବୈ ସ୍ବାହା ॥୬॥

ସୂର୍ଯ୍ୟେ ମେ ଚକ୍ଷୁର୍ବାତଃ ପ୍ରାଶୋଃକ୍ତରିକ୍ଷମାତ୍ମା ପୃଥିବୀ ଶରୀରମ୍ ।
ଅସ୍ତ୍ରୂତୋ ନାମାହମୟମସ୍ମି ସ ଆତ୍ମାନଂ ନି ଦଧେ ଦ୍ୟାବାପୃଥିବୀଭ୍ୟାଂ ଗୋପୀଥାୟ ॥୭॥

ଉଦାୟୁରୁଦ୍ବଲମୁକ୍ତତମୁକ୍ତତ୍ୟାମୁକ୍ତନୀଷାମୁଦିନ୍ଦ୍ରିୟମ୍ ।
ଆୟୁଷ୍ଟଦାୟୁଷ୍ଟନ୍ନୀ ସ୍ବଧାବକ୍ତ୍ରୋ ଗୋପା ମେ ସ୍ତ୍ରଂ ଗୋପାୟତଂ ମା ।
ଆତ୍ମସଦୌ ମେ ସ୍ତ୍ରଂ ମା ମା ହିଂସିଷ୍ଣମ୍ ॥୮॥

=====

(୫।୧୦) ଋଷିଃ - ବ୍ରହ୍ମା । ଛନ୍ଦ - ଯୁବମଧ୍ୟା ତ୍ରିପଦା ଗାୟତ୍ରୀ (୧-୭), ଯୁବମଧ୍ୟା କକୁପ୍ (୭),
ପୁରୋଧୃତି ଦ୍ବୟ ଅନୁଷ୍ଟୁପ୍ ଗର୍ଭା ପରିଷ୍କାଦ୍ ତ୍ର୍ୟବସାନା ଚତୁଷ୍ପଦା ଅତିଜଗତୀ (୮) ।
ଦେବତା - ବାସ୍ତୋଷ୍ଟତି (୧-୮)

=====

ଅଶ୍ନୁବର୍ମ ମେଃସି ଯ୍ଵେ ମା ପ୍ରାତ୍ୟା ଦିଶୋଃଘାୟୁରଭିଦାସାତ୍ ।
ଏତସ୍ତ ଋକ୍ଷାତ୍ ॥୧॥

ଅଶ୍ନୁବର୍ମ ମେଃସି ଯ୍ଵେ ମା ଦକ୍ଷିଣାୟା ଦିଶୋଃଘାୟୁରଭିଦାସାତ୍ ।
ଏତସ୍ତ ଋକ୍ଷାତ୍ ॥୨॥

ଅଶ୍ନୁବର୍ମ ମେଃସି ଯ୍ଵେ ମା ପ୍ରତୀତ୍ୟା ଦିଶୋଃଘାୟୁରଭିଦାସାତ୍ ।
ଏତସ୍ତ ଋକ୍ଷାତ୍ ॥୩॥

ଅଶ୍ନୁବର୍ମ ମେଃସି ଯ୍ଵେ ମୋଦୀତ୍ୟା ଦିଶୋଃଘାୟୁରଭିଦାସାତ୍ ।
ଏତସ୍ତ ଋକ୍ଷାତ୍ ॥୪॥

ଅଶ୍ନୁବର୍ମ ମେଃସି ଯ୍ଵେ ମା ଧୂବାୟା ଦିଶୋଃଘାୟୁରଭିଦାସାତ୍ ।
ଏତସ୍ତ ଋକ୍ଷାତ୍ ॥୫॥

ଅଶ୍ୱବର୍ମ ମେଃସି ଯୋ ମୋର୍ଧ୍ୱାୟା ଦିଶୋଃଘାୟୁରଭିଦାସାତ୍ ।
ଏତସ୍ତ ଋକ୍ଷାତ୍ ॥୭॥

ଅଶ୍ୱବର୍ମ ମେଃସି ଯୋ ମା ଦିଶାମନ୍ତଦେଶେଭ୍ୟୋଃଘାୟୁରଭିଦାସାତ୍ ।
ଏତସ୍ତ ଋକ୍ଷାତ୍ ॥୭॥

ବୃହତା ମନ ଉପ ହୃୟେ ମାତରିଶ୍ୱନା ପ୍ରାଣାପାନୌ ।
ସୂର୍ଯ୍ୟାକ୍ଷୁରନ୍ତରିକ୍ଷାକ୍ଳୋତ୍ରଂ ପୃଥିବ୍ୟାଃ ଶରୀରମ୍ ।
ସରସ୍ୱତ୍ୟା ବାତମୁପ ହୃୟାମହେ ମନୋୟୁଜା ॥୮॥

॥ ଇତି ଦ୍ୱିତୀୟୋଽନୁବାକଃ ॥

=====

(୫।୧୧) ଋଷିଃ - ଅଥର୍ବଣ । ଛନ୍ଦ - ଭୃଗିକ୍ ତ୍ରିଷ୍ତୁପ୍ (୧), ତ୍ରିଷ୍ତୁପ୍ (୨, ୪-୫, ୭-୧୦),
ପଞ୍ଜି (୩), ପଞ୍ଚପଦା ଅତିଶକ୍ତୀ (୬), ଷଟ୍ପଦା ଅତ୍ୟାଷ୍ଟି (୧୧) । ଦେବତା - ବରୁଣୌ (୧-୧୧)

=====

କଥଂ ମହେ ଅସୁରାୟାବ୍ରବୀରିହ କଥଂ ପିତ୍ରେ ହରୟେ ଦୈଷନ୍ତମ୍ଣଃ ।
ପୃଶ୍ନିଂ ବରୁଣ ଦକ୍ଷିଣାଂ ଦଦାବାନ୍ପୁନର୍ମଘ ତ୍ୱଂ ମନସାଚିକିମ୍ରୀଃ ॥୧॥

ନ କାମେନ ପୁନର୍ମଘୋ ଭବାମି ସଂ ଚକ୍ଷେ କଂ ପୃଶ୍ନିମେତାମୁପାଜେ ।
କେନ ନୁ ତ୍ୱମଥର୍ବନ୍-କାବ୍ୟେନ କେନ ଜାତେନାସି ଜାତବେଦାଃ ॥୨॥

ସତ୍ୟମହଂ ଗଭୀରଃ କାବ୍ୟେନ ସତ୍ୟଂ ଜାତେନାସ୍ମି ଜାତବେଦାଃ ।
ନ ମେ ଦାସୋ ନାର୍ଯୋ ମହିତ୍ୱା ବ୍ରତଂ ମୀମାୟୁ ଯୁଦହଂ ଧରିଷ୍ୟେ ॥୩॥

ନ ତ୍ୱଦନ୍ୟଃ କବିତରୋ ନ ମେଧୟା ଧୀରତରୋ ବରୁଣ ସ୍ୱଧାବନ୍ ।
ତ୍ୱଂ ତା ବିଶ୍ୱା ଭୁବନାନି ବେଦ୍ମ ସ ତିନୁ ତ୍ୱଞ୍ଜନୋ ମାୟା ବିଭାୟ ॥୪॥

ତୁଂ ହ୍ୟଙ୍ଗ ବରୁଣ ସ୍ୱଧାବନ୍ଧିଶ୍ଚା ବେଦ୍ମ ଜନିମ ସୁପ୍ରଣୀତେ ।

କିଂ ରଜସ ଏନା ପରୋ ଅନ୍ୟଦସ୍ତେୟନା କିଂ ପରେଶାବରମମୁର ॥୫॥

ଏକଂ ରଜସ ଏନା ପରୋ ଅନ୍ୟଦସ୍ତେୟନା ପର ଏକେନ ଦୁର୍ଣ୍ଣଶଂ ଚିଦର୍ବାକ୍ ।

ତତ୍ତ୍ୱେ ବିଦ୍ବାନ୍ବରୁଣ ପ୍ର ବ୍ରବୀମ୍ୟଧୋବଚସଃ ପଶୟୋ ଭବନ୍ତୁ ନୀଚୈର୍ଦାସା ଉପ ସର୍ପନ୍ତୁ ଭୂମିମ୍ ॥୬॥

ତୁଂ ହ୍ୟଙ୍ଗ ବରୁଣ ବ୍ରବୀଷି ପୁନର୍ମଘେଷ୍ଟବଦ୍ୟାନି ଭୂରି ।

ମୋ ଷୁ ପଶୌରତ୍ୟୋତାବତୋ ଭୁନ୍ତା ତ୍ୱା ବୋଚନ୍ନରାଧସଂ ଜନାସଃ ॥୭॥

ମା ମା ବୋଚନ୍ନରାଧସଂ ଜନାସଃ ପୁନସ୍ତେ ପୃଶ୍ନିଂ ଜରିତର୍ଦଦାମି ।

ସ୍ତୋତ୍ରଂ ମେ ବିଶ୍ୱମା ଯାହି ଶତାଭିରନ୍ତର୍ବିଶ୍ୱାସୁ ମାନୁଷୀଷୁ ଦିଷୁ ॥୮॥

ଆ ତେ ସ୍ତୋତ୍ରାଶ୍ଚ୍ୟୁଦ୍ୟତାନି ଯନ୍ତୁତ୍ତର୍ବିଶ୍ୱାସୁ ମାନୁଷୀଷୁ ଦିଷୁ ।

ଦେହି ନୁ ମେ ଯନ୍ତେ ଅଦତ୍ତୋ ଅସି ଯୁଜ୍ୟୋ ମେ ସପ୍ତପଦଃ ସଖାସି ॥୯॥

ସମା ନୌ ବନ୍ଧୁର୍ବରୁଣ ସମା ଜା ବେଦାହଂ ତଦ୍ୟନ୍ନାବେଷା ସମା ଜା ।

ଦଦାମି ତଦ୍ୟତ୍ତେ ଅଦତ୍ତୋ ଅସି ଯୁଜ୍ୟସ୍ତେ ସପ୍ତପଦଃ ସଖାସି ॥୧୦॥

ଦେବୋ ଦେବାୟ ଗୃଣତେ ବୟୋଧା ବିପ୍ରୋ ବିପ୍ରାୟ ସୁବତେ ସୁମେଧାଃ ।

ଅଜୀଜନୋ ହି ବରୁଣ ସ୍ୱଧାବନ୍ଧୁର୍ବାଣଂ ପିତରଂ ଦେବବନ୍ଧୁମ୍ ।

ତସ୍ମା ଉ ରାଧଃ କୃଣୁହି ସୁପ୍ରଶସ୍ତ୍ରଂ ସଖା ନୋ ଅସି ପରମଂ ତ ବନ୍ଧୁଃ ॥୧୧॥

=====

(୫|୧୨) ଋଷିଃ - ଅଙ୍ଗିରା । ଛନ୍ଦ - ତ୍ରିଷୁପ୍ (୧-୨, ୪-୧୧) ପଞ୍ଜି (୩) ।

ଦେବତା - ଜାତବେଦା ଅଗ୍ନିଃ (୧-୧୧)

=====

ସମିଜ୍ଞୋ ଅଦ୍ୟ ମନୁଷୋ ଦୁରୋଶୋ ଦେବୋ ଦେବାନ୍ୟଜସି ଜାତବେଦଃ ।

ଆ ତ ବହ ମିତ୍ରମହଶ୍ଚିକିତ୍ୱାନ୍ତୁଂ ଦୂତଃ କବିରସି ପ୍ରଚେତାଃ ॥୧॥

ତନୁନପାପୁଥ ଋତସ୍ୟ ଯାନାନ୍ନଧ୍ୱା ସମଞ୍ଜିତ୍ସୁଦୟା ସୁଜିହ୍ୱ ।
ମନ୍ଥାନି ଧୀତିରୁତ ଯୁକ୍ତମୃନ୍ଦେବତ୍ରା ଚ କୃଷ୍ଣହ୍ୟଧ୍ୱରଂ ନଃ ॥୨॥

ଆଜୁହ୍ୱାନ ଇତ୍ୟୋ ବନ୍ୟଶ୍ଚା ଯାହ୍ୟଗ୍ନେ ବସୁଭିଃ ସଜୋଷାଃ ।
ତ୍ୱଂ ଦେବାନାମସି ଯଦ୍ୱ ହୋତା ସ ଏନାନ୍ୟକ୍ଷାସିତୋ ଯଜୀୟାନ୍ ॥୩॥

ପ୍ରାଚୀନଂ ବର୍ହିଃ ପ୍ରତିଶା ପୃଥିବ୍ୟା ବସ୍ତୋରସ୍ୟା ବୃଜ୍ୟତେ ଅଗ୍ନେ ଅହ୍ନାମ୍ ।
ବୁଧ ପ୍ରଥତେ ବିତରଂ ବରୀୟୋ ଦେବେଭ୍ୟୋ ଅଦିତୟେ ସ୍ୟୋନମ୍ ॥୪॥

ବ୍ୟଚସ୍ୱତୀରୁର୍ବିୟା ବି ଶ୍ରୟନ୍ତ୍ରାଂ ପତିଭ୍ୟୋ ନ ଜନୟଃ ଶୁନ୍ୟମାନାଃ ।
ଦେବୀର୍ହାରୋ ବୃହତୀର୍ବିଶ୍ୱମିନ୍ଦା ଦେବେଭ୍ୟୋ ଭବତ ସୁପ୍ରାୟଶାଃ ॥୫॥

ଆ ସୁଷ୍ପୟନ୍ତୀ ଯଜତେ ଉପାକେ ଉଷାସାନକ୍ତା ସଦତାଂ ନି ଯୋନୌ ।
ଦିବ୍ୟେ ଯୋଷଣେ ବୃହତୀ ସୁରୁକ୍ତେ ଅଧି ଶ୍ରୟଂ ଶୁକ୍ରପିଶଂ ଦଧାନେ ॥୬॥

ଦୈବ୍ୟା ହୋତାରା ପ୍ରଥମା ସୁବାତା ମିମାନା ଯୁକ୍ତଂ ମନୁଷୋ ଯଜଧୈ୍ୟ ।
ପ୍ରଚୋଦୟନ୍ତା ବିଦଧେଷୁ କାରୁ ପ୍ରାଚୀନଂ ଜ୍ୟୋତିଃ ପ୍ରତିଶା ଦିଶନ୍ତା ॥୭॥

ଆ ନୋ ଯୁକ୍ତଂ ଭାରତୀ ତୁୟମେତ୍ରିତା ମନୁଷ୍ଠଦିହ ଚେତୟନ୍ତୀ ।
ତିସ୍ରୋ ଦେବୀର୍ବର୍ହିରେଦଂ ସ୍ୟୋନଂ ସରସ୍ୱତୀଃ ସ୍ୱପସଃ ସଦନ୍ତାମ୍ ॥୮॥

ୟ ଇମେ ଦ୍ୟାବାପୃଥିବୀ ଜନିତ୍ରୀ ରୂପୈରପିଂଶଦ୍-ଭୁବନାନି ବିଶ୍ୱା ।
ତମଦ୍ୟ ହୋତରିଷିତୋ ଯଜୀୟାୟେବଂ ତୁଷ୍ଟାରମିହ ଯୁଷି ବିଦ୍ୱାନ୍ ॥୯॥

ଉପାବସ୍ତୁଜ ତୁନ୍ୟା ସମଞ୍ଜିନ୍ଦେବାନାଂ ପାଥ ଋତୁଥା ହବୀଂଷି ।
ବନୟତିଃ ଶମିତା ଦେବୋ ଅଗ୍ନିଃ ସ୍ୱଦନ୍ତୁ ହବ୍ୟଂ ମଧୁନା ଘୃତେନ ॥୧୦॥

ସଦ୍ୟୋ ଜାତୋ ବ୍ୟମିମୀତ ଯୁକ୍ତମଗ୍ନିର୍ଦେବାନାମଭବତ୍-ପୁରୋଗାଃ ।
ଅସ୍ୟ ହୋତୁଃ ପ୍ରଶିଷ୍ଟ୍ୟତସ୍ୟ ବାତି ସ୍ୱାହାକୃତଂ ହବିରଦନ୍ତୁ ଦେବାଃ ॥୧୧॥

=====

(୫୧୩) ଋଷିଃ - ଗରୁଡ଼ାନ | ଛନ୍ଦ - ଜଗତୀ (୧, ୩) ପ୍ରସ୍ତାବ ପଞ୍ଜି (୨), ଅନୁଷ୍ଟୁପ୍ (୪, ୭-୮),
ତ୍ରିଷ୍ଟୁପ୍ (୫), ପଥ୍ୟାପଞ୍ଜି (୬), ଭୁବିକ୍ ଜଗତୀ (୯), ନିତୃତ୍ ଗାୟତ୍ରୀ (୧୦-୧୧) |

ଦେବତା - ତକ୍ଷକଃ (୧-୧୧)

=====

ଦଦିର୍ହି ମହ୍ୟଂ ବରୁଣୋ ଦିବଃ କବିର୍ବତୋଭିରୁଗ୍ରେର୍ନି ରିଶାମି ତେ ବିଷମ୍ ।

ଖାତମଖାତମୁତ ସକ୍ରମଗ୍ରଭମିରେବ ଧନ୍ୱନ୍ନି ଜଜାସ ତେ ବିଷମ୍ ॥୧॥

ୟତ୍ରେ ଅପୋଦକଂ ବିଷଂ ତତ୍ତ୍ୱ ଏତାସ୍ତଗ୍ରଭମ୍ ।

ଗୃହ୍ଣାମି ତେ ମଧ୍ୟମମୁତମଂ ରସମୁତାବମଂ ଭିୟସା ନେଶଦାଦୁ ତେ ॥୨॥

ବୃଷା ମେ ରବୋ ନଭସା ନ ତନ୍ୟତୁରୁଗ୍ରେଶ ତେ ବତସା ବାଧ ଆଦୁ ତେ ।

ଅହଂ ତମସ୍ୟ ନୃଭିରଗ୍ରଭଂ ରସଂ ତମସ ଇବ ଜ୍ୟୋତିରୁଦେତୁ ସୂର୍ଯ୍ୟଃ ॥୩॥

ଚକ୍ଷୁଷା ତେ ଚକ୍ଷୁର୍ହନ୍ତି ବିଷେଶ ହନ୍ତି ତେ ବିଷମ୍ ।

ଅହେ ମ୍ରିୟସ୍ୱ ମା ଜୀବୀଃ ପ୍ରତ୍ୟଗଭ୍ୟୋତୁ ତ୍ୱା ବିଷମ୍ ॥୪॥

କୈରାତ ପୃଶ୍ନ ଉପତୃଣ୍ୟ ବହୁ ଆ ମେ ଶୃଣୁତାସିତା ଅଲୀକାଃ ।

ମା ମେ ସଖ୍ୟାଃ ସ୍ତ୍ରୀମାନମପି ଷ୍ଟାତାଶ୍ରାବୟନ୍ତୋ ନି ବିଷେ ରମଧୁମ୍ ॥୫॥

ଅସିତସ୍ୟ ତୈମାତସ୍ୟ ବତ୍ତୋରପୋଦକସ୍ୟ ଚ ।

ସାତ୍ରାସାହସ୍ୟାହଂ ମନ୍ୟୋରବ ଜ୍ୟାମିବ ଧନ୍ୱନୋ ବି ମୁଞ୍ଚାମି ରଥାମିବ ॥୬॥

ଆଲିଗୀ ଚ ବିଲିଗୀ ଚ ପିତା ଚ ମତା ଚ ।

ବିଦ୍ମୁ ବଃ ସର୍ବତୋ ବନ୍ଧୁରସାଃ କିଂ କରିଷ୍ୟଥ ॥୭॥

ଭରୁଗୁଲ୍ୟାୟା ଦୁହିତା ଜାତା ଦାସ୍ୟସିନ୍ଧୁ୍ୟା ।

ପ୍ରତଙ୍କଂ ଦଦୁଷୀଣାଂ ସର୍ବାସାମରସଂ ବିଷମ୍ ॥୮॥

କର୍ଣ୍ଣା ଶ୍ରୀବିଷ୍ଣୁଦ୍ରବୀଢ଼ିରେରବଚରନ୍ତିକା ।
 ଯାଃ କାଶ୍ଵେନାଃ ଖନିତ୍ରିମାସ୍ତ୍ରାସାମରସତମଂ ବିଷମ୍ ॥୯॥

ତାରୁବଂ ନ ତାରୁବଂ ନ ଘେତ୍ସୁମସି ତାରୁବମ୍ ।
 ତାରୁବେନାରସଂ ବିଷମ୍ ॥୧୦॥

ତସ୍ତୁବଂ ନ ତସ୍ତୁବଂ ନ ଘେତ୍ସୁମସି ତସ୍ତୁବମ୍ ।
 ତସ୍ତୁବେନାରସଂ ବିଷମ୍ ॥୧୧॥

=====

(୫|୧୪) ରକ୍ଷିଃ - ଶୁକ୍ର । ଛନ୍ଦ - ଅନୁଷ୍ଟୁପ୍ (୧-୨, ୪, ୬-୭, ୯) ଭୂରିକ୍ ଅନୁଷ୍ଟୁପ୍ (୩, ୫, ୧୨),
 ବିରାଟ୍ ଅନୁଷ୍ଟୁପ୍ (୮), ନିତୃତ୍ ବୃହତୀ (୧୦), ସାମ୍ନୀ ତ୍ରିଷ୍ଟୁପ୍ (୧୧), ସ୍ଵରାଟ୍ ଅନୁଷ୍ଟୁପ୍ (୧୩) ।
 ଦେବତା - ଓଷଧିଃ (୧-୨), କୃତ୍ୟାପରିହରଣ (୩-୧୩)

=====

ସୁପର୍ଣ୍ଣସ୍ଥାନୁବିନ୍ଦସ୍ତୁକରସ୍ତାଖନନୁସା ।
 ଦିଘୌଷଧେ ତ୍ଵଂ ଦିଘ୍ରତ୍ସମବ କୃତ୍ୟାକୃତଂ ଜହି ॥୧॥

ଅବ ଜହି ଯାତୁଧାନାନବ କୃତ୍ୟାକୃତଂ ଜହି ।
 ଅଥୋ ଯୋ ଅସ୍ଥାନିଘ୍ରତି ତମ୍ନ ତ୍ଵଂ ଜହ୍ୟୋଷଧେ ॥୨॥

ରିଶ୍ୟସ୍ୟେବ ପରୀଶାସଂ ପରିକୃତ୍ୟ ପରି ତ୍ଵତଃ ।
 କୃତ୍ୟାଂ କୃତ୍ୟାକୃତେ ଦେବା ନିଷ୍କମିବ ପ୍ରତି ମୁଞ୍ଚିତ ॥୩॥

ପୁନଃ କୃତ୍ୟାଂ କୃତ୍ୟାକୃତେ ହସ୍ତଗୃହ୍ୟ ପରା ଶୟ ।
 ସମକ୍ଷମସ୍ମା ଆ ଧେହି ଯଥା କୃତ୍ୟାକୃତଂ ହନତ୍ ॥୪॥

କୃତ୍ୟାଃ ସନ୍ତୁ କୃତ୍ୟାକୃତେ ଶପଥଃ ଶପଥୀୟତେ ।
 ସୁଖୋ ରଥ ଇବ ବର୍ତ୍ତତାଂ କୃତ୍ୟା କୃତ୍ୟାକୃତଂ ପୁନଃ ॥୫॥

ଯଦି ସ୍ତ୍ରୀ ଯଦି ବା ପୁମାନ୍-କୃତ୍ୟାଂ ଚକାର ପାପୁନେ ।
ତାମ୍ନ ତସ୍ମୈ ନୟାମସ୍ୟଶ୍ଚମିବାଶ୍ଵାଭିଧାନ୍ୟା ॥୭॥

ଯଦି ବାସି ଦେବକୃତା ଯଦି ବା ପୁରୁଷୈଃ କୃତା ।
ତାଂ ତ୍ଵା ପୁନର୍ଣ୍ଣୟାମସୀନ୍ଦ୍ରେଣ ସୟୁଜା ବୟମ୍ ॥୮॥

ଅଗ୍ନେ ପୃତନାଷାତ୍ ପୃତନାଃ ସହସ୍ର ।
ପୁନଃ କୃତ୍ୟାଂ କୃତ୍ୟାକୃତେ ପ୍ରତିହରଣେନ ହରାମସି ॥୯॥

କୃତବ୍ୟଧି ବିଧ୍ୟ ତଂ ଯଶ୍ଚକାର ତମିଦ୍ଵହି ।
ନ ତ୍ଵାମଚକ୍ଷୁଷେ ବୟଂ ବଧାୟ ସଂ ଶିଶୀମହି ॥୧୦॥

ପୁତ୍ର ଇବ ପିତରଂ ଗଛ ସ୍ଵଜ ଇବାଭିଷିତୋ ଦଶ ।
ବନ୍ଧମିବାବକ୍ରାମୀ ଗଛ କୃତ୍ୟେ କୃତ୍ୟାକୃତଂ ପୁନଃ ॥୧୧॥

ଉଦେଶୀବ ବାରଣ୍ୟଭିସ୍ନନ୍ ମୃଗୀବ ।
କୃତ୍ୟା କର୍ତ୍ତାରମୃଚ୍ଛତୁ ॥୧୨॥

ଇଷ୍ଟା ଋଜୀୟଃ ପତତୁ ଦ୍ୟାବାପୃଥିବୀ ତଂ ପ୍ରତି ।
ସା ତଂ ମୃଗମିବ ଗୃହ୍ଣାତୁ କୃତ୍ୟା କୃତ୍ୟାକୃତଂ ପୁନଃ ॥୧୩॥

ଅଗ୍ନିରିବୈତୁ ପ୍ରତିକୁଲମନୁକୁଲମିବୋଦକମ୍ ।
ସୁଖୋ ରଥ ଇବ ବର୍ତ୍ତତାଂ କୃତ୍ୟା କୃତ୍ୟାକୃତଂ ପୁନଃ ॥୧୪॥

=====

(୫୧୫) ଋଷିଃ - ବିଶ୍ୱାମିତ୍ର । ଛନ୍ଦ - ଅନୁଷ୍ଟୁପ୍ (୧-୩, ୬, ୧୦-୧୧) ପୁରସ୍ତାଦ୍ ବୃହତୀ (୪),
ଭୂରିକ୍ ଅନୁଷ୍ଟୁପ୍ (୫, ୭-୯) । ଦେବତା - ମଧୁଲ୍ଲା ଓଷଧି (୧-୧୧)

=====

ଏକା ଚ ମେ ଦଶ ଚ ମେଃପବକ୍ତାର ଓଷଧେ ।
ଋତଜାତ ଋତାବରି ମଧୁ ମେ ମଧୁଲ୍ଲା କରଃ ॥୧॥

ଦ୍ୱେ ଚ ମେ ବିଂଶତିଶ୍ଚ ମେଃପବକ୍ତାର ଓଷଧେ ।
ଋତଜାତ ଋତାବରି ମଧୁ ମେ ମଧୁଲ୍ଲା କରଃ ॥୨॥

ତିସ୍ରଶ୍ଚ ମେ ତ୍ରିଂଶକ ମେଃପବକ୍ତାର ଓଷଧେ ।
ଋତଜାତ ଋତାବରି ମଧୁ ମେ ମଧୁଲ୍ଲା କରଃ ॥୩॥

ଚତସ୍ରଶ୍ଚ ମେ ଚତ୍ୱାରିଂଶକ ମେଃପବକ୍ତାର ଓଷଧେ ।
ଋତଜାତ ଋତାବରି ମଧୁ ମେ ମଧୁଲ୍ଲା କରଃ ॥୪॥

ପଞ୍ଚି ଚ ମେ ପଞ୍ଚାଶକ ମେଃପବକ୍ତାର ଓଷଧେ ।
ଋତଜାତ ଋତାବରି ମଧୁ ମେ ମଧୁଲ୍ଲା କରଃ ॥୫॥

ଷଟ୍ ଚ ମେ ଷଷ୍ଠିଶ୍ଚ ମେଃପବକ୍ତାର ଓଷଧେ ।
ଋତଜାତ ଋତାବରି ମଧୁ ମେ ମଧୁଲ୍ଲା କରଃ ॥୬॥

ସପ୍ତ ଚ ମେ ସପ୍ତତିଶ୍ଚ ମେଃପବକ୍ତାର ଓଷଧେ ।
ଋତଜାତ ଋତାବରି ମଧୁ ମେ ମଧୁଲ୍ଲା କରଃ ॥୭॥

ଅଷ୍ଟ ଚ ମେଃଶୀତିଶ୍ଚ ମେଃପବକ୍ତାର ଓଷଧେ ।
ଋତଜାତ ଋତାବରି ମଧୁ ମେ ମଧୁଲ୍ଲା କରଃ ॥୮॥

ନବ ଚ ମେ ନବତିଷ୍ଠ ମେଫବକ୍ତ୍ରାର ଓଷଧେ ।
ରତଜାତ ରତାବରି ମଧୁ ମେ ମଧୁଲ୍ଲା କରଃ ॥୯॥

ଦଶ ଚ ମେ ଶତଂ ଚ ମେଫବକ୍ତ୍ରାର ଓଷଧେ ।
ରତଜାତ ରତାବରି ମଧୁ ମେ ମଧୁଲ୍ଲା କରଃ ॥୧୦॥

ଶତଂ ଚ ମେ ସହସ୍ରଂ ଚାପବକ୍ତ୍ରାର ଓଷଧେ ।
ରତଜାତ ରତାବରି ମଧୁ ମେ ମଧୁଲ୍ଲା କରଃ ॥୧୧॥

॥ ଇତି ତୃତୀୟୋଽବସ୍ଥାବଳୀଃ ॥
॥ ଇତି ଏକାଦଶଃ ପ୍ରପାଠକଃ ॥

॥ ଅଥ ଦ୍ଵାଦଶଃ ପ୍ରପାଠକଃ ॥

=====

(୫।୧୭) ରକ୍ଷିଃ - ବିଶ୍ଵାମିତ୍ର । ଛନ୍ଦ - ଦ୍ଵିପଦା ସାମ୍ନୀ ଉଷ୍ଠିକ୍ (୧, ୪-୫, ୭-୧୦)
ଦ୍ଵିପଦା ସୂର୍ଯ୍ୟ ଅନୁଷ୍ଠୁପ୍ (୨-୩, ୬), ଆସୁରୀ ଗାୟତ୍ରୀ (୧୧) । ଦେବତା - ଏକବୃଷଃ (୧-୧୧)

=====

ୟଦ୍ୟେକବୃଷୋଽସି ସୃଜାରସୋଽସି ॥୧॥

ୟଦି ଦ୍ଵିବୃଷୋଽସି ସୃଜାରସୋଽସି ॥୨॥

ୟଦି ତ୍ରିବୃଷୋଽସି ସୃଜାରସୋଽସି ॥୩॥

ୟଦି ଚତୁର୍ବୃଷୋଽସି ସୃଜାରସୋଽସି ॥୪॥

ୟଦି ପଞ୍ଚବୃଷୋଽସି ସୃଜାରସୋଽସି ॥୫॥

ୟଦି ଷଡ୍-ବୃଷୋଽସି ସୃଜାରସୋଽସି ॥୬॥

ଯଦି ସପ୍ତବୃଷୋଽସି ସୃଜାରସୋଽସି ||୭||

ଯଦ୍ୟଷ୍ଟବୃଷୋଽସି ସୃଜାରସୋଽସି ||୮||

ଯଦି ନବବୃଷୋଽସି ସୃଜାରସୋଽସି ||୯||

ଯଦି ଦଶବୃଷୋଽସି ସୃଜାରସୋଽସି ||୧୦||

ଯଦ୍ୟେକାଦଶୋଽସି ସୋଽପୋଦକୋଽସି ||୧୧||

=====

(୫|୧୭) ଋଷିଃ - ମୟୋଭୁ । ଛନ୍ଦ - ତ୍ରିଷ୍ତୁପ୍ (୧-୬) ଅନୁଷ୍ଟୁପ୍ (୭-୧୮) । ଦେବତା - ବ୍ରହ୍ମଜାୟା (୧-୧୮)

=====

ତେବଦନ୍ତପ୍ରଥମା ବ୍ରହ୍ମକିଲ୍-ବିଷେଃକୃପାରଃ ସଲିଲୋ ମାତରିଶ୍ମା ।
ବୀଡୁହରାସ୍ତପ ଉଗ୍ରଂ ମୟୋଭୁରାପୋ ଦେବୀଃ ପ୍ରଥମଜା ଋତସ୍ୟ ||୧||

ସୋମୋ ରାଜା ପ୍ରଥମୋ ବ୍ରହ୍ମଜାୟାଂ ପୁନଃ ପ୍ରାୟୁଛଦଦୃଶୀୟମାନଃ ।
ଅନୁର୍ତ୍ତିତା ବରୁଣୋ ମିତ୍ର ଆସୀଦଗ୍ନିହୌତା ହସ୍ତଗୃହ୍ୟା ନିନାୟ ||୨||

ହସ୍ତେନୈବ ଗ୍ରାହ୍ୟ ଆଧିରସ୍ୟା ବ୍ରହ୍ମଜାୟେତି ଚେଦବୋଚତ୍ ।
ନ ଦୂତାୟ ପ୍ରହେୟା ତସ୍ମ ଏଷା ତଥା ରାଷ୍ଟ୍ରଂ ଗୁପିତଂ କ୍ଷତ୍ରିୟସ୍ୟ ||୩||

ୟମାହୁସ୍ତାରକୈଷା ବିକେଶୀତି ଦୁଃକୁନାଂ ଗ୍ରାମମବପଦ୍ୟମାନାନ୍ ।
ସା ବ୍ରହ୍ମଜାୟା ବି ଦୁନୋତି ରାଷ୍ଟ୍ରଂ ଯତ୍ର ପ୍ରାପାଦି ଶଶ ଉଲ୍-କୁଷୀମାନ୍ ||୪||

ବ୍ରହ୍ମଚାରୀ ଚରତି ବେବିଷଦ୍ବିଷଃ ସ ଦେବାନାଂ ଭବତ୍ୟେକମଙ୍ଗମ୍ ।
ତେନ ଜାୟାମନ୍ୟୁବିନ୍ଦଦୃହସ୍ତତିଃ ସୋମେନ ନୀତାଂ ଜୁହ୍ବଂ ନ ଦେବାଃ ||୫||

ଦେବା ବା ଏତସ୍ୟାମବଦନ୍ତ ପୂର୍ବେ ସପ୍ତଋଷୟସ୍ତପସା ଯେ ନିଷେଦୁଃ ।
ଭୀମା ଜାୟା ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ୟାପନୀତା ଦୁର୍ଧାଂ ଦଧାତି ପରମେ ବ୍ୟୋମନ୍ ||୬||

ଯେ ଗର୍ଭା ଅବପଦ୍ୟନ୍ତେ ଜଗଦ୍ୟଜାପଲୁପ୍ୟତେ ।
ବୀରା ଯେ ତୃହ୍ୟନ୍ତେ ମିଥୋ ବ୍ରହ୍ମଜାୟା ହିନସ୍ତି ତାନ୍ ॥୭॥

ଉତ ଯୁପୁତୟୋ ଦଶ ସ୍ତ୍ରୀୟାଃ ପୂର୍ବେ ଅବ୍ରାହ୍ମଣାଃ ।
ବ୍ରହ୍ମା ଚେଦସ୍ତମଗ୍ରହୀସ୍ତ ଏବ ପତିରେକଧା ॥୮॥

ବ୍ରାହ୍ମଣ ଏବ ପତିର୍ନ ରାଜନୋ ନ ବୈଶ୍ୟଃ ।
ତସ୍ମୈଃ ପ୍ରବୁବନ୍ନେତି ପଞ୍ଚିତ୍ୟୋ ମାନବେଭ୍ୟଃ ॥୯॥

ପୁନର୍ବେ ଦେବା ଅଦଦୁଃ ପୁନର୍ମନୁଷ୍ୟା ଅଦଦୁଃ ।
ରାଜାନଃ ସତ୍ୟଂ ଗୃହ୍ଣାନ୍ତା ବ୍ରହ୍ମଜାୟାଂ ପୁନର୍ଦଦୁଃ ॥୧୦॥

ପୁନର୍ଦାୟ ବ୍ରହ୍ମଜାୟାଂ କୃତ୍ୱା ଦେବୈର୍ନିକିଲ୍-ବିଷମ୍ ।
ଉର୍ଜଂ ପୃଥିବ୍ୟା ଭକ୍ତୋରୁଗାୟମୁପାସତେ ॥୧୧॥

ନାସ୍ୟ ଜାୟା ଶତବାହୀ କଲ୍ୟାଣୀ ତଲ୍ଲମା ଶୟେ ।
ୟସ୍ମିନ୍ନାଷ୍ଟେ ନିରୁଧ୍ୟତେ ବ୍ରହ୍ମଜାୟାତିତ୍ୟା ॥୧୨॥

ନ ବିକର୍ଣ୍ଣଃ ପୃଥୁଶିରାସ୍ତସ୍ମିନ୍ନେଶ୍ଟନି ଜାୟତେ ।
ୟସ୍ମିନ୍ନାଷ୍ଟେ ନିରୁଧ୍ୟତେ ବ୍ରହ୍ମଜାୟାତିତ୍ୟା ॥୧୩॥

ନାସ୍ୟ କ୍ଷତ୍ରା ନିଷ୍ଠଗ୍ରୀବଃ ସୁନାନାମେତ୍ୟଗ୍ରତଃ ।
ୟସ୍ମିନ୍ନାଷ୍ଟେ ନିରୁଧ୍ୟତେ ବ୍ରହ୍ମଜାୟାତିତ୍ୟା ॥୧୪॥

ନାସ୍ୟ ଶ୍ୱେତଃ କୃଷ୍ଣକର୍ଣ୍ଣୋ ଧୁରି ଯୁକ୍ତୋ ମହୀୟତେ ।
ୟସ୍ମିନ୍ନାଷ୍ଟେ ନିରୁଧ୍ୟତେ ବ୍ରହ୍ମଜାୟାତିତ୍ୟା ॥୧୫॥

ନାସ୍ୟ କ୍ଷେତ୍ରେ ପୁଷ୍କରିଣୀ ନାଣ୍ଡୀକଂ ଜାୟତେ ବିଷମ୍ ।
ୟସ୍ମିନ୍ନାଷ୍ଟେ ନିରୁଧ୍ୟତେ ବ୍ରହ୍ମଜାୟାତିତ୍ୟା ॥୧୬॥

ନାସ୍ତେ ପୃଷ୍ଠିଂ ବି ଦୁହନ୍ତି ଯେଃସ୍ୟା ଦୋହମୁପାସତେ ।
ୟସ୍ମିନ୍ନାଷ୍ଟେ ନିରୁଧ୍ୟତେ ବ୍ରହ୍ମଜାୟାଚିତ୍ୟା ॥୧୭॥

ନାସ୍ୟ ଧେନୁଃ କଲ୍ୟାଣୀ ନାନଦ୍ବାନ୍ଧ୍ରସହତେ ଧୁରମ୍ ।
ବିଜାନିର୍ଯ୍ୟତ ବ୍ରହ୍ମଣୋ ରାତ୍ରିଂ ବସତି ପାପୟା ॥୧୮॥

=====

(୫|୧୮) ରକ୍ଷିଃ - ମୟୋଭୁ । ଛନ୍ଦ - ଅନୁଷ୍ଟୁପ୍ (୧-୩, ୬-୭, ୧୦-୧୨, ୧୪-୧୫)

ଭୁବିକ୍ ତ୍ରିଷ୍ଟୁପ୍ (୪), ତ୍ରିଷ୍ଟୁପ୍ (୫, ୮-୯, ୧୩) । ଦେବତା - ବ୍ରହ୍ମଗର୍ବା ବ୍ରାହ୍ମଣ ଚ (୧-୧୫)

=====

ନୈତାଂ ତେ ଦେବା ଅଦଦୁସ୍ତୁଭ୍ୟଂ ନୃପତେ ଅଭବେ ।
ମା ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ୟ ରାଜନ୍ୟ ଗାଂ ଜିଘ୍ରୋ ଅନାଦ୍ୟାମ୍ ॥୧॥

ଅକ୍ଷଦୁଷ୍ଟୋ ରାଜନ୍ୟଃ ପାପ ଆତ୍ମପରାଜିତଃ ।
ସ ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ୟ ଗାମଦ୍ୟାଦଦ୍ୟ ଜୀବାନି ମା ଶୁଃ ॥୨॥

ଆବିଷ୍ଠିତାଘବିଷା ପୃଦାକୁରିବ ଚର୍ମଣା ।
ସା ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ୟ ରାଜନ୍ୟ ତୃଷ୍ଣେଷା ଗୌରନାଦ୍ୟା ॥୩॥

ନିର୍ବୈ କ୍ଷତ୍ରଂ ନୟତି ହନ୍ତି ବର୍ଚ୍ଚୋଽଗ୍ନିରିବାରଘ୍ନୋ ବି ଦୁନୋତି ସର୍ବମ୍ ।
ୟୋ ବ୍ରାହ୍ମଣଂ ମନ୍ୟତେ ଅନ୍ନମେବ ସ ବିଷସ୍ୟ ପିବତି ତୈମାତସ୍ୟ ॥୪॥

ୟ ଏନଂ ହନ୍ତି ମୃତୁଂ ମନ୍ୟମାନୋ ଦେବପୀୟୁର୍ଧନକାମୋ ନ ଚିତ୍ତାତ୍ ।
ସଂ ତସ୍ୟୋନ୍ନୋ ହୃଦୟୋଽଗ୍ନିମିନ୍ନ ଉଭେ ଏନଂ ଦ୍ଵିଷ୍ଣୋ ନଭସୀ ଚରନ୍ତମ୍ ॥୫॥

ନ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ହିଂସିତବ୍ୟୋଽଗ୍ନିଃ ପ୍ରିୟତନୋରିବ ।
ସୋମୋ ହ୍ୟସ୍ୟ ଦାୟାଦ ଇନ୍ଦ୍ରୋ ଅସ୍ୟାଭିଶସ୍ତିପାଃ ॥୬॥

ଶତାପାଷ୍ଟାଂ ନି ଗିରତି ତାଂ ନ ଶକ୍ନୋତି ନିଃଶିଦମ୍ ।
ଅନ୍ନଂ ଯୋ ବ୍ରହ୍ମଣାଂ ମଲ୍ଲଃ ସ୍ୱାଦୃଦ୍ରୁତି ମନ୍ୟତେ ॥୭॥

ଜିହ୍ୱା ଜ୍ୟା ଭବତି କୁଲ୍ଲଲଂ ବାତ୍-ନାତୀକା ଦନ୍ତାସ୍ତପସାଭିଦିଷ୍ଟାଃ ।
ତେଭିର୍ବ୍ରହ୍ମା ବିଧ୍ୟତି ଦେବପୀୟୂନ୍ଦୃଦ୍ଧୂଲୈର୍ଧନୁର୍ଭର୍ଦେବଜୁତୈଃ ॥୮॥

ତୀକ୍ଷ୍ଣେଷବୋ ବ୍ରାହ୍ମଣା ହେତିମନ୍ତୋ ଯୁମସ୍ୟନ୍ତି ଶରବ୍ୟାଂ ନ ସା ମୃଷା ।
ଅନୁହାୟ ତପସା ମନ୍ୟନା ଚୋତ ଦୁରାଦବ ଭିକ୍ଷ୍ମନ୍ତ୍ୟେନମ୍ ॥୯॥

ୟେ ସହସ୍ରମରାଜନ୍ନାସନଶଗତା ଉତ ।
ତେ ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ୟ ଗାଂ ଜଞ୍ଜା ବୈତହବ୍ୟାଃ ପରାଭବନ୍ ॥୧୦॥

ଗୌରେବ ତାନ୍ଦ୍ରନ୍ୟମାନା ବୈତହବ୍ୟା ଅବାତିରତ୍ ।
ୟେ କେସରପ୍ରାବନ୍ଧାୟାଶ୍ଚରମାଜାମପେତିରନ୍ ॥୧୧॥

ଏକଶତଂ ତା ଜନତା ଯା ଭୂମିର୍ବ୍ୟଧୁନୁତ ।
ପ୍ରଜାଂ ହିଂସିତ୍ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣୀମସଂଭବ୍ୟଂ ପରାଭବନ୍ ॥୧୨॥

ଦେବପୀୟୂଷ୍ଠରତି ମର୍ତ୍ତ୍ୟେଷୁ ଗରଗୀର୍ଣ୍ଣୋ ଭବତ୍ୟସ୍ଥିଭୂୟାନ୍ ।
ୟୋ ବ୍ରାହ୍ମଣଂ ଦେବବନ୍ଧୁଂ ହିନସ୍ତି ନ ସ ପିତୃୟାଶମପ୍ୟେତି ଲୋକମ୍ ॥୧୩॥

ଅଗ୍ନିର୍ବୈ ନଃ ପଦବାୟଃ ସୋମୋ ଦାୟାଦ ଭବ୍ୟତେ ।
ହନ୍ତାଭିଶସ୍ତେନ୍ଦ୍ରସ୍ତଥା ତଦ୍ୱେଧସୋ ବିଦୁଃ ॥୧୪॥

ଇଷୁରିବ ଦିଷ୍ଟା ନୃପତେ ପୃଦାକୁରିବ ଗୋପତେ ।
ସା ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ୟେଷୁର୍ଦ୍ଧୋରା ତୟା ବିଧ୍ୟତି ପୀୟତଃ ॥୧୫॥

=====

(୫୧୯) ଋଷିଃ - ମୟୋଭୁ । ଛନ୍ଦ - ଅନୁଷ୍ଟୁପ୍ (୧, ୩-୭-୭, ୮-୧୫) ବିରାଟ୍ ପୁରସ୍କାଦ୍ ବୃହତୀ (୨),
ଉପରିଷ୍ଟାଦ୍ ବୃହତୀ (୨) । ଦେବତା - ବ୍ରହ୍ମଗର୍ବା ବ୍ରାହ୍ମଣ ଚ (୧-୧୫)

=====

ଅତିମାତ୍ରମବଧନ୍ତ ନୋଦିବ ଦିବମସ୍ତୁଶନ୍ ।
ତୃଗ୍ଧ୍ରଂ ହିଂସିତ୍ବା ସୃଞ୍ଜୟା ବୈତହବ୍ୟାଃ ପରାଭବନ୍ ॥୧॥

ୟେ ବୃହସ୍ତାମାନମାଙ୍ଗିରସମାର୍ପୟନ୍-ବ୍ରାହ୍ମଣଂ ଜନାଃ ।
ପେତୁସ୍ତେଷାମୁଭୟାଦମବିସ୍ତ୍ରୋକାନ୍ୟାବୟତ୍ ॥୨॥

ୟେ ବ୍ରାହ୍ମଣଂ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷୀବନ୍ୟେ ବାସ୍ତୁଞ୍ଛୁଳ୍ଲମୀଷିରେ ।
ଅସ୍ମସ୍ତେ ମଧ୍ୟେ କୁଲ୍ୟାୟାଃ କେଶାନ୍-ଖାଦନ୍ତ ଆସତେ ॥୩॥

ବ୍ରହ୍ମଗର୍ବା ପତ୍ୟମାନା ଯାବସ୍ତାଭି ବିଜଙ୍ଗହେ ।
ତେଜୋ ରାଷ୍ଟ୍ରସ୍ୟ ନିର୍ହନ୍ତି ନ ବୀରୋ ଜାୟତେ ବୃଷା ॥୪॥

କୂରମସ୍ୟା ଆଶସନ୍ ତୃଷ୍ଣଂ ପିଶିତମସ୍ୟାତେ ।
କ୍ଷୀରଂ ଯଦସ୍ୟାଃ ପୀୟତେ ତଦ୍ୱୈ ପିତୃଷୁ କିଲ୍ଲିଷନ୍ ॥୫॥

ଉଗ୍ରୋ ରାଜା ମନ୍ୟମାନୋ ବ୍ରାହ୍ମଣଂ ଯୋ ଜିୟସ୍ୱତି ।
ପରା ତସ୍ମିନ୍ୟାତେ ରାଷ୍ଟ୍ରଂ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଯତ୍ର ଜୀୟତେ ॥୬॥

ଅଷ୍ଟାପଦୀ ଚତୁରକ୍ଷୀ ଚତୁଃଶ୍ରୋତ୍ରା ଚତୁର୍ହନୁଃ ।
ଦ୍ୱ୍ୟାସ୍ୟା ଦ୍ୱିଜିହ୍ୱା ଭୂତ୍ୱା ସା ରାଷ୍ଟ୍ରମବ ଧୂନ୍ୱତେ ବ୍ରହ୍ମଜ୍ୟସ୍ୟ ॥୭॥

ତଦ୍ୱୈ ରାଷ୍ଟ୍ରମା ସ୍ରବତି ନାବଂ ଭିନ୍ନାମିବୋଦକମ୍ ।
ବ୍ରହ୍ମାଣଂ ଯତ୍ର ହିଂସନ୍ତି ତଦ୍ରାଷ୍ଟ୍ରଂ ହନ୍ତି ଦୁଷ୍ଟନା ॥୮॥

ତଂ ବୃକ୍ଷା ଅପ ସେଧନ୍ତି ଛାୟାଂ ନୋ ମୋପ ଗା ଇତି ।
ୟୋ ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ୟ ସଜନମତି ନାରଦ ମନ୍ୟତେ ॥୯॥

ବିଷମେତଦ୍ଦେବକୃତଂ ରାଜା ବରୁଣୋଽବ୍ରବୀତ୍ ।
ନ ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ୟ ଗାଂ ଜଗ୍ମୁ ରାଷ୍ଟ୍ରେ ଜାଗାର କଶ୍ଚନ ॥୧୦॥

ନ ବୈବ ତା ନବତୟୋ ଯା ଭୂମିର୍ବ୍ୟଧୁନୁତ ।
ପ୍ରଜାଂ ହିଂସିତ୍ବା ବ୍ରାହ୍ମଣୀମସଂଭବ୍ୟଂ ପରାଭବନ୍ ॥୧୧॥

ୟାଂ ମୃତାୟାନୁବଧୁନ୍ତି କୃଦ୍ୟଂ ପଦୟୋପନୀମ୍ ।
ତଦ୍ଦୈ ବ୍ରହ୍ମଜ୍ୟ ତେ ଦେବା ଉପସ୍ତରଣମବ୍ରୁବନ୍ ॥୧୨॥

ଅଶୁଶି କୃପମାନସ୍ୟ ଯାନି ଜୀତସ୍ୟ ବାବୃତୁଃ ।
ତଂ ବୈ ବ୍ରହ୍ମଜ୍ୟ ତେ ଦେବା ଅପାଂ ଭାଗମଧାରୟନ୍ ॥୧୩॥

ୟେନ ମୃତଂ ସ୍ଥପୟନ୍ତି ଶୁଶୁଶି ଯେନୋନ୍ନତେ ।
ତଂ ବୈ ବ୍ରହ୍ମଜ୍ୟ ତେ ଦେବା ଅପାଂ ଭାଗମଧାରୟନ୍ ॥୧୪॥

ନ ବର୍ଷଂ ମୈତ୍ରାବରୁଣଂ ବ୍ରହ୍ମଜ୍ୟମତି ବର୍ଷତି ।
ନାସ୍ତୈ ସମିତିଃ କଲ୍ମତେ ନ ମିତ୍ରଂ ନୟତେ ବଶମ୍ ॥୧୫॥

=====

(୫|୨୦) ରକ୍ଷିଃ - ବ୍ରହ୍ମା । ଛନ୍ଦ - ଜଗତୀ (୧) ତ୍ରିଷ୍ତୁପ୍ (୨-୧୨) ।
ଦେବତା - ବାନସ୍ପତ୍ୟୋ ଦୁମୁଭିଃ (୧-୧୨)

=====

ଉଚ୍ଚୈର୍ଦୌଷୋ ଦୁମୁଭିଃ ସତ୍ୱନାୟନ୍ନାନସ୍ତତ୍ୟଃ ସଂଭୃତ ଉସ୍ତୟାଭିଃ ।
ବାଚଂ କ୍ଷୁଶୁବାନୋ ଦମୟନ୍ତ୍ରସପତ୍ନାନ୍ନସିଂହ ଇବ ଜେଷ୍ୟନ୍ନତି ତଂସ୍ତନୀହି ॥୧॥

ସିଂହ ଇବାସ୍ତାନୀନ୍-ଦ୍ରୁବୟୋ ବିବଞ୍ଚୋଽଭିକ୍ରନ୍ନୃଷଭୋ ବାସିତାମିବ ।
ବୃଷା ତ୍ବଂ ବଧୂୟସ୍ତେ ସପତ୍ନା ଐନ୍ଦ୍ରସ୍ତେ ଶୁଷ୍ଣୋ ଅଭିମାତିଷାହଃ ॥୭॥

ବୃଷେବ ଯୁଧେ ସହସ୍ରା ବିଦାନୋ ଗବ୍ୟନ୍ନଭି ରୁବ ସଂଧନାଜିତ୍ ।
ଶୁଚା ବିଧ୍ୟା ହୃଦୟଂ ପରେଷାଂ ହିତ୍ବା ଗ୍ରାମାନ୍ପ୍ରତ୍ୟୁତା ଯନ୍ତୁ ଶତ୍ରବଃ ॥୮॥

ସଂଜୟନ୍ପୃତନା ଉର୍ଧ୍ୱମାୟୁର୍ଗୃହ୍ୟା ଗୃହ୍ଣାଣୋ ବହୁଧା ବି ଚକ୍ଷୁ ।
ଦୈବୀଂ ବାଚଂ ଦୁନ୍ନୁତ ଆ ଗୁରସ୍ତ ବେଧାଃ ଶତ୍ରୁଣାମୁପ ଭରସ୍ତ ବେଦଃ ॥୯॥

ଦୁନ୍ନୁଭେର୍ବାଚଂ ପ୍ରୟତାଂ ବଦନ୍ତୀମାଶୃଶ୍ୱତୀ ନାଥିତା ଘୋଷବୁଞ୍ଜା ।
ନାରୀ ପୁତ୍ରଂ ଧାବତୁ ହସ୍ତଗୃହ୍ୟାମିତ୍ରୀ ଭୀତା ସମରେ ବଧାନାମ୍ ॥୧୦॥

ପୂର୍ବୋ ଦୁନ୍ନୁଭେ ପ୍ର ବଦାସି ବାଚଂ ଭୂମ୍ୟାଃ ପୃଷ୍ଠେ ବଦ ରୋଚମାନଃ ।
ଅମିତ୍ରସେନାମଭିଜଞ୍ଜିଭାନୋ ଦ୍ୟୁମଦ୍ୱଦ ଦୁନ୍ନୁଭେ ସୁନୃତାବତ୍ ॥୧୧॥

ଅନ୍ତରେମେ ନଭସୀ ଘୋଷୋ ଅସ୍ତୁ ପୃଥକ୍ତେ ଧ୍ୱନୟୋ ଯନ୍ତୁ ଶୀଭମ୍ ।
ଅଭି କ୍ରନ୍ନ ସ୍ତନୟୋଽପିପାନଃ ଶ୍ଳୋକକୃନ୍ନିତ୍ରତୃୟାୟ ସ୍ୱର୍ଧୀ ॥୧୨॥

ଧୀଭିଃ କୃତଃ ପ୍ର ବଦାତି ବାଚମୁଦ୍ଧର୍ଷୟ ସତ୍ୱନାମାୟୁଧାନି ।
ଇନ୍ଦ୍ରମେଦୀ ସତ୍ୱନୋ ନି ହ୍ୱୟସ୍ତୁ ମିତ୍ରେରମିତ୍ରାଁ ଅବ ଜଙ୍ଘନୀହି ॥୧୩॥

ସଂକ୍ରନ୍ନନଃ ପ୍ରବଦୋ ଧୃଷ୍ଣୁଷେଶଃ ପ୍ରବେଦକୃଦ୍ବହୁଧା ଗ୍ରାମଘୋଷୀ ।
ଶ୍ରିୟୋ ବନ୍ଧୁନୋ ବୟୁନାନି ବିଦ୍ୱାନ୍-କୀର୍ତ୍ତଂ ବହୁଭ୍ୟୋ ବି ହର ଦ୍ୱିରାଜେ ॥୧୪॥

ଶ୍ରେୟଃକେତୋ ବସୁଜିହ୍ୱହୀୟାହ୍ୱସଂଗ୍ରାମଜିହ୍ୱଂଶିତୋ ବ୍ରହ୍ମଣାସି ।
ଅଂଶୁନିବ ଗ୍ରାବାଧିଷବଶେ ଅଦ୍ରିର୍ଗବ୍ୟନ୍ନୁନ୍ନୁଭେଽପି ନୃତ୍ୟ ବେଦଃ ॥୧୫॥

ଶତ୍ରୁଷାଶ୍ମୀଷାଦଭିମାତିଷାହୋ ଗବେଷଶଃ ସହମାନ ଉଦ୍-ଭିତ୍ ।
ବାଗ୍ମୀବ ମନ୍ତ୍ରଂ ପ୍ର ଭରସ୍ତ ବାଚଂ ସାଂଗ୍ରାମଜିତ୍ୟାୟେଷମୁଦ୍ବଦେହ ॥୧୬॥

ଅରୁଣତରୁଣସୁମଦୋ ଗମିଷ୍ଠୋ ମୃଧୋ ଜେତା ପୁରୀତାୟୋଧ୍ୟଃ ।
 ଇନ୍ଦ୍ରେଣ ଗୁପ୍ତୋ ବିଦଥା ନିଚିକ୍ୟାଞ୍ଜୟୋତନୋ ଦ୍ଵିଷତାଂ ଯାହି ଶୀଘ୍ରମ୍ ॥୧୨॥

=====

(୫|୨୧) ଋଷିଃ - ବ୍ରହ୍ମା । ଛନ୍ଦ - ପଥ୍ୟାପଞ୍ଜି (୧, ୪-୫) ଅନୁଷ୍ଟୁପ୍ (୨-୩, ୭-୧୦), ଜଗତୀ (୬),
 ବୃହତୀ ଗର୍ଭା ତ୍ରିଷ୍ଟୁପ୍ (୧୧), ତ୍ରିପଦା ଯବମଧ୍ୟା ଗାୟତ୍ରୀ (୧୨) ।
 ଦେବତା - ବାନସ୍ପତ୍ୟୋ ଦୁମୁଭିଃ (୧-୯), ଆଦିତ୍ୟାଦୟଃ (୧୦-୧୨)

=====

ବିହୃଦୟଂ ବୈମନସ୍ୟଂ ବଦାମିତ୍ରେଷୁ ଦୁମୁଭେ ।
 ବିଦ୍ଵେଷଂ କଶ୍ମୁଶଂ ଭୟମମିତ୍ରେଷୁ ନି ଦଧ୍ମସ୍ୟାବୈନାନ୍ନୁମୁଭେ ଜହି ॥୧॥

ଉଦ୍ଘେପମାନା ମନସା ଚକ୍ଷୁଷା ହୃଦୟେନ ଚ ।
 ଧାବନ୍ତୁ ବିଭ୍ୟତୋଽମିତ୍ରାଃ ପ୍ରତ୍ରାସେନାଜ୍ୟେ ହୃତେ ॥୨॥

ବାନସ୍ପତ୍ୟଃ ସଂଭୃତ ଉସ୍ତ୍ରିୟାଭିର୍ବିଶ୍ଵଗୋତ୍ର୍ୟଃ ।
 ପ୍ରତ୍ରାସମମିତ୍ରେଭ୍ୟା ବଦାଜ୍ୟେନାଭିଘାରିତଃ ॥୩॥

ୟଥା ମୃଗାଃ ସଂବିଜନ୍ତ ଆରଣ୍ୟାଃ ପୁରୁଷାଦଧି ।
 ଏବ ତ୍ଵଂ ଦୁମୁଭେଽମିତ୍ରାନଭି କ୍ରନ୍ଦ ପ୍ର ତ୍ରାସୟାଥୋ ଚିତ୍ତାନି ମୋହୟ ॥୪॥

ୟଥା ବୃକାଦଜାବୟୋ ଧାବନ୍ତି ବହୁ ବିଭ୍ୟତୀଃ ।
 ଏବ ତ୍ଵଂ ଦୁମୁଭେଽମିତ୍ରାନଭି କ୍ରନ୍ଦ ପ୍ର ତ୍ରାସୟାଥୋ ଚିତ୍ତାନି ମୋହୟ ॥୫॥

ୟଥା ଶ୍ୟେନାପୂତତ୍ରିଣଃ ସଂବିଜନ୍ତେ ଅହର୍ଦ୍ଦିବି ସିଂହସ୍ୟ ସ୍ତନଥୋର୍ଯ୍ୟଥା ।
 ଏବ ତ୍ଵଂ ଦୁମୁଭେଽମିତ୍ରାନଭି କ୍ରନ୍ଦ ପ୍ର ତ୍ରାସୟାଥୋ ଚିତ୍ତାନି ମୋହୟ ॥୬॥

ପରାମିତ୍ରାନ୍ନୁମୁଭିନା ହରିଶସ୍ୟାଜିନେନ ଚ ।
 ସର୍ବେ ଦେବା ଅତିତ୍ରସନ୍ୟେ ସଂଗ୍ରାମସ୍ୟେଶତେ ॥୭॥

ଯୈରିନ୍ଦ୍ରଃ ପ୍ରକ୍ରୀତତେ ପଦ୍-ଘୋଷୈଶ୍ଚାୟାୟା ସହ ।
ତୈରମିତ୍ରାସ୍ତ୍ରସନ୍ତ ନୋମୀ ଯେ ଯନ୍ତ୍ୟନୀକଶଃ ॥୮॥

ଜ୍ୟାଘୋଷା ଦୁନ୍ଧୁଭୟୋଽଭି କ୍ରୋଶନ୍ତ ଯା ଦିଶଃ ।
ସେନାଃ ପରାଜିତା ଯତୀରମିତ୍ରାଶାମନୀକଶଃ ॥୯॥

ଆଦିତ୍ୟ ଚକ୍ଷୁରା ଦସ୍ତ ମରୀଚୟୋଽନୁ ଧାବତ ।
ପସ୍ତଙ୍ଗିନୀରା ସଜନ୍ତ ବିଗତେ ବାହୁବୀର୍ଯ୍ୟେ ॥୧୦॥

ୟମ୍ଭମୁଗ୍ରା ମରୁତଃ ପୃଶ୍ନିମାତର ଇନ୍ଦ୍ରେଣ ଯୁଜା ପ୍ର ମୃନୀତ ଶତ୍ରୁନ୍ ।
ସୋମୋ ରାଜା ବରୁଣୋ ରାଜା ମହାଦେବ ଉତ ମୃତ୍ୟୁରିନ୍ଦ୍ରଃ ॥୧୧॥

ଏତା ଦେବସେନାଃ ସୂର୍ଯ୍ୟକେତବଃ ସଚେତସଃ ।
ଅମିତ୍ରାନ୍ନୋ ଜୟନ୍ତ ସ୍ବାହା ॥୧୨॥

॥ ଇତି ଚତୁର୍ଥୋଽନୁବାକଃ ॥

=====

(୫୨୨) ଋଷିଃ - ଭୃଗୁଜିରା । ଛନ୍ଦ - ଭୃଗିକ୍ ତ୍ରିଷ୍ତୁପ୍ (୧), ତ୍ରିଷ୍ତୁପ୍ (୨),

ଅନୁଷ୍ଟୁପ୍ (୩-୪, ୬-୧୪), ବିରାଟ୍ ପଥ୍ୟାବୃହତୀ (୫) । ଦେବତା - ତକ୍ଷନାଶନଃ (୧-୧୪)

=====

ଅଗ୍ନିସ୍ତକ୍ଳାନମପ ବାଧତାମିତଃ ସୋମୋ ଗ୍ରାବା ବରୁଣଃ ପୁତଦକ୍ଷାଃ ।
ବେଦିର୍ବହିଃ ସମିଧଃ ଶୋଶୁତାନା ଅପ ଦ୍ବେଷାଂସ୍ୟମୁୟା ଭବନ୍ତ ॥୧॥

ଅୟଂ ଯୋ ବିଶ୍ବାନ୍‌ହରିତାନ୍‌-କୃଣୋଷ୍ୟଞ୍ଛୋଚୟନ୍‌ଗ୍ନିରିବାଭିଦୁନ୍‌ ।
ଅଧା ହି ତକ୍ଷନ୍‌ରସୋ ହି ଭୂୟା ଅଧା ନ୍ୟତ୍‌ତପରାତ୍ ବା ପରେହି ॥୨॥

ୟଃ ପରୁଷଃ ପାରୁଷେୟୋଽବଧ୍ଵଂସ ଇବାରୁଣଃ ।
ତକ୍ଳାନଂ ବିଶ୍ବଧାବୀର୍ଯ୍ୟାଧରାଞ୍ଚ ପରା ସୁବା ॥୩॥

ଅଧରାଞ୍ଜିଂ ପ୍ର ହିଶୋମି ନମଃ କୃତ୍ୱା ତକ୍ଳନେ ।
ଶକମ୍ବରସ୍ୟ ମୁଷ୍ଟିହା ପୁନରେତୁ ମହାବୃଷାନ୍ ॥୪॥

ଓକୋ ଅସ୍ୟ ମୂଢ଼ବନ୍ତ ଓକୋ ଅସ୍ୟ ମହାବୃଷାଃ ।
ୟାବଦ୍ଭାତସ୍ତକ୍ଳଂ ସ୍ତ୍ରାବାନସି ବଲ୍‌ହିକେଷୁ ନ୍ୟୋତରଃ ॥୫॥

ତକ୍ଳନ୍ମ୍ୟାଲ ବି ଗଦ ବ୍ୟଙ୍ଗ ଭୂରି ଯାବୟ ।
ଦାସୀଂ ନିଷ୍ଠକୃରୀମିକ୍ଷ ତାଂ ବଜ୍ରେଣ ସମର୍ପୟ ॥୬॥

ତକ୍ଳନ୍ମୁଜବତୋ ଗକ୍ଷ ବଲ୍‌ହିକାନ୍ତା ପରସ୍ତରାମ୍ ।
ଶୂଦ୍ରାମିକ୍ଷ ପ୍ରଫର୍ବ୍ୟଂ ତାଂ ତକ୍ଳନ୍ମୀବ ଧୁନୁହି ॥୭॥

ମହାବୃଷାନ୍ମୁଜବତୋ ବନ୍ଧୁଞ୍ଜି ପରେତ୍ୟ ।
ପ୍ରେତାନି ତକ୍ଳନେ ବ୍ରୂମୋ ଅନ୍ୟକ୍ଷେତ୍ରାଣି ବା ଇମା ॥୮॥

ଅନ୍ୟକ୍ଷେତ୍ରେ ନ ରମସେ ବଶୀ ସନ୍-ମୃତୟାସି ନଃ ।
ଅଭୁଦୁ ପ୍ରାର୍ଥସ୍ତକ୍ଳା ସ ଗମିଷ୍ୟତି ବଲ୍‌ହିକାନ୍ ॥୯॥

ୟତ୍ନଂ ଶୀତୋଽଥୋ ରୂରଃ ସହ କାସାବେପୟଃ ।
ଭୀମାସ୍ତେ ତକ୍ଳନ୍-ହେତୟସ୍ତାଭିଃ ସ୍ଥ ପରି ବୃଞ୍ଚି ନଃ ॥୧୦॥

ମା ସ୍ତ୍ରେତାହସଖୀନ୍-କୁରୁଥା ବଲ୍‌ାସଂ କାସମୁଦୁ୍ୟଗମ୍ ।
ମା ସ୍ଥାତୋଽର୍ବାତୈଃ ପୁନସ୍ତତ୍ତ୍ୱା ତକ୍ଳନ୍ମପ ବ୍ରୁବେ ॥୧୧॥

ତକ୍ଳନ୍‌ଭ୍ରାତ୍ରା ବଲ୍‌ାସେନ ସ୍ୱସ୍ରା କାସିକୟା ସହ ।
ପାପ୍ତା ଭ୍ରାତୃବ୍ୟେଣ ସହ ଗକ୍ଷାମୁମରଣଂ ଜନମ୍ ॥୧୨॥

ତୃତୀୟକଂ ବିତୃତୀୟଂ ସଦନ୍ଧିମୁତ ଶାରଦମ୍ ।
ତକ୍ଳାନଂ ଶୀତଂ ରୂରଂ ଗ୍ରେଷ୍ମଂ ନାଗୟ ବାର୍ଷିକମ୍ ॥୧୩॥

ଗନ୍ଧାରିତ୍ୟୋ ମୁଜବଦ୍-ତ୍ୟୋଃଞ୍ଜେତ୍ୟୋ ମଗଧେଭ୍ୟଃ ।
ପ୍ରେଷ୍ୟନ୍-ଜନମିବ ଶେବଧିଂ ତକ୍ଳାନଂ ପରି ଦଦୁସି ॥୧୪॥

=====

(୫|୨୩) ଋଷିଃ - କଣ୍ଠ । ଛନ୍ଦ - ଅନୁଷ୍ଟୁପ୍ (୧-୧୨), ବିରାଟ୍ ଅନୁଷ୍ଟୁପ୍ (୧୩) ।
ଦେବତା - ଇନ୍ଦ୍ରାଦୟଃ (୧-୧୩)

=====

ଓତେ ମେ ଦ୍ୟାବାପୃଥିବୀ ଓତା ଦେବୀ ସରସ୍ବତୀ ।
ଓତୌ ମ ଇନ୍ଦ୍ରଶ୍ଚାଗ୍ନିଶ୍ଚ କ୍ରମିଂ ଜନ୍ମୟତାମିତି ॥୧॥

ଅସ୍ୟେନ୍ଦ୍ର କୁମାରସ୍ୟ କ୍ରମୀକ୍ଷନପତେ ଜହି ।
ହତା ବିଶ୍ଵା ଅରାତୟ ଉଗ୍ରେଣ ବଚସା ମମ ॥୨॥

ୟୋ ଅକ୍ଷୌ ପରିସର୍ପତି ଯୋ ନାସେ ପରିସର୍ପତି ।
ଦତାଂ ଯୋ ମଧ୍ୟଂ ଗଚ୍ଛତି ତଂ କ୍ରମିଂ ଜନ୍ମୟାମସି ॥୩॥

ସରୁପୌ ଦ୍ଵୌ ବିରୁପୌ ଦ୍ଵୌ କୃଷ୍ଣୌ ଦ୍ଵୌ ରୋହିତୌ ଦ୍ଵୌ ।
ବଭ୍ରୁଶ୍ଚ ବଭ୍ରୁକର୍ଣ୍ଣଶ୍ଚ ଗୃପ୍ରଃ କୋକଶ୍ଚ ତେ ହତାଃ ॥୪॥

ୟେ କ୍ରମୟଃ ଶିତିକକ୍ଷା ଯେ କୃଷ୍ଣାଃ ଶିତିବାହବଃ ।
ୟେ କେ ଚ ବିଶ୍ଵରୂପାସ୍ତ୍ରାନ୍-କ୍ରମୀନ୍-ଜନ୍ମୟାମସି ॥୫॥

ଉତ୍-ପୁରସ୍ତ୍ରାସ୍ତୂର୍ଯ୍ମ ଏତି ବିଶ୍ଵଦୃଷ୍ଟୋ ଅଦୃଷ୍ଟହା ।
ଦୃଷ୍ଟାଂଶ୍ଚ ଘ୍ନନ୍ନଦୃଷ୍ଟାଂଶ୍ଚ ସର୍ବାଂଶ୍ଚ ପ୍ରମୃଗନ୍-କ୍ରମୀନ୍ ॥୬॥

ୟେବାଷାସଃ କଷ୍ଟାସାସ ଏଜହ୍ନାଃ ଶିପବିତୁକାଃ ।
ଦୃଷ୍ଟଶ୍ଚ ହନ୍ୟତାଂ କ୍ରମିରୁତାଦୃଷ୍ଟଶ୍ଚ ହନ୍ୟତାମ୍ ॥୭॥

ହତୋ ଯେବାଷଃ କ୍ରିମୀଣାଂ ହତୋ ନଦନିମୋତ ।

ସର୍ବାନ୍ନି ମଷ୍ଟଷାକରଂ ଦୃଷଦା ଖଲ୍ଲାଂ ଇବ ॥୮॥

ତ୍ରିଶୀର୍ଷାଣଂ ତ୍ରିକକୁଦଂ କ୍ରିମିଂ ସାରଙ୍ଗମର୍ଜୁନମ୍ ।

ଶୃଣାମ୍ୟସ୍ୟ ପୃଷ୍ଠୀରପି ବୃଷ୍ଟାମି ଯଚ୍ଛିରଃ ॥୯॥

ଅତ୍ରିବଦ୍ୱଃ କ୍ରିମୟୋ ହନ୍ତି କଶ୍ଚବଜ୍ଜମଦଗ୍ନିବତ୍ ।

ଅଗସ୍ତ୍ୟସ୍ୟ ବ୍ରହ୍ମଣା ସଂ ପିନଷ୍ଟ୍ୟହଂ କ୍ରିମୀନ୍ ॥୧୦॥

ହତୋ ରାଜା କ୍ରିମୀଣାମୁତୈଷାଂ ସ୍ଥପତିର୍ହତଃ ।

ହତୋ ହତମାତା କ୍ରିମିର୍ହତଭ୍ରାତା ହତସ୍ତ୍ରସା ॥୧୧॥

ହତାସୋ ଅସ୍ୟ ବେଶସୋ ହତାସଃ ପରିବେଶସଃ ।

ଅଥୋ ଯେ ଷ୍ଟୁଲ୍ଲକା ଇବ ସର୍ବେ ତେ କ୍ରିମୟୋ ହତାଃ ॥୧୨॥

ସର୍ବେଷାଂ ଚ କ୍ରିମୀଣାଂ ସର୍ବାସାଂ ଚ କ୍ରିମୀଣାମ୍ ।

ଭିନଦ୍ଭ୍ୟଶ୍ଚନା ଶିରୋ ଦହାମ୍ୟଗ୍ନିନା ମୁଖମ୍ ॥୧୩॥

=====

(୫|୨୪) ଋଷିଃ - ଅଥର୍ବଣ । ଛନ୍ଦ - ଅତିଶକ୍ତୁରୀ (୧-୧୦, ୧୨-୧୪), ଶକ୍ତୁରୀ (୧୧),

ତ୍ରିପଦା ଭୂରିକ୍ ଜଗତୀ (୧୫-୧୬), ତ୍ରିପଦା ବିରାଟ୍ ଶକ୍ତୁରୀ (୧୭) । ଦେବତା - ସବିତା (୧),

ଅଗ୍ନିଃ (୨), ଦ୍ୟାବାପୃଥିବୀ (୩), ବରୁଣଃ (୪), ମିତ୍ରାବରୁଣୌ (୫), ମରୁତଃ (୬), ସୋମଃ (୭),

ବାୟୁଃ (୮), ସୂର୍ଯ୍ୟଃ (୯), ଚନ୍ଦ୍ରମାଃ (୧୦), ଇନ୍ଦ୍ରଃ (୧୧), ମରୁତାଂ ପିତା (୧୨), ମୃତ୍ୟୁଃ (୧୩),

ୟମଃ (୧୪), ପିତରଃ (୧୫), ତତାଃ (୧୬), ତତାମହାଃ (୧୭)

=====

ସବିତା ପ୍ରସବାନାମଧିପତିଃ ସ ମାବତୁ ।

ଅସ୍ମିନ୍-ବ୍ରହ୍ମଣ୍ୟସ୍ମିନ୍-କର୍ମଣ୍ୟସ୍ୟାଂ ପୁରୋଧାୟାମସ୍ୟାଂ ପ୍ରତିଷ୍ଠାୟାମସ୍ୟାଂ ।

ଚିତ୍ତ୍ୟାମସ୍ୟାମାକୃତ୍ୟାମସ୍ୟାମାଶିଷ୍ୟସ୍ୟାଂ ଦେବହୃତ୍ୟାଂ ସ୍ବାହା ॥୧॥

ଅଗ୍ନିର୍ବନୟନାନାମଧିପତିଃ ସ ମାବତୁ ।
ଅସ୍ମିନ୍-ବ୍ରହ୍ମଣ୍ୟସ୍ମିନ୍-କର୍ମଣ୍ୟସ୍ୟାଂ ପୁରୋଧାୟାମସ୍ୟାଂ ପ୍ରତିଷ୍ଠାୟାମସ୍ୟାଂ ।
ଚିତ୍ତ୍ୟାମସ୍ୟାମାକୃତ୍ୟାମସ୍ୟାମାଶିଷ୍ୟସ୍ୟାଂ ଦେବହୃତ୍ୟାଂ ସ୍ବାହା ॥୨॥

ଦ୍ୟାବାପୃଥିବୀ ଦାତୃରଣାମଧିପତିଃ ସ ମାବତାମ୍ ।
ଅସ୍ମିନ୍-ବ୍ରହ୍ମଣ୍ୟସ୍ମିନ୍-କର୍ମଣ୍ୟସ୍ୟାଂ ପୁରୋଧାୟାମସ୍ୟାଂ ପ୍ରତିଷ୍ଠାୟାମସ୍ୟାଂ ।
ଚିତ୍ତ୍ୟାମସ୍ୟାମାକୃତ୍ୟାମସ୍ୟାମାଶିଷ୍ୟସ୍ୟାଂ ଦେବହୃତ୍ୟାଂ ସ୍ବାହା ॥୩॥

ବରୁଣୋଽପାମଧିପତିଃ ସ ମାବତୁ ।
ଅସ୍ମିନ୍-ବ୍ରହ୍ମଣ୍ୟସ୍ମିନ୍-କର୍ମଣ୍ୟସ୍ୟାଂ ପୁରୋଧାୟାମସ୍ୟାଂ ପ୍ରତିଷ୍ଠାୟାମସ୍ୟାଂ ।
ଚିତ୍ତ୍ୟାମସ୍ୟାମାକୃତ୍ୟାମସ୍ୟାମାଶିଷ୍ୟସ୍ୟାଂ ଦେବହୃତ୍ୟାଂ ସ୍ବାହା ॥୪॥

ମିତ୍ରାବରୁଣୌ ବୃଷ୍ଟ୍ୟାଧିପତୀ ତୌ ମାବତାମ୍ ।
ଅସ୍ମିନ୍-ବ୍ରହ୍ମଣ୍ୟସ୍ମିନ୍-କର୍ମଣ୍ୟସ୍ୟାଂ ପୁରୋଧାୟାମସ୍ୟାଂ ପ୍ରତିଷ୍ଠାୟାମସ୍ୟାଂ ।
ଚିତ୍ତ୍ୟାମସ୍ୟାମାକୃତ୍ୟାମସ୍ୟାମାଶିଷ୍ୟସ୍ୟାଂ ଦେବହୃତ୍ୟାଂ ସ୍ବାହା ॥୫॥

ମରୁତଃ ପର୍ବତାନାମଧିପତୟସ୍ତେ ମାବନ୍ତୁ ।
ଅସ୍ମିନ୍-ବ୍ରହ୍ମଣ୍ୟସ୍ମିନ୍-କର୍ମଣ୍ୟସ୍ୟାଂ ପୁରୋଧାୟାମସ୍ୟାଂ ପ୍ରତିଷ୍ଠାୟାମସ୍ୟାଂ ।
ଚିତ୍ତ୍ୟାମସ୍ୟାମାକୃତ୍ୟାମସ୍ୟାମାଶିଷ୍ୟସ୍ୟାଂ ଦେବହୃତ୍ୟାଂ ସ୍ବାହା ॥୬॥

ସୋମୋ ବୀରୁଧାମଧିପତିଃ ସ ମାବତୁ ।
ଅସ୍ମିନ୍-ବ୍ରହ୍ମଣ୍ୟସ୍ମିନ୍-କର୍ମଣ୍ୟସ୍ୟାଂ ପୁରୋଧାୟାମସ୍ୟାଂ ପ୍ରତିଷ୍ଠାୟାମସ୍ୟାଂ ।
ଚିତ୍ତ୍ୟାମସ୍ୟାମାକୃତ୍ୟାମସ୍ୟାମାଶିଷ୍ୟସ୍ୟାଂ ଦେବହୃତ୍ୟାଂ ସ୍ବାହା ॥୭॥

ବାୟୁରନ୍ତରିକ୍ଷସ୍ୟାଧିପତିଃ ସ ମାବତୁ ।
ଅସ୍ମିନ୍-ବ୍ରହ୍ମଣ୍ୟସ୍ମିନ୍-କର୍ମଣ୍ୟସ୍ୟାଂ ପୁରୋଧାୟାମସ୍ୟାଂ ପ୍ରତିଷ୍ଠାୟାମସ୍ୟାଂ ।
ଚିତ୍ତ୍ୟାମସ୍ୟାମାକୃତ୍ୟାମସ୍ୟାମାଶିଷ୍ୟସ୍ୟାଂ ଦେବହୃତ୍ୟାଂ ସ୍ବାହା ॥୮॥

ସୂର୍ଯ୍ୟଶ୍ଚକ୍ଷୁଷାମଧିପତିଃ ସ ମାବତୁ ।

ଅସ୍ମିନ୍-ବ୍ରହ୍ମଣ୍ୟସ୍ମିନ୍-କର୍ମଣ୍ୟସ୍ୟାଂ ପୁରୋଧାୟାମସ୍ୟାଂ ପ୍ରତିଷ୍ଠାୟାମସ୍ୟାଂ ।

ଚିତ୍ତ୍ୟାମସ୍ୟାମାକୃତ୍ୟାମସ୍ୟାମାଶିଷ୍ୟସ୍ୟାଂ ଦେବହୃତ୍ୟାଂ ସ୍ବାହା ॥୯॥

ଚନ୍ଦ୍ରମା ନକ୍ଷତ୍ରାଣାମଧିପତିଃ ସ ମାବତୁ ।

ଅସ୍ମିନ୍-ବ୍ରହ୍ମଣ୍ୟସ୍ମିନ୍-କର୍ମଣ୍ୟସ୍ୟାଂ ପୁରୋଧାୟାମସ୍ୟାଂ ପ୍ରତିଷ୍ଠାୟାମସ୍ୟାଂ ।

ଚିତ୍ତ୍ୟାମସ୍ୟାମାକୃତ୍ୟାମସ୍ୟାମାଶିଷ୍ୟସ୍ୟାଂ ଦେବହୃତ୍ୟାଂ ସ୍ବାହା ॥୧୦॥

ଇନ୍ଦ୍ରୋ ଦିବୋଽଧିପତିଃ ସ ମାବତୁ ।

ଅସ୍ମିନ୍-ବ୍ରହ୍ମଣ୍ୟସ୍ମିନ୍-କର୍ମଣ୍ୟସ୍ୟାଂ ପୁରୋଧାୟାମସ୍ୟାଂ ପ୍ରତିଷ୍ଠାୟାମସ୍ୟାଂ ।

ଚିତ୍ତ୍ୟାମସ୍ୟାମାକୃତ୍ୟାମସ୍ୟାମାଶିଷ୍ୟସ୍ୟାଂ ଦେବହୃତ୍ୟାଂ ସ୍ବାହା ॥୧୧॥

ମରୁତାଂ ପିତା ପଶୁନାମଧିପତିଃ ସ ମାବତୁ ।

ଅସ୍ମିନ୍-ବ୍ରହ୍ମଣ୍ୟସ୍ମିନ୍-କର୍ମଣ୍ୟସ୍ୟାଂ ପୁରୋଧାୟାମସ୍ୟାଂ ପ୍ରତିଷ୍ଠାୟାମସ୍ୟାଂ ।

ଚିତ୍ତ୍ୟାମସ୍ୟାମାକୃତ୍ୟାମସ୍ୟାମାଶିଷ୍ୟସ୍ୟାଂ ଦେବହୃତ୍ୟାଂ ସ୍ବାହା ॥୧୨॥

ମୃତ୍ୟୁଃ ପ୍ରଜାନାମଧିପତିଃ ସ ମାବତୁ ।

ଅସ୍ମିନ୍-ବ୍ରହ୍ମଣ୍ୟସ୍ମିନ୍-କର୍ମଣ୍ୟସ୍ୟାଂ ପୁରୋଧାୟାମସ୍ୟାଂ ପ୍ରତିଷ୍ଠାୟାମସ୍ୟାଂ ।

ଚିତ୍ତ୍ୟାମସ୍ୟାମାକୃତ୍ୟାମସ୍ୟାମାଶିଷ୍ୟସ୍ୟାଂ ଦେବହୃତ୍ୟାଂ ସ୍ବାହା ॥୧୩॥

ୟମଃ ପିତୃଋଣାମଧିପତିଃ ସ ମାବତୁ ।

ଅସ୍ମିନ୍-ବ୍ରହ୍ମଣ୍ୟସ୍ମିନ୍-କର୍ମଣ୍ୟସ୍ୟାଂ ପୁରୋଧାୟାମସ୍ୟାଂ ପ୍ରତିଷ୍ଠାୟାମସ୍ୟାଂ ।

ଚିତ୍ତ୍ୟାମସ୍ୟାମାକୃତ୍ୟାମସ୍ୟାମାଶିଷ୍ୟସ୍ୟାଂ ଦେବହୃତ୍ୟାଂ ସ୍ବାହା ॥୧୪॥

ପିତରଃ ପରେ ତେ ମାବନ୍ତୁ ।

ଅସ୍ମିନ୍-ବ୍ରହ୍ମଣ୍ୟସ୍ମିନ୍-କର୍ମଣ୍ୟସ୍ୟାଂ ପୁରୋଧାୟାମସ୍ୟାଂ ପ୍ରତିଷ୍ଠାୟାମସ୍ୟାଂ ।

ଚିତ୍ତ୍ୟାମସ୍ୟାମାକୃତ୍ୟାମସ୍ୟାମାଶିଷ୍ୟସ୍ୟାଂ ଦେବହୃତ୍ୟାଂ ସ୍ବାହା ॥୧୫॥

ତତା ଅବରେ ତେ ମାବନ୍ତୁ ।

ଅସ୍ମିନ୍-ବ୍ରହ୍ମଣ୍ୟସ୍ମିନ୍-କର୍ମଣ୍ୟସ୍ୟାଂ ପୁରୋଧାୟାମସ୍ୟାଂ ପ୍ରତିଷ୍ଠାୟାମସ୍ୟାଂ ।

ଚିତ୍ତ୍ୟାମସ୍ୟାମାକୃତ୍ୟାମସ୍ୟାମାଶିଷ୍ୟସ୍ୟାଂ ଦେବହୃତ୍ୟାଂ ସ୍ବାହା ॥୧୭॥

ତତସ୍ତତାମହାସ୍ତେ ମାବନ୍ତୁ ।

ଅସ୍ମିନ୍-ବ୍ରହ୍ମଣ୍ୟସ୍ମିନ୍-କର୍ମଣ୍ୟସ୍ୟାଂ ପୁରୋଧାୟାମସ୍ୟାଂ ପ୍ରତିଷ୍ଠାୟାମସ୍ୟାଂ ।

ଚିତ୍ତ୍ୟାମସ୍ୟାମାକୃତ୍ୟାମସ୍ୟାମାଶିଷ୍ୟସ୍ୟାଂ ଦେବହୃତ୍ୟାଂ ସ୍ବାହା ॥୧୭॥

=====

(୫|୨୫) ଋଷିଃ - ବ୍ରହ୍ମା । ଛନ୍ଦ - ଅନୁଷ୍ଟୁପ୍ (୧-୧୨), ବିରାଟ୍ ପୁରସ୍ତାଦ୍ ବୃହତୀ (୧୩) ।

ଦେବତା - ଯୋନିର୍ଗର୍ଭୋ ମନ୍ତ୍ରୋକ୍ତା (୧-୧୩)

=====

ପର୍ବତାଦିବୋ ଯୋନେରଜ୍ଞାଦଜ୍ଞାସ୍ତମାତୃତମ୍ ।

ଶେପୋ ଗର୍ଭସ୍ୟ ରେତୋଧାଃ ସର୍ବୌ ପର୍ଣ୍ଣମିବା ଦଧତ୍ ॥୧॥

ୟଥେୟଂ ପୃଥିବୀ ମହୀ ଭୂତାନାଂ ଗର୍ଭମାଦଧେ ।

ଏବା ଦଧାମି ତେ ଗର୍ଭଂ ତସ୍ମୈ ତ୍ବାମବସ୍ତେ ହୁବେ ॥୨॥

ଗର୍ଭଂ ଧେହି ସିନୀବାଲି ଗର୍ଭଂ ଧେହି ସରସ୍ବତି ।

ଗର୍ଭଂ ତେ ଅଶ୍ୱିନୋଭା ଧତ୍ବାଂ ପୁଷ୍କରସ୍ରଜା ॥୩॥

ଗର୍ଭଂ ତେ ମିତ୍ରାବରୁଣୌ ଗର୍ଭଂ ଦେବୋ ବୃହସ୍ପତିଃ ।

ଗର୍ଭଂ ତ ଇନ୍ଦ୍ରଶ୍ଚାଗ୍ନିଶ୍ଚ ଗର୍ଭଂ ଧାତା ଦଧାତୁ ତେ ॥୪॥

ବିଷ୍ଣୁର୍ଯୋନିଂ କଳ୍ପୟତୁ ତ୍ବଞ୍ଜା ରୂପାଶି ପିଂଶତୁ ।

ଆ ସିଞ୍ଚିତୁ ପ୍ରଜାପତିର୍ଧାତା ଗର୍ଭଂ ଦଧାତୁ ତେ ॥୫॥

ୟଦ୍ଦୈଦ ରାଜା ବରୁଣୋ ଯଦ୍ଭା ଦେବୀ ସରସ୍ବତୀ ।

ୟଦିନ୍ଦ୍ରୋ ବୃତ୍ରହା ବେଦ ତଦ୍ଭର୍ତ୍ତକରଣଂ ପିବ ॥୬॥

ଗର୍ଭୋ ଅସ୍ୟୋଷଧୀନାଂ ଗର୍ଭୋ ବନସ୍ତତୀନାମ୍ ।
ଗର୍ଭୋ ବିଶ୍ୱସ୍ୟ ଭୂତସ୍ୟ ସୋ ଅଗ୍ନେ ଗର୍ଭମେହ ଧାଃ ॥୭॥

ଅଧି ସ୍ୱନ୍ନ ବୀରୟସ୍ତୁ ଗର୍ଭମା ଧେହି ଯୋନୀମ୍ ।
ବୃଷାସି ବୃଷ୍ଟ୍ୟାବନ୍ପ୍ରଜାୟେ ତ୍ୱା ନୟାମସି ॥୮॥

ବି ଜିହ୍ୱାସ୍ତୁ ବାହ୍ୱସ୍ତ୍ରାମେ ଗର୍ଭସ୍ତେ ଯୋନିମା ଶୟାମ୍ ।
ଅଦୁଷ୍ଟେ ଦେବାଃ ପୁତ୍ରଂ ସୋମପା ଉଭୟାବିନମ୍ ॥୯॥

ଧାତଃ ଶ୍ରେଷ୍ଠେନ ରୂପେଶାସ୍ୟା ନାର୍ଯ୍ୟା ଗବୀନ୍ଦ୍ୟାଃ ।
ପୁମାଂସଂ ପୁତ୍ରମା ଧେହି ଦଶମେ ମାସି ସୂତବେ ॥୧୦॥

ତୃଷ୍ଣଃ ଶ୍ରେଷ୍ଠେନ ରୂପେଶାସ୍ୟା ନାର୍ଯ୍ୟା ଗବୀନ୍ଦ୍ୟାଃ ।
ପୁମାଂସଂ ପୁତ୍ରମା ଧେହି ଦଶମେ ମାସି ସୂତବେ ॥୧୧॥

ସବିତଃ ଶ୍ରେଷ୍ଠେନ ରୂପେଶାସ୍ୟା ନାର୍ଯ୍ୟା ଗବୀନ୍ଦ୍ୟାଃ ।
ପୁମାଂସଂ ପୁତ୍ରମା ଧେହି ଦଶମେ ମାସି ସୂତବେ ॥୧୨॥

ପ୍ରଜାପତେ ଶ୍ରେଷ୍ଠେନ ରୂପେଶାସ୍ୟା ନାର୍ଯ୍ୟା ଗବୀନ୍ଦ୍ୟାଃ ।
ପୁମାଂସଂ ପୁତ୍ରମା ଧେହି ଦଶମେ ମାସି ସୂତବେ ॥୧୩॥

=====

(୫|୨୭) ରକ୍ଷିଃ - ବ୍ରହ୍ମା । ଛନ୍ଦ - ଦ୍ୱିପଦାର୍ଚ୍ଚ୍ୟଷ୍ଟିକ୍ (୧, ୫), ଦ୍ୱିପଦା ପ୍ରାଜାପତ୍ୟା ବୃହତୀ (୨, ୪, ୬-୮, ୧୦-୧୧), ତ୍ରିପଦା ବିରାଟ୍ ଜଗତୀ (୩), ତ୍ରିପଦା ପିପୀଲିକ ମଧ୍ୟା ପୁର ଉଷ୍ଟିକ୍ (୯), ପରାତିଶକ୍ତୁରୀ ଚତୁଷ୍ପଦା ଜଗତୀ (୧୨) । ଦେବତା - ବାସ୍ତୋଷ୍ଟତିର୍ବହ୍ମୟୋ ମନ୍ତ୍ରୋକ୍ତା (୧-୧୨)

=====

ୟଜ୍ଞଂଷି ଯଜ୍ଞେ ସମିଧଃ ସ୍ୱାହାଗ୍ନିଃ ପ୍ରବିଦ୍ୱାନିହ ବୋ ଯୁନକ୍ତୁ ॥୧॥

ୟୁନକ୍ତୁ ଦେବଃ ସବିତା ପ୍ରଜାନନ୍ନସ୍ମିନ୍ୟଜ୍ଞେ ମହିଷଃ ସ୍ୱାହା ॥୨॥

ଇନ୍ଦ୍ର ଉକ୍ଥାମଦାନୀସ୍ତ୍ରୀନାଞ୍ଜେ ପ୍ରବିଦ୍ବାନ୍ୟନକୁ ସୁଯୁଜଃ ସ୍ବାହା ॥୩॥

ପ୍ରେଷା ଯୁଜ୍ଞେ ନିବିଦଃ ସ୍ବାହା ଶିଷ୍ଟାଃ ପତ୍ନୀଭିର୍ବହତେହ ଯୁକ୍ତାଃ ॥୪॥

ଛନ୍ଦାଂସି ଯୁଜ୍ଞେ ମରୁତଃ ସ୍ବାହା ମାତେବ ପୁତ୍ରଂ ପିପ୍ପତେହ ଯୁକ୍ତାଃ ॥୫॥

ଏୟମଗନ୍-ବର୍ହିଷା ପ୍ରୋକ୍ଷଣୀଭିର୍ଯଜ୍ଞଂ ତନ୍ମାନାଦିତିଃ ସ୍ବାହା ॥୬॥

ବିଷ୍ଣୁର୍ଯୁନକୁ ବହୁଧା ତପାଂସ୍ୟସ୍ତ୍ରୀନାଞ୍ଜେ ସୁଯୁଜଃ ସ୍ବାହା ॥୭॥

ତୃଷ୍ଣା ଯୁନକୁ ବହୁଧା ନୁ ରୂପା ଅସ୍ତ୍ରୀନାଞ୍ଜେ ସୁଯୁଜଃ ସ୍ବାହା ॥୮॥

ଭଗୋ ଯୁନକୁଶିଷୋ ନୃସ୍ତା ଅସ୍ତ୍ରୀନାଞ୍ଜେ ପ୍ରବିଦ୍ବାନ୍ୟନକୁ ସୁଯୁଜଃ ସ୍ବାହା ॥୯॥

ସୋମୋ ଯୁନକୁ ବହୁଧା ପୟାଂସ୍ୟସ୍ତ୍ରୀନାଞ୍ଜେ ସୁଯୁଜଃ ସ୍ବାହା ॥୧୦॥

ଇନ୍ଦ୍ରୋ ଯୁନକୁ ବହୁଧା ବୀର୍ଯ୍ୟାଣ୍ୟସ୍ତ୍ରୀନାଞ୍ଜେ ସୁଯୁଜଃ ସ୍ବାହା ॥୧୧॥

ଅଶ୍ୱିନା ବ୍ରହ୍ମଣା ଯାତମର୍ବାଞ୍ଜୋ ବଷଟ୍କାରେଣ ଯଜ୍ଞଂ ବର୍ଧୟନ୍ତୋ ।

ବୃହସ୍ପତେ ବ୍ରହ୍ମଣା ଯାହ୍ୟର୍ବାତ୍ ଯଜ୍ଞୋ ଅୟଂ ସ୍ୱରିଦଂ ଯଜମାନାୟ ସ୍ବାହା ॥୧୨॥

॥ ଇତି ପଞ୍ଚମୋଽନୁବାକଃ ॥

(୫|୨୭) ରକ୍ଷିଃ - ବ୍ରହ୍ମା । ଛନ୍ଦ - ବୃହତୀ ଗର୍ଭା ତ୍ରିଷ୍ଟୁପ୍ (୧), ଦ୍ୱିପଦା ସାମ୍ନୀ ଭୂରିକ୍ ଅନୁଷ୍ଟୁପ୍ (୨), ଦ୍ୱିପଦା ଆର୍ଚୀ ବୃହତୀ (୩), ଦ୍ୱିପଦା ସାମ୍ନୀ ଭୂରିକ୍ ବୃହତୀ (୪), ଦ୍ୱିପଦା ସାମ୍ନୀ ତ୍ରିଷ୍ଟୁପ୍ (୫), ଦ୍ୱିପଦା ବିରାଟ୍ ଗାୟତ୍ରୀ (୬), ଦ୍ୱିପଦା ସାମ୍ନୀ ବୃହତୀ (୭) [ଏକାବସାନା], ସଂସ୍ତାର ପଞ୍ଜି (୮), ଷଟ୍ପଦା ଅନୁଷ୍ଟୁପ୍ ଗର୍ଭା ପରା ଅତିଜଗତୀ (୯), ପୁର ଉଷ୍ଟିକ୍ (୧୦-୧୨) । ଦେବତା - ଅଗ୍ନିଃ (୧-୧୨)

ଉର୍ଧ୍ୱା ଅସ୍ୟ ସମିଧୋ ଭବନ୍ତ୍ୟର୍ଧ୍ୱା ଶୁକ୍ରା ଶୋଚୀଂଷ୍ୟଗ୍ନେଃ ।

ଦ୍ୟୁମଞ୍ଜମା ସୁପ୍ରତୀକଃ ସସ୍ତ୍ରନ୍ତୁସ୍ତ୍ରନ୍ତୁନପାଦସୁରୋ ଭୂରିପାଣିଃ ॥୧॥

ଦେବୋ ଦେବେଷୁ ଦେବଃ ପଥୋ ଅନଳ୍ପି ମଧ୍ନା ଘୃତେନ ||୨||

ମଧ୍ନା ଯଜ୍ଞଂ ନକ୍ଷତି ପ୍ରେଶାନୋ ନରାଶଂସୋ ଅଗ୍ନିଃ ସୁକୃଦେବଃ ସବିତା ବିଶ୍ୱବାରଃ ||୩||

ଅଛାୟମେତି ଶବସା ଘୃତା ଚିଦୀଦାନୋ ବହ୍ନିର୍ନମସା ||୪||

ଅଗ୍ନିଃ ସୁରୋ ଅଧ୍ୱରେଷୁ ପ୍ରୟସୁ ସ ଯକ୍ଷଦସ୍ୟ ମହିମାନମଗ୍ନୋଃ ||୫||

ତରୀ ମଦ୍ରାସୁ ପ୍ରୟସୁ ବସବଶ୍ଚାତିଷ୍ଠନ୍ନୁସୁଧାତରଶ୍ଚ ||୬||

ଦ୍ୱାରୋ ଦେବୀରନ୍ୟସ୍ୟ ବିଶ୍ୱେ ବ୍ରତଂ ରକ୍ଷନ୍ତି ବିଶ୍ୱହା ||୭||

ଉରୁବ୍ୟତସାଗ୍ନୋର୍ଧ୍ୱାମ୍ନା ପତ୍ୟମାନେ ।

ଆ ସୁଷ୍ମୟନ୍ତୀ ଯଜତେ ଉପାକେ ଉଷାସାନକ୍ରେମଂ ଯଜ୍ଞମବତାମଧ୍ୱରଂ ନଃ ||୮||

ଦୈବା ହୋତାର ଉର୍ଧ୍ୱମଧ୍ୱରଂ ନୋଃଗ୍ନେର୍ଜିହ୍ୱୟାଭି ଗୁନତ ଗୁନତା ନଃ ସ୍ୱିଷ୍ଟୟେ ।

ତିସ୍ରୋ ଦେବୀର୍ବହିରେଦଂ ସଦନ୍ତାମିତା ସରସ୍ୱତୀ ମହୀ ଭାରତୀ ଗୃଣାନା ||୯||

ତନ୍ନସ୍ତୁରୀପମଦ୍-ଭୂତଂ ପୁରୁଷୁ ।

ଦେବ ତୃଷ୍ଣା ରାୟସ୍ତୋଷଂ ବି ଷ୍ୟ ନାଭିମସ୍ୟ ||୧୦||

ବନସ୍ତତେଽବ ସୃଜା ରରାଶଃ ।

ଭୁନା ଦେବେଭ୍ୟା ଅଗ୍ନିର୍ହବ୍ୟଂ ଶମିତା ସ୍ୱଦୟତୁ ||୧୧||

ଅଗ୍ନେ ସ୍ୱାହା କୃଣୁହି ଜାତବେଦଃ ।

ଇନ୍ଦ୍ରାୟ ଯଜ୍ଞଂ ବିଶ୍ୱେ ଦେବା ହବିରିଦଂ ଭୁଷନ୍ତାମ୍ ||୧୨||

=====

(୫୨୮) ଋଷିଃ - ଅଥର୍ବଣ । ଛନ୍ଦ - ତ୍ରିଷ୍ତୁପ୍ (୧-୫, ୮, ୧୧, ୧୪), ପଞ୍ଚପଦା ଅତିଶକ୍ତୀ (୬),
 କକୁମ୍ଭତ୍ୟନ୍ତୁଷ୍ଟୁପ୍ (୭, ୯-୧୦, ୧୨), ପୁର ଉଷ୍ଟିକ୍ (୧୩) ।
 ଦେବତା - ଅଗ୍ନିଧାନ୍ୟାୟ, ମନ୍ତ୍ରୋକ୍ତା ଚିତ୍ରବୃତ୍ (୧-୧୪)

=====

ନବ ପ୍ରାଣାନୁବତ୍ତିଃ ସଂ ମିମୀତେ ଦୀର୍ଘାୟୁତ୍ୱାୟ ଶତଶାରଦାୟ ।
 ହରିତେ ତ୍ରୀଣି ରଜତେ ତ୍ରୀଣ୍ୟୟସି ତ୍ରୀଣି ତପସାବିଷ୍ଣୁତାନି ॥୧॥

ଅଗ୍ନିଃ ସୂର୍ଯ୍ୟଶ୍ଚନ୍ଦ୍ରମା ଭୂମିରାପୋ ଦ୍ୟୌରନ୍ତରିକ୍ଷଂ ପ୍ରତିଶୋ ଦିଶଶ୍ଚ ।
 ଆର୍ତ୍ତବା ରତୁଭିଃ ସଂବିଦାନା ଅନେନ ମା ତ୍ରିବୃତା ପାରୟନ୍ତୁ ॥୨॥

ତ୍ରୟଃ ପୋଷାସ୍ତ୍ରିବୃତି ଶ୍ରୟନ୍ତ୍ରାମନକ୍ତୁ ପୁଷା ପୟସା ଘୃତେନ ।
 ଅନ୍ନସ୍ୟ ଭୂମା ପୁରୁଷସ୍ୟ ଭୂମା ଭୂମା ପଶୁନାଂ ତ ଇହ ଶ୍ରୟନ୍ତ୍ରାମ୍ ॥୩॥

ଇମମାଦିତ୍ୟା ବସୁନା ସମୁକ୍ଷତେମମଗ୍ନେ ବର୍ଧୟ ବବୃଧାନଃ ।
 ଇମମିନ୍ଦ୍ର ସଂ ସୃଜ ବୀର୍ଯ୍ୟେଶାସ୍ତ୍ରିବୃକ୍ତ୍ରିୟତାଂ ପୋଷୟିଷୁ ॥୪॥

ଭୂମିଷ୍ଠା ପାତୁ ହରିତେନ ବିଶ୍ୱଭୃଦଗ୍ନିଃ ପିପର୍ତ୍ତୟସା ସଜୋଷାଃ ।
 ବୀରୁଦ୍-ଭିଷ୍ଟେ ଅର୍ଜୁନଂ ସଂବିଦାନଂ ଦକ୍ଷଂ ଦଧାତୁ ସୁମନସ୍ୟମାନମ୍ ॥୫॥

ତ୍ରେଧା ଜାତଂ ଜନ୍ମନେଦଂ ହିରଣ୍ୟମଗ୍ନେରେକଂ ପ୍ରିୟତମଂ ବଭୂବ ସୋମସୌଧିକଂ
 ହିଂସିତସ୍ୟ ପରାପତତ୍ ।
 ଅପାମେକଂ ବେଧସାଂ ରେତ ଆହୁସ୍ତତ୍ତେ ହିରଣ୍ୟଂ ତ୍ରିବୃଦସ୍ତ୍ରାୟୁଷେ ॥୬॥

ତ୍ର୍ୟାୟୁଷଂ ଜମଦଗ୍ନେଃ କଶ୍ୟପସ୍ୟ ତ୍ର୍ୟାୟୁଷମ୍ ।
 ତ୍ରେଧାମୃତସ୍ୟ ତକ୍ଷଣଂ ତ୍ରୀଣ୍ୟାୟୁଷି ତେଜକରମ୍ ॥୭॥

ତ୍ରୟଃ ସୁପର୍ଣ୍ଣାସ୍ତ୍ରିବୃତା ଯଦାୟନ୍ନେକାକ୍ଷରମଭିସଂଭୂୟ ଶକ୍ରାଃ ।
ପ୍ରତ୍ୟୌହନ୍ତୁତ୍ୟମମୃତେନ ସାକମନ୍ତ୍ରର୍ଦଧାନା ଦୁରିତାନି ବିଶ୍ୱା ॥୮॥

ଦିବସ୍ତ୍ୱା ପାତୁ ହରିତଂ ମଧ୍ୟାତ୍ମା ପାତୁର୍ଜ୍ଜନମ୍ ।
ଭୂମ୍ୟା ଅୟସ୍ନୟଂ ପାତୁ ପ୍ରାଗାଲେବପୁରା ଅୟମ୍ ॥୯॥

ଇମାସ୍ତ୍ରିସ୍ରୋ ଦେବପୁରାସ୍ତାସ୍ତା ରକ୍ଷନ୍ତୁ ସର୍ବତଃ ।
ତାସ୍ତଂ ବିଭ୍ରଦ୍ବର୍ଷସ୍ତ୍ୟୁତ୍ତରୋ ଦ୍ୱିଷତାଂ ଭବ ॥୧୦॥

ପୁରଂ ଦେବାନାମମୃତଂ ହିରଣ୍ୟଂ ଯ ଆବେଧେ ପ୍ରଥମୋ ଦେବୋ ଅଗ୍ରେ ।
ତସ୍ମୈ ନମୋ ଦଶ ପ୍ରାଚୀଃ କୃଣୋମ୍ୟନ୍ତୁ ମନ୍ୟତାଂ ତ୍ରିବୃଦାବଧେ ମେ ॥୧୧॥

ଆ ତ୍ୱା ଚୃତତ୍ତର୍ଯ୍ୟମା ପୁଷା ବୃହସ୍ପତିଃ ।
ଅହର୍ଜାତସ୍ୟ ଯନ୍ନାମ ତେନ ତ୍ୱାତି ଚୃତାମସି ॥୧୨॥

ଚତୁର୍ଭିଷ୍ମାର୍ତବୈରାୟୁଷେ ବର୍ଷସେ ତ୍ୱା ।
ସଂବସ୍ତରସ୍ୟ ତେଜସା ତେନ ସଂହନ୍ତୁ କୃଣ୍ତସି ॥୧୩॥

ଘୃତାଦୁଲ୍ଲୁପ୍ତଂ ମଧୁନା ସମକ୍ତଂ ଭୂମିଦ୍ଵଂହମରୁତଂ ପାରୟିଷୁ ।
ଭିନ୍ନସ୍ତପନ୍ନାନଧରାଂଶୁ କୃଣ୍ତଦା ମା ରୋହ ମହତେ ସୌଭଗାୟ ॥୧୪॥

=====

(୫|୨୯) ଋଷିଃ - ଚାତନ । ଛନ୍ଦ - ତ୍ରିଷ୍ତୁପ୍ (୧-୨, ୪, ୬-୧୧), ବିରାଟ୍ ଗାୟତ୍ରୀ (୩),
ପୁର ଅତିଜଗତୀ ବିରାଟ୍ ଜଗତୀ (୫), ଭୂରିକ୍ ଅନୁଷ୍ଟୁପ୍ (୧୨), ଅନୁଷ୍ଟୁପ୍ (୧୩, ୧୫), ଚତୁଷ୍ପଦା
ପରାବୃହତୀ କକୁଭ୍ ଅତି ଅନୁଷ୍ଟୁପ୍ (୧୪) । ଦେବତା - ଜାତବେଦା ମନ୍ତ୍ରୋକ୍ତା ବା (୧-୧୫)

=====

ପୁରସ୍ତାଦୁ୍ୟକ୍ତୋ ବହ ଜାତବେଦୋଽଗ୍ନେ ବିଦି କ୍ରିୟମାଣଂ ଯଥେଦମ୍ ।
ତ୍ୱଂ ଭିଷଗ୍-ଭେଷଜସ୍ୟାସି କର୍ତା ତ୍ୱୟା ଗାମଶ୍ଚ ପୁରୁଷଂ ସନେମ ॥୧॥

ତଥା ତଦଗ୍ନେ କୃଣୁ ଜାତବେଦୋ ବିଶ୍ୱେଭିର୍ଦେବୈଃ ସହ ସଂବିଦାନଃ ।
 ଯୋ ନୋ ଦିଦେବ ଯୁତମୋ ଜଘାସ ଯଥା ସୋ ଅସ୍ୟ ପରିଧିଷ୍ଠତାତି ॥୨॥

ଯଥା ସୋ ଅସ୍ୟ ପରିଧିଷ୍ଠତାତି ତଥା ତଦଗ୍ନେ କୃଣୁ ଜାତବେଦଃ ।
 ବିଶ୍ୱେଭିର୍ଦେବୈଃ ସହ ସଂବିଦାନଃ ॥୩॥

ଅକ୍ଷେମି ନି ବିଧ୍ୟ ଦୃଦୟଂ ନି ବିଧ୍ୟ ଜିହ୍ୱାଂ ନି ତୃୟି ପ୍ର ଦତୋ ମୃଣାହି ।
 ପିଶାତୋ ଅସ୍ୟ ଯୁତମୋ ଜଘାସାଗ୍ନେ ଯୁବିଷ୍ଠ ପ୍ରତି ଶୃଣାହି ॥୪॥

ୟଦସ୍ୟ ଦୃତଂ ବିଦୃତଂ ଯୁପ୍ରାତୁତମାତୁନୋ ଜଘଂ ଯୁତମପିଶାତୈଃ ।
 ତଦଗ୍ନେ ବିଦ୍ୱାନ୍ପୁନରା ଭର ତ୍ୱଂ ଶରୀରେ ମାଂସମସୁମେରୟାମଃ ॥୫॥

ଆମେ ସୁପକ୍ତେ ଶବଲେ ବିପକ୍ତେ ଯୋ ମା ପିଶାତୋ ଅଶନେ ଦଦମ୍ ।
 ତଦାତୁନା ପ୍ରଜୟା ପିଶାତା ବି ଯାତୟନ୍ତାମଗଦୋଽୟମସୁ ॥୬॥

କ୍ଷିରେ ମା ମନ୍ତ୍ରେ ଯୁତମୋ ଦଦମ୍ବାକୃଷ୍ଟପତ୍ୟେ ଅଶନେ ଧାନେ ଯଃ ।
 ତଦାତୁନା ପ୍ରଜୟା ପିଶାତା ବି ଯାତୟନ୍ତାମଗଦୋଽୟମସୁ ॥୭॥

ଅପାଂ ମା ପାନେ ଯୁତମୋ ଦଦମ୍ କ୍ରବ୍ୟାଦ୍ୟାତୁନାଂ ଶୟନେ ଶୟାନମ୍ ।
 ତଦାତୁନା ପ୍ରଜୟା ପିଶାତା ବି ଯାତୟନ୍ତାମଗଦୋଽୟମସୁ ॥୮॥

ଦିବା ମା ନକ୍ତଂ ଯୁତମୋ ଦଦମ୍ କ୍ରବ୍ୟାଦ୍ୟାତୁନାଂ ଶୟନେ ଶୟାନମ୍ ।
 ତଦାତୁନା ପ୍ରଜୟା ପିଶାତା ବି ଯାତୟନ୍ତାମଗଦୋଽୟମସୁ ॥୯॥

କ୍ରବ୍ୟାଦମଗ୍ନେ ରୂପିରଂ ପିଶାତଂ ମନୋହନଂ ଜହି ଜାତବେଦଃ ।
 ତମିନ୍ଦ୍ରୋ ବାଜୀ ବଜ୍ରେଣ ହନ୍ତୁ ଛିନତୁ ସୋମଃ ଶିରୋ ଅସ୍ୟ ଧୃଷ୍ଣୁଃ ॥୧୦॥

ସନାଦଗ୍ନେ ମୃଣସି ଯାତୁଧାନାନ୍ ତ୍ୱା ରକ୍ଷାଂସି ପୃତନାସୁ ଜିଗ୍ମୁଃ ।
 ସହମୁରାନନ୍ତୁ ଦହ କ୍ରବ୍ୟାଦୋ ମା ତେ ହେତ୍ୟା ମୁକ୍ଷତ ଦୈବ୍ୟାୟାଃ ॥୧୧॥

ସମାହର ଜାତବେଦୋ ଯଜ୍ଞତଂ ଯଦୁରାତୁତମ୍ ।
ଗାତ୍ରାଣ୍ୟସ୍ୟ ବଧିତ୍ବାମଂଶୁରିବା ପ୍ୟାୟତାମୟମ୍ ॥୧୭॥

ସୋମସ୍ୟେବ ଜାତବେଦୋ ଅଂଶୁରା ପ୍ୟାୟତାମୟମ୍ ।
ଅଗ୍ନେ ବିରପ୍ଶିନଂ ମେଧ୍ୟମୟସ୍ତଂ କୃଣୁ ଜୀବତୁ ॥୧୮॥

ଏତାସ୍ତେ ଅଗ୍ନେ ସମିଧଃ ପିଶାତଜମ୍ବନୀଃ ।
ତାସ୍ତଂ ଭୁଷସ୍ତ୍ୱ ପ୍ରତି ଚୈନା ଗୃହାଣ ଜାତବେଦଃ ॥୧୯॥

ତାର୍ଷ୍ଣାଘ୍ନୀରଗ୍ନେ ସମିଧଃ ପ୍ରତି ଗୃହ୍ଣାହ୍ୟର୍ଚିଷା ।
ଜହାତୁ କ୍ରବ୍ୟାଦ୍ରୂପଂ ଯ୍ମେ ଅସ୍ୟ ମାଂସଂ ଜିହ୍ୱୀର୍ଷତି ॥୨୦॥

=====

(୫।୩୦) ରକ୍ଷିଃ - ଉନ୍ନୋତନ (ଆୟୁଷ୍ୟକାମଃ) । ଛନ୍ଦ - ପଥ୍ୟାପଞ୍ଜି (୧), ଅନୁଷ୍ଟୁପ୍ (୨-୮, ୧୦-୧୧, ୧୩, ୧୫-୧୭), ଭୁରିକ୍ ଅନୁଷ୍ଟୁପ୍ (୯), ଚତୁଷ୍ପଦା ବିରାଟ୍ ଜଗତୀ (୧୨), ବିରାଟ୍ ପ୍ରସ୍ତାର ପଞ୍ଜି (୧୪), ଷଟ୍ପଦା ଜଗତୀ (୧୭) । ଦେବତା - ମନ୍ତ୍ୱୋକ୍ତା ଆୟୁଃ ବା (୧-୧୭)

=====

ଆବତସ୍ତ ଆବତଃ ପରାବତସ୍ତ ଆବତଃ ।
ଇହୈବ ଭବ ମା ନୁ ଗା ମା ପୂର୍ବାନନୁ ଗାଃ ପିତୃବିନସ୍ତୁଂ ବଧ୍ନାମି ତେ ଦୃଢମ୍ ॥୧॥

ୟତ୍ନାଭିଚେରୁଃ ପୁରୁଷଃ ସ୍ତୋ ଯଦରଣୋ ଜନଃ ।
ଉନ୍ନୋତନପ୍ରମୋଚନେ ଉଭେ ବାଚା ବଦାମି ତେ ॥୨॥

ୟଦ୍ଭଦ୍ରୋହିଥ ଶେପିଷେ ତ୍ରିୟୈ ପୁଂସେ ଅଚିତ୍ତ୍ୟା ।
ଉନ୍ନୋତନପ୍ରମୋଚନେ ଉଭେ ବାଚା ବଦାମି ତେ ॥୩॥

ୟତେନସୋ ମାତୃକୃତାଞ୍ଜେଷେ ପିତୃକୃତାଜ ଯତ୍ ।
ଉନ୍ନୋତନପ୍ରମୋଚନେ ଉଭେ ବାଚା ବଦାମି ତେ ॥୪॥

ଯୁଦ୍ଧେ ମାତା ଯୁଦ୍ଧେ ପିତା ଜନିର୍ଭୀତା ଚ ସର୍ଜତଃ ।
ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଲେବସ୍ତୁ ଭେଷଜଂ ଜରଦଷ୍ଟିଂ କୃଣୋମି ତ୍ୱା ॥୫॥

ଇହୈଧି ପୁରୁଷ ସର୍ବେଣ ମନସା ସହ ।
ଦୂତୌ ଯୁମସ୍ୟ ମାନୁ ଗା ଅଧି ଜୀବପୁରା ଇହି ॥୬॥

ଅନୁଦୂତଃ ପୁନରେହି ବିଦ୍ୱାନୁଦୟନଂ ପଥଃ ।
ଆରୋହଣମାକ୍ରମଣଂ ଜୀବତୋଜୀବତୋଽୟନମ୍ ॥୭॥

ମା ବିଭେର୍ନ ମରିଷ୍ୟସି ଜରଦଷ୍ଟିଂ କୃଣୋମି ତ୍ୱା ।
ନିରବୋଚମହଂ ଯୁଷ୍ମମଙ୍ଗୋଭ୍ୟା ଅଙ୍ଗଜୁରଂ ତବ ॥୮॥

ଅଙ୍ଗଭେଦୋ ଅଙ୍ଗଜୁରୋ ଯୁଷ୍ଟ ତେ ହୃଦୟାମୟଃ ।
ଯୁଷ୍ଟଃ ଶ୍ୟେନ ଇବ ପ୍ରାପପ୍ରଦୃତା ସାଢ଼ଃ ପରସ୍ତରାମ୍ ॥୯॥

ରକ୍ଷୀ ବୋଧପ୍ରତୀବୋଧାବସ୍ତୁପ୍ନୋ ଯୁଷ୍ଟ ଜାଗୃବିଃ ।
ତୌ ତେ ପ୍ରାଣସ୍ୟ ଗୋପ୍ତାରୌ ଦିବା ନକ୍ତଂ ଚ ଜାଗୃତାମ୍ ॥୧୦॥

ଅୟମଗ୍ନିରୁପସଦ୍ୟ ଇହ ସୂର୍ଯ୍ୟ ଉଦେତୁ ତେ ।
ଉଦେହି ମୃତ୍ୟୋର୍ଗନ୍ତ୍ୱୀରାକ୍ତଶ୍ଚାଜିତମସସ୍ତରି ॥୧୧॥

ନମୋ ଯମାୟ ନମୋ ଅସ୍ତୁ ମୃତ୍ୟବେ ନମଃ ପିତୃଭ୍ୟ ଉତ ଯେ ନୟନ୍ତି ।
ଉତ୍ସାରଣସ୍ୟ ଯୋ ବେଦ ତମଗ୍ନିଂ ପୁରୋ ଦଧେଃସ୍ତା ଅରିଷ୍ଟତାତୟେ ॥୧୨॥

ଐତୁ ପ୍ରାଣ ଐତୁ ମନ ଐତୁ ଚକ୍ଷୁରଥୋ ବଲମ୍ ।
ଶରୀରମସ୍ୟ ସଂ ବିଦାଂ ତପ୍ତଦ୍-ଭ୍ୟାଂ ପ୍ରତି ତିଷ୍ଠତୁ ॥୧୩॥

ପ୍ରାଣେନାଗ୍ନେ ଚକ୍ଷୁଷା ସଂ ସୃଜେମଂ ସମୀରୟ ତନ୍ନା ସଂ ବଲେନ ।
ବେଦ୍ଧାମୃତସ୍ୟ ମା ନୁ ଗାନ୍ଧା ନୁ ଭୂମିଗୃହୋ ଭୁବତ୍ ॥୧୪॥

ମା ତେ ପ୍ରାଣ ଉପ ଦସନ୍ନୋ ଅପାନୋଽପି ଧାୟି ତେ ।
ସୂର୍ଯ୍ୟସ୍ତାପିପତିର୍ମୃତ୍ୟୋରୁଦାୟକ୍ଷତୁ ରଶ୍ମିଭିଃ ॥୧୫॥

ଇନ୍ଦ୍ରମନ୍ତ୍ରର୍ବଦତି ଜିହ୍ଵା ବଜ୍ରା ପନିଷ୍ଠଦା ।
ତ୍ଵୟା ଯୁଷ୍ମନ୍ ନିରବୋଚଂ ଶତଂ ରୋପୀଶ୍ଚ ତକ୍ଳନଃ ॥୧୬॥

ଅୟଂ ଲୋକଃ ପ୍ରିୟତମୋ ଦେବାନାମପରାଜିତଃ ।
ୟସ୍ମୈ ତ୍ଵମିହ ମୃତ୍ୟବେ ଦିଷ୍ଠଃ ପୁରୁଷ ଜଞ୍ଜିଷେ ।
ସ ତ ତ୍ଵାନୁ ହୁୟାମସି ମା ପୁରା ଜରସୋ ମୃଥାଃ ॥୧୭॥

=====

(୫।୩୧) ଋଷିଃ - ଶୁକ୍ର । ଛନ୍ଦ - ଅନୁଷ୍ଟୁପ୍ (୧-୧୦), ବୃହତୀ ଗର୍ଭା ଅନୁଷ୍ଟୁପ୍ (୧୧),
ପଥ୍ୟା ବୃହତୀ (୧୨) । ଦେବତା - କୃତ୍ୟାପ୍ରତିହରଣମ୍ (୧-୧୨)

=====

ୟାଂ ତେ ଚକ୍ରୁରାମେ ପାତ୍ରେ ଯାଂ ଚକ୍ରୁର୍ମିଶ୍ରଧାନେ ।
ଆମେ ମାଂସେ କୃତ୍ୟାଂ ଯାଂ ଚକ୍ରୁଃ ପୁନଃ ପ୍ରତି ହରାମି ତାମ୍ ॥୧॥

ୟାଂ ତେ ଚକ୍ରୁଃ କୃକବାକାବଜେ ବା ଯାଂ କୁରୀରିଣି ।
ଅବ୍ୟାଂ ତେ କୃତ୍ୟାଂ ଯାଂ ଚକ୍ରୁଃ ପୁନଃ ପ୍ରତି ହରାମି ତାମ୍ ॥୨॥

ୟାଂ ତେ ଚକ୍ରୁରେକଶପେ ପଶୁନାମୁଭୟାଦତି ।
ଗର୍ଦଭେ କୃତ୍ୟାଂ ଯାଂ ଚକ୍ରୁଃ ପୁନଃ ପ୍ରତି ହରାମି ତାମ୍ ॥୩॥

ୟାଂ ତେ ଚକ୍ରୁରମୂଲ୍ୟାଂ ବଲଗଂ ବା ନରାତ୍ୟାମ୍ ।
କ୍ଷେତ୍ରେ ତେ କୃତ୍ୟାଂ ଯାଂ ଚକ୍ରୁଃ ପୁନଃ ପ୍ରତି ହରାମି ତାମ୍ ॥୪॥

ୟାଂ ତେ ଚକ୍ରୁର୍ଗାର୍ହପତ୍ୟେ ପୂର୍ବାଗ୍ନାବୁତ ଦୁଷ୍ଟିତଃ ।
ଶାଲାୟାଂ କୃତ୍ୟାଂ ଯାଂ ଚକ୍ରୁଃ ପୁନଃ ପ୍ରତି ହରାମି ତାମ୍ ॥୫॥

ୟାଂ ତେ ଚକ୍ରଃ ସଭାୟାଂ ଯାଂ ଚକ୍ରୁରପିଦେବନେ ।
ଅକ୍ଷେଷୁ କୃତ୍ୟାଂ ଯାଂ ଚକ୍ରଃ ପୁନଃ ପ୍ରତି ହରାମି ତାମ୍ ॥୬॥

ୟାଂ ତେ ଚକ୍ରଃ ସେନାୟାଂ ଯାଂ ଚକ୍ରୁରିଷ୍ଟାୟୁଧେ ।
ଦୁରୁତୌ କୃତ୍ୟାଂ ଯାଂ ଚକ୍ରଃ ପୁନଃ ପ୍ରତି ହରାମି ତାମ୍ ॥୭॥

ୟାଂ ତେ କୃତ୍ୟାଂ କୃପେଃବଦଧୁଃ ଶୁଣାନେ ବା ନିତଶୁଃ ।
ସଦ୍ଭୁନି କୃତ୍ୟାଂ ଯାଂ ଚକ୍ରଃ ପୁନଃ ପ୍ରତି ହରାମି ତାମ୍ ॥୮॥

ୟାଂ ତେ ଚକ୍ରଃ ପୁରୁଷାସ୍ତେ ଅଗ୍ନୌ ସଂକସୁକେ ଚ ଯାମ୍ ।
ମ୍ରୋକଂ ନିର୍ଦାହଂ କ୍ରବ୍ୟାଦଂ ପୁନଃ ପ୍ରତି ହରାମି ତାମ୍ ॥୯॥

ଅପଥେନା ଜଭାରେଣାଂ ତାଂ ପଥେତଃ ପ୍ର ହିଶ୍ମସି ।
ଅଧୀରୋ ମର୍ଯ୍ୟାଧୀରେଭ୍ୟଃ ସଂ ଜଭାରାଚିତ୍ୟା ॥୧୦॥

ୟଶ୍ଚକାର ନ ଶଶାକ କର୍ତ୍ତୁଂ ଶଶ୍ରେ ପାଦମଞ୍ଜୁରିମ୍ ।
ଚକାର ଭଦ୍ରମସ୍ତଭ୍ୟମଭଗୋ ଭଗବଦ୍-ଭ୍ୟଃ ॥୧୧॥

କୃତ୍ୟାକୃତଂ ବଲଗିନଂ ମୂଲିନଂ ଶପଥେୟାମ୍ ।
ଇନ୍ଦ୍ରସ୍ତଂ ହନ୍ତୁ ମହତା ବଧେନାଗ୍ନିର୍ବିଧ୍ୟତ୍ସୁୟା ॥୧୨॥

॥ ଇତି ଷଷ୍ଠୋଽନୁବାକଃ ॥

॥ ଇତି ଦ୍ଵାଦଶଃ ପ୍ରପାଠକଃ ॥

॥ ଇତି ପଞ୍ଚମଂ କାଣ୍ଡମ୍ ସମାପ୍ତମ୍ ॥

